

Nd 56.

Johannes Sarter Rec.

Comparatus hys
p. VII, 9 Octob.
Anno 1582

P. R A M I R E

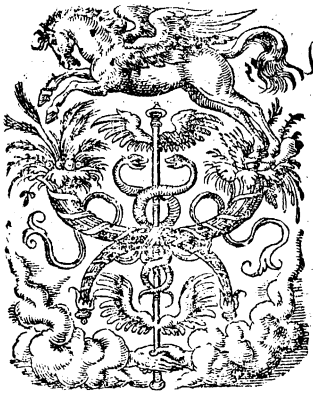
GII PROFESSORIS DIALECTICÆ LIBRI DUO.

*Exemplis omnium artium & scientiarum illu-
strati, non solum Divinis, sed etiam Mysticis,
Mathematicis, Physicis, Medicis, fu-
ridicis, Poëticis & Oratoris,*

Per Rolandum Makilmenæum Scotum.

P. 3.

*Sum ex librū
nec muto Dm*

FRANCOFURTI
Apud Andream Wechelum,
M. D. LXXX.

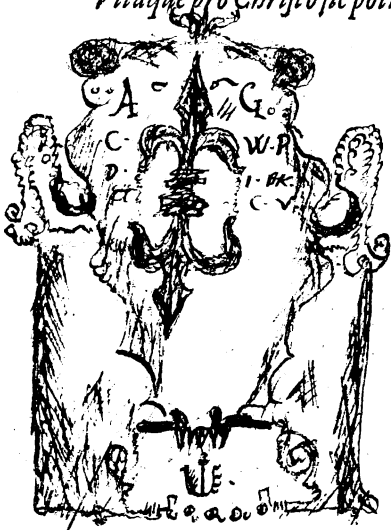

439

P. RAMI EPITAPHIVM.

*Præluxi virtute mea majoribus: artes
Ornavi ingenuas, perfacilesque dedi:
Pectus Aristoteli finxi, linguam Ciceroni,
Euclidi ingenium, Quintiliane tibi
Judicium. Sic vita fuit. Laus una perennis
Vitaque pro Christo sic potuisse mori.*

3

PIISSIMO AC HVMA-
 NISSIMO VIRO, EDMVN-
 DO DOCVRAO DE CHAMBER-
 HOUSE, ANGL0, IN COMITATU
Barcheria armigero, honoris & castri Vindeforii
totiusque nemoris ejusdem U. cecomiti fidelissimo,
 ROLANDUS MAKYLMENÆUS SCOTUS
 fœlicem rerum successum in hac vita, & in futura
 gloriam æternam precatur.

QUM typographus (vir multis nomi-
 nibus ornatissime) hanc Dialecticã
 P. Rami typis committere decrevis-
 set, obnixè mecum egit, ut in prove-
 ctiorum gratiam Inventionis & Ju-
 dicii præcipua capita, nō solùm Poë-
 tarum & Oratorum exemplis (in quibus seligendis
 plurimum sudavit author) sed artium etiam atque
 scientiarum quotidiano usui, planius illustrarẽ. Cu-
 jus petitioni honesta, cū multis de causis acquie-
 scẽdum mihi censui, tum maxime quòd in rapsodi-
 am quandam tunc temporis incidere contigit, quæ
 huius artis usum, ut hic describitur, aut nullum o-
 mnino esse, aut in Poëtis & Oratoribus mortuum,
 planè contendebat. Quod cū legissem, mehercule di-
 xi, Verum illud video vulgo quod dici solet: Scien-
 tiam non habere inimicum alium præter ignoran-
 tem. Non enim quòd P. Ramus Poëtarum & O-

ratorum exemplis sit precipuè usus, ob id statim sequitur Dialecticam in aliis nullum habere locum: cum cōtrā id imprimis docere conetur, hanc artem esse omnium artium & scientiarū, entis & non entis commune instrumentū. Ipsamet P. Rami verba adferam: Obtestor, inquit, Deū Optimum Maximum, ut logicum lumen in bonis & veri percipiendi studiosis ingenis accendat: cumque ad ingenuas artes exornandum, tum ad cœlestia sacra doctrine mysteria illustrandum magis ac magis urgeat. Hic videmus quā impudenter mortuo insultant, quem vivum etiam inviti venerari cogebantur. Exempla verò Poëtica & Oratoria (ut ait Talaus) ad illustrandum & demonstrandum Logicæ artis usum quā illustrissima selegit, quod Aristoteles (quem ut Deum sequitur) nominatim jubeat octavo Topicōn exemplis utendum esse Homericis, qui Demosthenicis pariter utendum dixisset, si Demosthenis scripta tum perinde celebrata fuissent. Et Aristotelei præcepti ratio magna prorsus esto. Primū puerō à Grammaticis & Rhetoricis artibus ad Logicam venienti Poëtæ & Oratores jam noti erunt, artium sequētium scriptores adhuc ignoti: deinde exempla hæc Poëtica & Oratoria usum artis Dialecticæ talē demonstrant, qualis nempe apud principes civitatum & populorum doctores fuit. Sic usus hic é politica illa Socratica & Aristoteleæ Logicæ dignitate ac præstantia deprometur: prætereaq; fructum Grammaticæ puerilis & ornatus Rhetorici spontè & sine labore consequatur: ut

qui

Hic locus ve
cessari potest
ad laudem Dia
lecticæ

qui consuescet politicorum ejusmodi & popularium logicorum more differere, consuescat interea etiam non cogitans tamē eorum more & loqui & dicere. His igitur Aristoteleis de causis P. Ramus exemplis illustribus & luculentis usus est, in quibus Logicus artis suæ veritatem agnosceret, posteaque in perpetuis poematum & orationum operibus, easdem logicas laudes sibi retexeret, & imitandis alienis exemplis, similibusque consingendis & commentandis sese exerceret. Sed hæc in defensionem authoris dicta sufficiant: nunc quàm verum sit quod aiunt videamus. Qui hanc Dialecticam P. Rami communem esse negant, illud vel de præceptis artis, vel forma dicant necesse est: sed de neutro verè dicitur. Primum enim, ut Logica artis præcepta secundum leges veritatis, justitiæ & sapientiæ explicantur: id est, ut omnia præcepta Dialecticæ sunt necessario omninoq; vera, homogenea & cognata, universalialia prima sive propria: ita omnium artium & scientiarum documenta vera, homogenea & propria esse debent. Qui primum negat, mendax est; qui secundū, injustus; qui tertium, stultus. Deinde forma artis talis est, ut generalia precedant, specialia sequantur: naturaq; primū primo loco sit, secundū secūdo, tertium tertio, & ita deinceps, ut ab unitate per media genera ad individuā multitudinē descēdat. Hæc qui in omnibus artibus observandam negat, Platonem negat, Aristotelem negat, ipsam rerum animam è medio tollit, hystorologiam mirabilem, usuique vehementer ac valde repugnantem introducit.

Nil hic falsum, nil alienum, nil improprium, nil sapius iteratum: vera à falsis, homogenea ab alienis, propria ab impropriis sejunguntur atque separantur. Hæc bonus artifex in sua arte observanda curabit: sin minus, non est artifex, sed mendax, sed sophista, sed juventutis perniciēs. Sed dicent fortasse inventionis vim & iudicii sapientiam non esse communem. audiant igitur non me tantum, sed viros in singulis artibus præstantissimos. Disputationis disciplina, inquit Augustinus, ad omni generæ questionum, quæ in libris sacris sunt, penetranda ac dissolvenda plurimum valet: tantum ibi cavenda est libido rixandi, & puerilis quædam ostentatio decipiendi adversarium. Et Hieronymus enarans illud Ezechielis capite 25. ait: Quicquid in seculo per versorū dogmatum est, quicquid ad terrenā sapientiā pertinet & putatur esse robustum, hoc Dialectica arte subvertitur, ac instar incendii in cineres favillasque dissolvitur, ut probetur nihili, quod putabatur esse fortissimum. quomodo quæso probatur, nisi argumentis aptè dispositis? Idem in commētariis ad Oseam dixit, aliquem etiam ex solis verbis inordinatè prolatis incurrere in hæresim. Hic videmus, & omnes justī & pii vident, quā necessarius sit huius artis usus in sacra pagina: Neminem rite posse aut vera religionis nostræ dogmata stabilire, aut hæreticorum falsas opiniones diruere, aut quovis modo quæ ex scripturis collegerit, quidve sentiat explicare, nisi qui mediocriter saltem sit Dialecticæ patrosinio suffultus. Sed Mathematica, annon & ipsa ab hac

Lib. 2. de doctrina Christi.
cap. 31.

ab hac arte pendet? si demonstrat Mathematica ut omnes fatentur, quid quaeso demonstrat? an non adjuncta de subjectis nunc per causas, nunc per effecta? Quae per impossibile fiunt demonstrationes, an non ex dissentaneorum topicis deductae sunt? Quid iudicii capita ponam, cum omnes propositiones, omniaque genera syllogismorum adhibeat, & methodum quasi sibi propriam retineat? An non utitur definitionibus in substantiali rerum explicatione, & divisionibus in inveniendis rerum speciebus? Hac Euclidis & aliorum scripta docent, & in huius libri progressu magis apparent. Nunc ad Medicinam veniam, & unius Galeni verba (ne in re tam manifesta tempus terram) in medium adferam, ut omnes sciant quam necessaria sit differendi ratio, iis qui Medicinae cognitionem assequi volunt. Quod autem, inquit, exercitatum requirat in Topicis harum rerum commentatio, apertum esse puto. Deinde subjungit: Ego differendi artis rudes & ignaros, qui homonymiam distinguere nequeunt, Pseudodialecticos vocare non dubito. Licet enim omnes confuse cujusdam Logicae sint natura participes, tamen ut omnia apte & distincte agas, arte opus est, quae dux certior est quam natura. Quis adeo perfricta frontis est, qui se medici nomine dignum esse dicat, nisi morborum causas & effecta cognoscat, subjecta & adjuncta distinguat? Qui enim causas morbi ignorat, (ut ait Heraclitus) qui fieri potest ut causas propellat? & nisi dissentaneorum Topica noverit, quomodo contrariis (ut volunt medici) contraria curabit? Breviter, nisi com-

paratorū classes exacté tenuerit, quomodo illud Hippocratis assequi potest? Similia an dissimilia sint principio est inspiciendum. Ceterum num Philosophia conducat hac ars, non modó non dubitat Cicero, sed quasi omnibus in cōfesso reliquit: Licebit, inquit, diligentius cognitis argumentorum locis, non modó Oratorib. & Philosophis, sed juris etiam peritis copiosè de cōsultationibus suis disputare. Et merito. Nam an non subinde jurisperito, siue in foro causas agat, siue privatim consiliis inuet homines, siue publicè leges profiteatur & enucleet, res obscuræ finiendæ & dividendæ sunt? Et magistra finiendi & dividendi res, est Dialectica. Ad hæc quis ignorat jurisconsulto plurimis in locis res confirmandas & infirmandas esse? At res confirmari & infirmari sine locorum, quos Dialectica monstrat, exacta cognitione non possunt: id quod vel unus Trebatius jurisconsultus arguit: qui cum in Tusculano apud Ciceronem versaretur, & in Aristotelis Topica forte fortuna incidisset, edoctus à Cicerone quidnam Aristoteles in illis libris traderet, valde institit Ciceroni, ut quæ Aristoteles obscurè de locis Dialecticis scripsisset, dilucidius explicaret: ratus, id quod res erat, se citra horum locorum cognitionem egré rebus & probandis & improbandis jurisconsultum agere posse. Præterea Dialectica jurisconsulto etiam hoc commodi affert, ut de argumentis quibus vel leges in Pandectarum libris confirmantur, & quibus res suas adversarius aliquis in foro corroboret, judicare possit quàm firma, quàm bellè coherentia sint, quàm

DEDICATORIA. 9

quàm appositè ad rem presentem faciant. Nam Dialectica (ut Cicero in partitionibus inquit) docet argumentationem ipsam concludere, quidque ex iis quæ sumpta sunt, efficiatur: docet & quæ aut male sumpta sunt, aut male cõclusa reprehendere. Sed quid ego singulis recēsendis immoror, cùm nulla sit disputatio, in qua non aliquis locus incurrat, nulla pars humanæ vitæ neque privata, neque publicæ, quæ usu Dialecticæ careat: sed forum, sed curia, sed nostra omnium iudiciorum, consiliorum, concionũ, magistræ Dialecticam habent. ita ut Logica sit omnibus in otio, in negotio, domi forisq̃, in pace & bello dux cogitandi & iudicandi, regulaque confirmandæ rationis. Sed de his satis. qui enim commoda quæ humanæ vitæ ex Dialecticâ proveniunt, scire velit,

Libyci volet æquoris idem

Discere quàm multæ Zephyro turbentur arenæ:

Aut ubi navigiis violentior incidit Eurus,

Nosse quot Ionii veniant ad littora fluctus.

Ego verò his rationibus motus quas prius adduxi, singula Inventionis & iudicii capita illustravi, exemplis non solùm è sacra pagina allatis, sed è mystica Theologia, Philosophia, Mathematica, Medicina, jure civili, &c. ut non solùm puer in Poëtis & Oratoribus huius artis usum videat, sed divinus in Theologia, medicus in Medicina, singularumque artiũ studiosi in suis artibus, hac discant & doceant, hac reprehendant & corrigant, hac confirmet & confutent. Quædam in Wecheli ultima editione cor-

rexī, sed tribus tantum in locis, idque jubete antho-
re. Cum enim aliquot diebus ante actam tragœdiã
publice inter alia, hanc Dialecticam Lutetia præ-
legerem, & ejus consilio, utpote in sua arte præstan-
tissimo, quotidie, ante meas prælectiones uterer, de
tribus illis locis mutandis conventum est. De variis
aliis locis disputabamus, quæ mutare nolui, quod
nihil de eorum dispositione concluderet auctor: de
quibus meum judicium in margine scribendum cen-
sui. Sed hoc quicquid sit, vir humanissime, quod pa-
rum esse fateor, sub tuo nomine, tuisque auspiciis,
in lucem prodire volumus: ut cum alia in præsentia
non suppetant, grata saltem animi recordatione,
nostram erga te voluntatem perficere queas. Unã
tamen, finem dicendi ut faciam, te ac lectores quos-
cunque benevolos rogo atq; obsecro, hæc munuscula
conatusque nostros tam boni consulatis quàm ma-
ximè: & á Deo Optimo Maximo imprimis opte-
tis, ut hoc lumen Logicum cum diuini
numinis gloria & Reip. com-
moditate ad omnium ar-
tium & scientia-
rum utilitatẽ
tendat.

TUI OBSERVANTISSIMUS
 Rolandus Makylmenæus.

PETRUS RAMUS
LECTORI S.

ARCHIMEDES (*Lector*) *sphaera & cylindri rationem (in cuius inventione vehementius elaborasset) sepulchro suo incidere voluit. Et quidē si me de vigiliis studiisque meis interroges, sepulchri mei columnam ē logicæ artis institutione desiderem. De caussa voti respondebunt, primò ad artis accurationem, libri de inventione argumentorum & eorum dispositione, ad iudicandum non solùm ab Aristotele Organici, Rhetorici, Physici, sed à Cicerone & Quintiliano tam multi oratorii: in quibus universis in duorum libellorum pugnum ratione viaq; contrahendis omni studio diligentiaq; contendimus, ne qua Logica particula cuiusquam vel umbra illic confusa esset, cuius veritas non hinc expressa teneretur. Atq; hæc prima problematis Archimedei conscientia erit. Respondebunt deinde ad Logicæ usum, elegantiam, dignitatem partibus omnibus explicandum excitatæ Logicis meditationibus, cùm populares*

poetarum, oratorum, historicorum laudes, tū liberales & ingenuæ artes novi corporis nova specie sui studiosis adolescentiores, præclarisq; dotibus ornatiores & locupletiores factæ: ac ne qua agrestium procorum protervia time- retur, suarum quæque scholarum tanquam liberali custodia septæ & comitatæ. Hæc secun- da problematis Archimedei conscientia erit. Testes igitur isti Logicam & veritatem & u- tilitatem tot dierum noctiumque vigiliis ex- quisitam testati de voti nostri causâ respon- debunt: teq; (Lector) ut spero, commonefaci- ent, insanam nescio quam in plerisque omni- bus Europæ academiis altercandi de suis præ- ceptis sophisticam, Logicæ & veritatis & u- tilitatis longé dissimilem esse: teque ad ve- riora & utiliora præstâtissimæ facultatis stu- dia præmiaque inflammabunt. Ecquid veró interea turbæ tam graves objectæ, theatra sce- nicis probris extructa, tribunalia judicū pœ- nis minacia, damnatio tandē fædis ignoratiæ calumniæque notis infamis, é toto Philosophiæ regno manibus & lingua velut amputatis in- audita proscriptio, an exiguam voti nostri causam perhibebūt? Quid consecuta per Hen

ricum Regem á judicii tam dementis invidia liberatio, & in solidam sanctioris judicii laudem regi professio? Quid postea (cúm logicus hic ardor in religionis causam invasisset) longé gravissima offēsis, vitæ salutisque propterea tribus jam bellis civilibus jactatio nullamne voti nostri causam indicabunt? imó veró etiam admonebunt, ut Deo Optimo & Maximo gratias habeamus, quód studiorū nostrorum cursum hoc tāquam circo agitari & exerceri, neque tamen ulla metarum conversione frangi voluerit. Ideoq; obtestor ut logicum lumen in bonis & veri percipiendi studiosis ingeniis accendat: cumque ad ingenuas artes exornandum, tum ad cœlestia sacra doctrinæ mysteria illustrandū magis ac magis augeat: perficiatq; ut isto in nominis sui gloriam epigrammate logici epitaphii tabula cōcludatur.

PETRI

P. RAMI DIALECTICÆ LIBER PRIMVS
DE INVENTIONE.

(AP. I. *Dialectica.*

Cicero in principio Top. Arist. cap. 1. lib. 1. Top. Plato in Alcibiade, Cratylo, Phædro & 7. de Repp. Arist. primæ Elench. Arist. in 1. Analytic. 8. Top. cap. 1. 3. Rhet. c. 1. Cic. in initio Top. Quintilian. in fine lib. 5. A- draustus Peripateticus. Cicero in Top. 5. cap. 14. lib. 5. Arist. cap. 2. primi Rhet. ad Theodect. & 8. c. ad Alex. Cic. in Orat. Dilogis. in Parut. in Top. Quintil. lib. 5. cap. 1. Arist. 7. c. lib. 1. posteriorum.

DI ALECTICA est ars bene disserendi: eodemque sensu Logica dicta est.

Dialecticæ partes duæ sunt, Inventio & Judicium. Inventio est pars Dialecticæ de inveniendis argumentis: Argumentum est quod ad aliquid arguendum affectum est: quales sunt singulæ rationes solæ & per se consideratæ. Argumentum est artificiale aut inartificiale: Artificiale, quod ex sese arguit: est autem primum vel à primo ortum.

Primum, quod est suæ originis: estque simplex aut comparatum. Simplex, quod simpliciter & absolutè consideratur: Estque consentaneum aut dissentaneum. Consentaneum est, quod consentit cum re quam arguit: estque consentaneum absolutè aut modo quodam: absolutè, ut causa & effectum.

CAP. II.

De efficiente, procreante & conservante.

Doctrina generalis causarum tractatur ab A

Causa est, cujus res est. Itaque primus hic locus inventionis, fons est omnis scientiæ: scilicet

rique demum creditur, cujus causa teneatur: ut merito dicatur à Poëta:

Fœlix qui potuit rerum cognoscere causas.

Causa est efficiens & materia, aut forma & finis. Efficiens, est causa à qua res est: cujus et si vera genera nulla nobis appareant, ubertas tamen permagna modis quibusdam distinguitur: Primò quòd procreet aut tueatur. Ovid. 1. de Remedio:

Ergo ubi visus eris nostra medicabilis arte,

Fac monitis fugias otia prima meis:

Hæc ut ames, faciunt: hæc quæ fecere, tænentur:

Hæc sânt jucundi causa cibi que mali.

Otia si tollas, periere cupidinis arcus:

Contemptæque jacent & sine luce faces.

NEQVE id solùm (pacem habemus & spe gloriæ divinæ gloriamur) sed etiam gloriamur in oppressionibus, scientes, quòd oppressio patientiam efficiat: patientia verò experientiã: experientia autem spem. Porro spes non pudefacit, quòd charitas Dei effusa sit in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Rom. cap. 5.3.

DEUS quidem est unus, qui & omnium pater. Is autem non est, ut quidam existimant, extra mundi administrationem, sed est totus in ipsa, in toto circulo speculator totius generationis, universonum contemplator, qui semper est, & suas facultates deducit ad opus, omnium in cælo illustrator operum, mens & illuminatio toti circulo. Pythagor.

EX motu puncti linea generatur: ex motu lineæ superficiës: ex motu superficiëi solidum. Hic motus unius est causa generationis alterius.

HÆC, Galeno teste, sanitatem pariunt, & partam tuentur atque conservant. In pueris: lac, musica, motus, joci. In proventioribus: frictio, unctio, diætã moderata & frigida, exercitatio modica, aër ambiens purus, nitidus corpõris cultus, excrementorũ opportuna vacuatio, abstinencia à venere, vino, & calidis.

rif. 11. 12. 13. & 17. cap. post. & in totis Topicis. In duobus primis lib. Physic. & 2. primæ Phi. libro. Arist. 2. Physic. & in Phyloso. 2. c. lib. 5. Plato in Philebo, in Hippia majore. Arist. in Philosophic. 1. lib. 5.

Postea causa, ponitur effectus.

Deas res omnes conservat & tuetur.

Causæ efficietes sanitatis & conservantes.

P. RAMI DIALECTICÆ LIBER PRIMVS
DE INVENTIONE.

(CAP. I. *Dialectica.*

Cicero in principio Top. Arist. cap. 1. lib. 1. Top. Plato in Alcibiade, Cratylo, Phædro & 7. de Repub. Arist. primo Elench. Arist. in 1. Analytic. 8. Top. cap. 1. 3. Rhet. c. 1. Cic. in initio Top. Quintilian. in fine lib. 5. Andrastus Peripateticus. Cicero in Top. 5. cap. 14. lib. 5. Arist. cap. 2. primi Rhet. ad Theodect. & 8. c. ad Alex. Cic. in Orat. Dialogis, in Parnt. in Top. Quintil. lib. 5. cap. 1. Arist. 7. c. lib. 1. posteriorum.

IALECTICA est ars bene disferendi: eodemque sensu Logica dicta est.

Dialecticæ partes duæ sunt, Inventio & Judicium. Inventio est pars Dialecticæ de inveniendis argumentis: Argumentum est quod ad aliquid arguendum affectum est: quales sunt singulæ rationes solæ & per se consideratæ. Argumentum est artificiale aut inartificiale: Artificiale, quod ex sese arguit: est autem primum vel à primo ortum.

Primum, quod est suæ originis: estque simplex aut comparatum. Simplex, quod simpliciter & absolutè consideratur: Estque consentaneum aut dissentaneum. Consentaneum est, quod consentit cum re quam arguit: estque consentaneum absolutè aut modo quodam absolutè, ut causa & effectum.

CAP. II.

De efficiente, procreante & conservante.

Doctrina generalis causarum tractatur ab A

Causa est, cujus vres est. Itaque primus hic locus inventionis, fons est omnis scientiæ: sciri que

rique demum creditur, cujus causa teneatur: ut merito dicatur à Poëta:

Fœlix qui potuit rerum cognoscere causas.

Causa est efficiens & materia, aut forma & finis. Efficiens, est causa à qua res est: cujus et si vera genera nulla nobis appareant, ubertas tamen permagna modis quibusdam distinguitur: Primò quòd procreet aut tueatur. Ovid. 1. de Remedio:

rist. 11. 12. 13. & 17. cap. post. & in totis Topicis. In duobus primis lib. Physic. & 2. primæ Phil. libro. Arist. 2. Physic. & in Phyloso. 2. c. lib. 5. Plato in Philebo, in Hippia majore. Arist. in Philosophic. 1. lib. 5.

Ergo ubi visus eris nostra medicabilis arte,

Fac monitis fugias otia prima meis:

Hæc ut ames, faciunt: hæc quæ fecere, tuentur:

Hæc sunt jucundi causa cibisque mali.

Otia si tollas, periere cupidinis arcus:

Contemtaque jacent & sine luce faces.

NE QVE id solùm (pacem habemus & spe gloriæ divinæ gloriamur) sed etiam gloriamur in oppressionibus, scientes, quòd oppressio patientiam efficiat: patientia verò experientiâ: experientia autem spem. Porrò spes non pudefacit, quòd charitas Dei effusa sit in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Rom. cap. 5. 3.

DEUS quidem est unus, qui & omnium pater. Is autem non est, ut quidam existimant, extra mundi administrationem, sed est totus in ipsa, in toto circulo speculator totius generationis, univerforum contemplator, qui semper est, & suas facultates deducit ad opus, omnium in cœlo illustrator operum, mens & illuminatio toti circulo. Pythagor.

EX motu puncti linea generatur: ex motu lineæ superficiēs: ex motu superficiēi solidum. Hic motus unius est causa generationis alterius.

HÆC, Galeno teste, sanitatem pariunt, & partam tuentur atque conservant. In pueris: lac, musica, motus, joci. In provectioribus: frictio, unctio, diæta moderata & frigida, exercitatio modica, aër ambiens purus, nitidus cõrporis cultus, excrementorũ opportuna vacuatio, abstinencia à venere, vino, & calidis.

Postea causa ponitur effectus.

Deus res omnes conservat & tuetur.

Causæ efficietes sanitatis & conservantes.

Deinde magis adultis, qui vigesimum annum superaverunt, labor cibum præcedat: cibus, potus, somnus, venus, omnia mediocria. lib. 1. & 2. de Sanitate tuenda. Huc pertinent prædictiones, & prænotiones medicæ quibus, quid ex quaque causa futurum sit, prædicunt.

Eorum quidem, quæ generantur in sublimi, primum efficiens, & proprium atque primum orbis est, in quo præcipue sol, qui motu & cursu suo dissipat & conglobat, originis interitusque rerum est causa. Arist. lib. 1. cap. 9. Meteororum.

O B L I G A T I O N I S causa est contractus: nam ex contractu oritur obligatio: ex obligatione actio. Sophonius domum à Titio emit: ergo Sophonius Titio obligatione obstrictus est. Locatio & Conductio contrahitur consensu: Sempronius, dum locatur ei à Titio, cõsensit: ergo Sempronius cū Titio cõtraxit.

P R I M V M igitur considerandum est, quod nam sit regium officium. Atque illud arbitror constare inter omnes, convenire eis, ut civitatem à calamitatibus liberent, & res ejus secundas tueantur, & ipsam é parva magnam efficiant. Isocr. ad Nicoc.

S I Q U I S vestrum, Athenienses, indagare velit, quæ causa sit, quidve efficiat, ut senatus conveniat, ut populus in concionem ascendat, ut judicia frequententur, ut veteres magistratus novis cedat, ut omnia per quæ urbs regitur & conservatur fiat: leges in causa esse, & quæ legibus præstatur, obedientiam, inveniet: quæ si abrogentur, & pro sua cuique libidine vivendi licentia detur: non Respubl. duntaxat intereat, sed nihil etiam inter nostram & beluarum vitam interfit. Quid enim ipsum futurum putatis abrogatis legibus: qui vigentibus illis est talis? Cūm autem in confesso sit, leges proximé & secundum deos conservatricēs esse Reip. decet omnes vos perinde ac si ad collectam preclendam federetis, obtemperantem illis, ut qui salutis stipem ferat patriæ, honorare & laudare: contumacem punire. Demosth. contra Aristogitonem.

M E M O R I A vestra, Quirites, nostræ res alentur, sermonibus crescent, literarum monumentis inveterascent & corroborabuntur. Cic. 3. Catil.

Sic pater & mater procreant: nutrix tuetur.

4. Æneid.

*Nō tibi diva parens generis, nec Dardanus author
Perfide: sed duris genuit te cantibus horrens
Caucasus, Hyrcanæque admorunt ubera tigres.*

SIC PATER 2.

V B I est zelus tuus & fortitudo tua, multitudo viscerū tuorum & miserationum tuarum? mihi continent sese. Tu enim pa-

Regis est liberare, tueri, efficere.

Effecta legis.

Tolluntur legis effecta, sublata lege.

Leges conservant Remp.

Memoria, sermones, literarū monumenta quid faciant.

Commiserat, a causa procreant.

ter noster es, etiam si Abraham nesciat nos, & Israel non agnoscat nos: tu tamen Iehovah pater noster, redemptor noster, a sæculo est nomen tuum, Esa. 63. 15.

A B hoc summo bono (Deo Patre) ratione quadam hominibus incognita, genitam mentem (Filium) tradit Plato, quæ per se ipsam exultat: in qua videlicet sunt veræ res & omnis rerum substantia, quod & primò pulchrum & per se pulchrum sit. Proceffit autem ante sæcula, ab authore Deo promanans, & per se genita existens: Porph. lib. 4. de Philos. hist.

V T R V M illud dicam, patrem tuum Trometem servissè servitute apud Elpiam, qui literas docuit ad Thesei fanum, crassis compedibus & ligno vinctum? Aut matrem tuam quotidianas nuptias in fornice apud Calamitem heroem celebrantem, te nobis elegantem istam statuam, & summum histrionè edidissè. Demosth. pro Corona.

MVLIER, quid tibi cum Cælio? quid cum homine adolescentulo? quid cum alieno? cur aut tam familiaris huic fuisti, ut aurum commodares? aut tam inimica, ut venenum timeres? non patrem tuum videras? non patruum, non avum, proavum, atavum, audieras consules fuisse? Cic. pro Cæli.

Nata pater & mater tui sunt in inferis.

Fieri nequit frater ut illi germinet. Soph.

Sic urbium cæterarūque rerum conditores & inventores, ut Romulus Romanæ urbis conditor, Reges deinde reliqui, Consules, Imperatores, tutores & conservatores fuere.

FILIVS est imago Dei inconspicui, primogenitus omnis rei creatæ. Nam per eum condita sunt omnia, quæ in cælis sunt & quæ in terra, visibilia & invisibilia, sive Throni, sive Dominia, sive Imperia, sive Potestates, omnia, inquam, per eum & ejus respectu condita sunt. Hic filius Dei est causa creationis omnium rerum. Ex his Paulus æternitatem Filii manifestè cõcludit, quod causa suum effectum semper antecedere intelligatur. Et est, inquit, ipse ante omnia, & omnia per eum consistunt. Colos. cap. 1. 15.

Inventum medicina meum est, opifexque per orbem

Dicor, & herbarum est subjecta potentia nobis.

Apollo de se 1. Metamorph.

Pater ab omni æternitate fuit filii pater & causa.

Taxatur Aeschines à causis generantibus.

Urget orator causis procreantibus.

Sublata causa tollitur effectus.

Filius Dei omnia condidit.

Causa invētræ

CAP. III.

De efficiente sola & cum aliis.

Secundò causa efficiens sola efficit aut cum *Plato in polit.*

B

Arist. cap. 5. l. 3. Philos. & c.
2. lib. Physico-
rum.
Cicero in fato.

aliis. Earumque omnium sæpe alia principa-
 lis, alia adjuvans & ministra. 9. Æneid. Nifus
 avocatur ab Euryalo in se factæ cædis & culpam
 & pœnam: quia solus author fuerit:

Me me: adsum, qui feci: in me convertite ferrum
O Rutulæ: mea fraus omnis: nihil iste nec ausus
Nec potuit.

Esaï. cap. 43. vers. 11.

Iehova est solus
Deus, solus om-
nipotens, solus
salvator & con-
demnator, solus
peccata remisit.
Vnus solus cre-
ator.

E G O, ego Iehovah, & non est præter me servator. Ego an-
 nūtiavi, & servavi, audire quoque feci, & non fuit in vobis Deus
 alienus: vos autem testes mei, dixit Iehovah, & ego Deus. Et jã
 à die ego sum, & non est qui de manu mea eruat: operabor, &
 quis revocabit illud? Hinc illud Iacobi cap. 2. Vnus est legisla-
 tor, qui & servare potest & perdere. & illud Pharisæorũ: Quis
 potest remittere peccata, nisi solus Deus?

In veritate est unus, est unus Deus,
Qui machinam cæli solique condidit:
Sed errantes (proh dolor) lucro nos homines,
Et recreantes qui incidunt casus graves,
Deos quidem aureos, & ligneos,
Et lapideos posuimus, & festos dies
Hisce celebrantes, esse ducunt pios.

Huc pertinent demonstrationes quamobrem, ubi affectio
 per primam & solam causam demonstratur de subjecto. hanc
 tibi sume pro exemplo:

Propius esse à
nobis, est caussa
cur stelle nullis
micant radiis.
Ingluvies vari-
orum ciborum
sola morborum
caussa.

Quæ propius sunt a nobis, nullis micant radiis:
 Stelle errantes propius sunt à nobis: Ergo nullis micant radiis.
 Sic iunx oppositio in capite vel cauda Draconis, est solis eclip-
 seos causa efficiens.

In morbis multæ causse concurrunt: Antisthenes tamé De-
 lius medicus vel unam hanc dixit morborũ omnium causam,
 in ciborum varietate ingluviem.

Perpicuum est aliquod primum esse, & unum quod omnia
 complexu suo cõtineat, idque, cum extra res singulas sit, caus-
 sam esse & originis rerum & interitus, perpetuæque mutatio-
 nis, ipsunque quibusdam, hæc ipsa ceteris causam motus da-
 re. Arist. lib. 8. Phys. cap. 6.

Sapientia efficit sapientes sola per se. Beatos efficit nec ne
 sola per se, quantio est. Cic. in Top.

Patria tecum, Catilina, sic agit, & quodammodo tacita lo-
 quitur. Nullum jam tot annos facinus extitit, nisi per te, nullũ
 flagitium sine te: tibi uni multorum civiũ neces, tibi vexatio,
 direptioque sociorum, impunita fuit ac libera: tu non solũ ad
 negli-

negligendas leges & quæstiones, verumetiam ad evitendas perfringendasque valuisti. quamobrem discede, atque hūc mihi timorem eripe. Cicero.

Solitaria causa cum plerisque & principalibus & sociis pro Marcello variè adhibetur. Nā bellicas laudes (ait Orator) solent quidam extenuare verbis, easque detrahere ducibus & communicare cum multis, ne propriæ sint imperatorum: & certè in armis, militum virtus, locorū opportunitas, sociorum auxilia, classes, cōmeatus multum juvant: maximā verò partem, quasi suo jure fortuna sibi vendicat, & quicquid est prosperè gestum, id penè omne ducit suum. At verò hujus gloriæ, Cæsar, quā es pauló antè adeptus, socium habes neminem: totū hoc, quantumcunque est (quod certè maximum est) totū (inquam) est tuum. Nihil tibi ex ista laude centurio, nihil præfectus, nihil cohors, nihil turma decerpit: quin etiam illa ipsa rerum humanarū domina fortuna in istius se societatem gloriæ non offert: tibi cedit, tuam esse totam ac propriam fatetur.

Cicero in oratione pro Marcello

ELEGANTI causarum gradatione utitur Apostolus ad Rom. 10. 13. Quisquis invocaverit nomen Domini, servabitur. Quomodo igitur invocabunt eum, in quem non crediderint? quomodo autem credent ei, de quo non audierint? quomodo autem audient absque prædicante? quomodo autem prædicabunt, nisi missi fuerint? Ergo fides ex auditu est: auditus autem per verbum Dei.

(um alia)

Quæris cur Iudas factus est Christi proditor?

Quia avarus fuit, & fur habens oculos (Ioh. 12.)

Quia diabolus ad tantum flagitium impulit. (Luc. 23. Ioh. 13.)

1. Causa
2.

Quia Deus iustè punire voluit illius malitiam antecedentem. (Act. 2.)

Maximus est hujus Topici usus apud medicos.

Varia enim morborum statuuntur causae efficientes: ut eorum, quae in caliditatis intemperie consistunt, causae esse possunt motus vehemens, putredo, vicinia corporis fervidioris: ut ignis, balnearum, solis: Ira, vis, lassitudo. Frigidae autem aegritudinis causae esse possunt, frigidorum propinquitas, otium, adstrictio. Affectiois autem siccae, cura, vigiliae aeris circumfusi siccitas, natationes in aqua quae nitri, aut sulphuris, aut aluminis, aut bituminis est particeps, & quaecunque medicamenta vim habent exiccandi, sive intro assumantur, sive foris exhibeantur. Humidorum autem morborum causae sunt cottariae, veluti ciborum, qui humidiori natura constant, copia, & potuum excessus, & omnis viuendi ratio delicatior, & animi securitas, & balnearum ex aquis dulcibus plurimus usus, praesertim post cibum: sic & tota vita otiosa, atque omni labore vacans, & pluviarum abundantia, atque omnis status temporis humidus, & medicamenta quae humectandi habent potestatem.

Demostr. se excusat quod non sit solus causa.

Quod si numinis alicujus aut fortunae vis, aut ducum socordia, aut vestra, Aeschines, qui urbes proditis, improbitas, aut haec simul omnia summam rerum tantisper incommodarunt, dum eam subvertissent: quid Demosthenes deliquit? pro Corona.

Earumque omnium:

Causae adjuvantes & ministras, Apostoli: & Deus, principalis.

Quis est Paulus, quis autem Apollos, nisi ministri per quos credidistis, & ut cuique Dominus dedit? Ego plantavi, Apollos rigavit, sed Deus dedit incrementum. Itaque neque is qui plantat, est aliquid, neque qui rigat: sed Deus qui dat incrementum. 1. Corinth. 3. 5. & paulo post 4. cap. ver. 1.

Sic de nobis reputer homo, ut de ministris Christi, & dispensatoribus mysteriorum Dei. Et ibidem, ver. 15. In Christo Iesu per Evangelium ego vos genui.

Python, Atheniensibus ob res feliciter gestas ipsum admirantibus ac praedicantibus, quod Coryn regem interemisset: diis, inquit, habenda est gratia quibus authoribus hoc facinus praecclarum gestum est. Nam ipse nihil aliud quam manum & operam meam commodavi. Eventus rei in manu Dei est, & huic debetur gratia, si quid feliciter cesserit: sed interim vult nostram operam accedere. Plutarch. in Politicis.

Consensus in matrimonio est primaria matrimonii causa, per regulam, Nuptias consensus, non concubitus facit: sic in actione reali, princeps causa est dominium: in actione personali, princeps causa est obligatio.

Quod si haec ego dicere aggrediar, vos a me excitatos esse ad elationem animorum dignam majoribus: nemo est qui me reprehenderit. Nunc ego vestra haec esse instituta declaro & ostendo, etiam ante me his animis fuisse Remp. ceterum ministerii partem in singulis rebus gestis ad me quoque esse referendam affirmo.

Demostr. haec est tantum minister.

affirmo. Iste autem dum omnium me accusat, & succensere mihi vos jubet, ut qui terrorum & periculorum causa Reipublica fuerim: non mihi tantum hunc honorem eripere studet: sed laudationibus etiam vos, & omnem posteritatem privat. Demosth. pro Corona.

Instrumenta etiam in causis adjuvantibus connumerantur, quo argumento impius Epicureus disputat mundum nunquam esse factum.

1. de Nat. Quibus enim (ait) oculis animi intueri potuit vester Plato fabricam illam tanti operis, qua construi a Deo atque edificari mundum facit? Quæ molitio? quæ ferramenta? qui vectes? quæ machinæ? qui ministri tanti operis fuerunt?

Hic impius Epicurus omnia humano cerebro libravit, neque illud Pythii legisse videtur, qui in Deo dixit perinde esse dicere ac facere: sed audiat, si velit, fide nos intelligere facta fuisse secula verbo Dei, ut ex his quæ non apparebant, ea quæ videntur fierent. Si auctoritas non placeat, suam audiat Sibyllam:

Heb. 11.

At rex supremus qui mundum condidit omnem,

Sic factus, Fiat factumque est. Namque locavit

Tellurem circa nigra tartara, dulceque lumen

Edidit, & celum partes evexit in altas.

Hæc fecit verbo, & sunt protinus omnia facta,

Et planè: siquidem per se parit ipse sua vi.

Egone Titium interfeci, inermis cum sim? Vbi gladius, &c.

(A P. I I I I .

De efficiente per se & per accidens.

Tertio, causa efficiens per se efficit, aut per accidens: per se, quæ sua facultate efficit: ut quæ natura vel consilio faciunt. Ventorum naturalis efficientia est. 1. Æneid.

Arist. 5. cap. 2.
Physic. Idem in
Ethicis ad Nicomachum.

Incubere mari, totumque a sedibus imis

Unâ Eurusque notusque ruunt creberque procellis

Africus, & vastos tollunt ad littora fluctus.

Apud vosmetipsos iudicate, num decorum est mulierem non velatam Deum orare? An ne natura quidem ipsa hoc vos docet, quod viro quidem, comatum esse dedecori sit: contra mu-

lieri, comatam gloriæ sit? Nam coma pro velamine data est ei.
1. Cor. II. 13.

Latus est hic campus apud Medicos & Physicos: omnia enim elementa, orbes, planetæ, stellæ, cælum denique ipsum vi quadam ingenua & innata agunt. Sic ignis urit, sol lucet: sic herbæ, gemmæ, omnesque res naturales agunt ipsius videlicet naturæ vi. Omnia meteora, pluvia, nix, grando, tonitrua, turbines, fulgurâ: omnia terrestria, arbores, herbæ, aquarum scatebræ, & quæ in immensis terræ visceribus crescunt, ferrum, æs, aurum, hujus naturæ conatu atque opera producuntur: præterea arteriarum & cordis motus sunt naturæ opus: singularum partium actiones, attrahere, concoquere, retinere, & expellere.

Est enim (judices) non scripta, sed nata lex: quam non didicimus, accepimus, legimus: verum à natura ipsa arripimus, hausimus, expressimus: ad quam non docti, sed facti, non instituti, sed imbuti sumus, ut, si vita nostra in aliquas insidias, si in vim, in tela aut latronum aut inimicorum incidisset, omnis honesta ratio esset expediendæ salutis. Cicerò.

Quæ jure illo sunt, quod natura omnia animalia docuit, sunt naturæ effecta, & horum omnium est natura causa. Hujusmodi sunt maris æque fœminæ conjunctio, liberorum procreatio & educatio, nos & quæ nostra sunt tueri atque defendere. Naturam fœminæ amore & cupiditate capitur: ergo verisimile est Titium etiam Berthæ amore & cupiditate captum fuisse.

Consilii exemplum est illa Ciceronis de se confessio. Suscepto bello, Cæsar, gesto etiam magna ex parte, nulla vi coactus, judicio meo, ac voluntate ad ea arma profectus sum, quæ erant sumpta contra te.

EGRESSI sunt itaque uniuersa synagoga filiorum Israël à facie Moseh: veneruntque omnis vir cujus cor eleuauit ipsum, & omnis cujus spiritus erat spontaneus apud ipsum, attuleruntque oblationem Iehouæ ad opus tabernaculi Ecclesiæ, & ad omne opus ejus, atque ad vestes sanctitatis. Venerunt, inquam, viri cum mulieribus, omnis spontaneus corde, attulerunt fibulas, &c. Omnes voluntario ad Iehouam munere fungebantur. Exod. 35. vers. 20.

Ratione quoque & consilio, liberaque voluntate agunt Angeli, Archangeli, omnesque cælicolæ & imprimis Deus.

Sic homo est efficiens causa contractus alicujus.

Vos, si ut homines negotia considerare vultis, fœlicissimam è meis consiliis urbem esse factam reperietis: sin, quæ Dii soli eximia tenent, vos consequi postulatis, ea quæ heri nequeunt, affectatis. Demosth. Epist. 4.

Qui data opera aliquid mali agunt, non merentur veniam. Hinc illud Demosthenis adversus Timocratem. Iam, Timocrates, quoniam & clanculum, & subitò, & contra leges, istam legem in cæteras intrufisti potius quàm tulisti, omnem tibi postulandę venię causam ademisti. Nam eis qui peccant inviti, venia concedi debet, non eis qui de industria ex insidiis delinquant, id quod te nunc facere constat.

Hic Medici & Physici latè spaciuntur. Actiones enim alię sunt naturales, de quibus prius diximus: alię quę voluntate, & sponte ab anima fiunt. jacere telum voluntatis est: Item surgere, loqui, & respirare.

Per accidens efficit causa, quę externa facultate efficit: ut in his quę fiunt necessitate vel fortuna: necessitate, cum efficiens vi cogitur ad effectum, qualis est Pompeianorum excusatio. At mihi quidem (ait Orator) si proprium & verum nomen nostri mali quæratur, fatalis quędam calamitas incidisse videtur & improvidas hominum mentes occupavisse: ut nemo mirari debeat humana consilia, divinam necessitate esse superata.

HIC necessitas pro violentia accipitur, juxta illud Eveni: Omne necessarium, res violenta est. Porro magnum est discrimen inter necessitatem & violentiam: multa enim divina providentia facimus, quę nulla vi coacti facimus. Etenim si evāgelizem, inquit Paulus, non est quod glorier: necessitas enim mihi incumbit. vā autem mihi est, nisi evangelizem. Nam si volens hoc faciam, mercedem habeo: sin invitus, dispensatio credita est mihi. 1. Cor. 9. 16.

Neg, quicquam interea mali & damni patietur, antequam

Ipsę suam terram conscendat. Deinceps autem

Tatuetur quęcunque fatum, Parcęque graves,

Iam nato nerunt silo, quando ipsum peperit mater. Odyss.

Huc referri potest, cum dicimus nos invitos ad aliquid faciendum cogi, nisi in graviora velimus incidere pericula. Hoc pacto docet Christus a necessario, Iohan. 3. eos qui suam fidem in Christo testari velint, oportere Baptismi signaculum accipere, mēsx item dominicę participes fieri, ut: Nisi quis fuerit genitus denuo, non potest videre regnum Dei.

Hinc aliquādo sumitur deprecatio, cum nos invitos aliquid fecisse asserimus, & in causam externam culpam rei rejicimus.

*Arist. 3. cap.
lib. 5. P'bisio.
& cap. 2. lib. 6.
& 7. cap. lib. 11.*

Vt si quis dicat: Inuitus pecco, quia Deus me cogit. quam argumentationem Homericus Iupiter in mortalibus reprehendit tanquam à non causa pro causa:

Heu heu quam falso mortales numina culpant:

Esse malum à superis affirmant, quum tamen ipsi

Criminibus propriis homines sibi damna creant.

Et illud Demosth. Si quem potes, Aeschines, qui sub hoc sole sunt, referre mortaliū, qui indemnis & expers olim Philippi, nunc Alexandri fuerit dominatus, siue Græcorum, siue barbarorum; esto, concedo tibi meam siue fortunam, siue infortunium nominare mavis, omnium malorum fuisse causam. Si verò eorum, qui neque me viderunt unquam, neque vocem meam audierunt, multi multa acerba sunt perpeffi, nō modò viritum, sed & totæ urbes & gentes: quanto est æquius & verius omnē, ut par est, mortalium communem fortunam, & impetū quendam rerum gravem; & alium quā oportebat, horum causam existimare? quibus tu omissis, me qui tali statu rerū gessi Remp. criminari: idque cū scias, si non totum, partem saltem convitii convenire in omnes & in te maximē. Demosthenes pro Corona.

Multū interest in jure civili, spontē ne agat aliquis, an vi coactus. Nam ut ait Demosth. Si quis volens damnum dederit, duplum: si inuitus, simplicium pro dato damno solvere jubetur. Neque iis qui inviti beneficiūt, referēda est gratia, juxta illud:

Si injusta in illum est omnis iracundia,

Qui quempiam laesit per imprudentiam:

Non est habenda ei ulla jure gratia.

Necessitate qui coactus profuit.

Fortuna est causa per accidens, quando præter efficientis scopum aliquid accidit. Sic casu fortuito (ait Tullius 3. de Nat. Deorum) Pheræo Iasoni profuit hostis, qui gladio vomericam ejus aperuit, quam sanare medici non poterant.

Hujus Topici nullus usus est in sacra pagina, nisi fortē hæc mimeticōs à Solomone dicantur:

Conversus sum, & vidi sub sole, quod non est velocitium cursus, nec est fortium bellum: sed nec sapientium panis, neque prudentium divitiæ, neque etiam scientium est gratia: sed tempus & casus accidit omnibus. Quia etiam nescit homo tempus suum: sicut pisces qui capiuntur reti malo, & ut aves quæ capiuntur laqueo: sic capiuntur filii hominum in tempore malo, quū irruerit super eos repentē.

Tacetel telum voluntatis esse diximus, sed ferire quem nolueris, fortunæ est. ex quo aries ille subicitur in juris actionibus, si telum manu fugit magis quàm jecit. Cicero in Topicis.

Multum enim interest data opera aliquid facere & fortuitò. Nam Demosth. adversus Midiam: Leges, inquit, capitalium facinororum cædes cõsilio factas, morte, perpetuoque exilio & publicatione bonorum puniunt; qui autem fortuitò cædem fecerunt, cum his multò remissius & humanius esse faciendum sanxerunt.

Arbitror autem, si quis eos ipsos, qui in acie steterunt, roget, utrum existiment se suapte virtute, an insperata & impotenti fortuna rem bene gessisse, sui que imperatoris peritia, & audacia, & animositate: neminem ita vel imprudentem vel confidentem fore, qui res gestas sibi vendicat. quum igitur rerum fortuna omnium domina eventum suo arbitratu gubernavit, in iis cæterorum nulli prorsus, cum quidem homines fuerint, ignaviæ sunt accusandi. Oratio funebris.

In hoc genere caularum imprudentia connumerari solet. Ovid. 2. Trist.

Cur aliquid vidi? cur noxia lumina feci?

Cur imprudenti cognita culpa mihi est?

Inscius Actæon vidit sine veste Dianam:

Præda suis canibus nec minus ille fuit.

Scilicet in superis etiam fortuna luenda est:

Nec veniam, læso numine, casus habet.

SIC quæ ira commoti facimus, imprudentia quadam fieri dicuntur, & veniam merentur. Sic Demosth. cum Midia agit.

Midias nullam defensionem habet. Quæ causâ enim, humana saltem, quæ mediocris excusatio facinoris illius præferetur? iracundia nimirum: nam hæc fortasse dicet. Nam ad quæ aliquis subitò, non expectato consilio mentis, facienda impulsus fecit, etiam si contumeliosè fecerit, per iram tamen esse facta dicere potest: quæ verò, dum antè præmeditatus continenter per multos dies, contra leges palam facere deprehenditur: non modo abest ab eo, ut iratus fecerit: sed nemini dubium jam esse debet, quin de industria dataque opera talis homo contumeliam fecerit.

Ista aliquando etiam in legibus venia donantur, & excusant homines in criminibus: ut si iracundia commotus convitia in aliquem congero, si ad me reversus non porrò perseveravero, veniam mereor. Item si propter linguæ lubricitatem cõtumelio-

sus fuero in aliquem, non ilico puniendus sum: nam lubricum linguæ ad pœnam facti trahendum non est. Sic simplicitas seu imperitia, qualis in rusticis esse solet, regulariter excusatur.

Hinc sumitur deprecatio: qualis est pro Ligario: Ignosce pater: erravit: lapsus est: non putavit: si unquam posthac. Et pauló post. Erravi: temere feci: pœnitet: ad clementiam tuam confugio: delicti veniam peto: ut ignoscas oro. Fortunæ autem nomen ignoratio caussarum confinxit: cum enim aliquid præter consilium spemque contigerit, fortuna vulgo dicitur: nec in scitè Iuvenalis,

*Nullum numen abest, si sit prudentia: sed te
Nos facimus, fortuna, deam, caloque locamus.*

HINC stultus apud Menandrum in hunc modum argumentatur.

*Adesse semper non decet prudentiam,
Etiam fortuito evenire aliqua oportet.*

Nam Epicurus solebat dicere:
Exigua fortuna interuenit sapienti.

Et Philemon Comicus:
*Fortuna non est nobis usquam ulla dea,
Non est, sed unicuique quod euenit,
Casuque fit, fortuna nobis dicitur.*

CAP. V. De Materia.

Materia est causa, ex qua res est. Hoc argumento ficto, apud Ovid. 2. Metam. Solis domus auro, pyropo, ebore, argento componitur.

*Regia Solis erat sublimibus alta columnis,
Clara micante auro, flammæq; imitante pyropo:
Cujus ebur nitidum fastigia summa tegebat:
Argenti bisfores radiabant limine valvæ.*

Cæsar 1. bel. civil. Imperat militibus Cæsar,
ut na-

ut naves faciant, cujus generis eum superiori-
bus annis usus Britannia docuerat: carinae pri-
mum ac statumina ex levi materia fiebant: re-
liquum corpus navium viminibus contextum,
coriis tegebatur.

PRIMVS homo, inquit Apostolus, e terra, terrenus. 1. Cor. 15. 47. Formavit Dominus Deus hominem pulverem de humo. Gen. 2. Hinc illa Abrahæ argumentatio Genes. 18. 27. Næ ego audax qui cum domino meo colloquor, cum sim ipse pulvis & cinis:

Iesum proposuit Deus, ut esset placamentum per fidem in sanguine ipsius, ad declarandam iustitiam suam per remissionem præcedentium peccatorum, ex Dei tolerantia ad declarandam iustitiam suam.

Hic habes nostræ regenerationis causam efficientem, Deum patrem: materialem, Christi sanguinem: instrumentalem, quam apprehendimus, fidem: finalem denique, ut ipse iustitiam suam demonstret.

Si te, inquit Callimachus, finxit Prometheus, & non ex alio lupo factus es, ne superbias.

Omnis angulus qui cõrinet duas medietates duorum rectorum angularum, est rectus:

Sed angulus D cadens in semicirculo A B C est ejusmodi:

Ergo angulus D in semicirculo A B C cadens est rectus: Arist. 2. Physic. Euclid. 3. Hic partes toti comparatae habent materiae rationem.

Corpora omnia suam habent materiam, sive simplicia sive cõcreta: stipulae, faeces, caprae saltantes, stellae trajectae, flamina, hiatus, fossae, exhalationem; pluvia, nubes, ros, pruina, grando, &c. vaporem. Nullus præcelsit vapor: ergo pluviae fieri nõ possunt. Stellae non sunt ex elementis conflatae: nihil ergo terreni continent, nec vaporibus aluntur. Omnia quae oriuntur, generantur & crescunt: Metalla, homines, arbores suam habent materiam.

Morborum varia est materia: humores quatuor, sanguis, pituita, bilis, melancholia: putridus humor, spiritus flatulentus & id genus alia.

Medicamenta omnia suam habent materiam: pharmaca, potiones, pilulae. Quis est qui morbum recte curare potest, nisi prius materiam morbi cognoverit?

Quis pharmacorum æquus aestimator, qui fuerit hujus categoriae ignarus? Illud enim inter omnes constat, pro varietate materiae alia atque alia adhibenda esse remedia. Non abundat

bilis: ergo exquisita tertiana non laborat. Vinum & mel non adfunt: ergo nec mustum fieri potest.

CAP. VI. De Forma.

Causæ primum genus ejusmodi est in efficiente & materia: secundum sequitur in forma & fine. Forma est causa, per quam res est id quod est: ideoque hinc à cæteris rebus distinguitur: & forma simul cum re ipsa ingeneratur. Anima rationalis est forma hominis: quia per eam homo est homo, & distinguitur à cæteris omnibus naturis. Geometricarum figurarum in triangulis, quadrangulis sua forma est: Physicarum cœli, terræ, arborum, piscium sua forma est, unde præcipua rerum ut natura est, sic erit explicatio, si possit inveniri: ut in artificiosis rebus facilius occurret. Cæsar. 7. Muri autem omnes Gallici hac ferè forma sùnt: trabes directæ perpetuæ in longitudinem, paribus intervallis distâtes inter se binos pedes, in solo collocantur: hæ revinciuntur introrsus & multo aggere vestiuntur. ea autè, quæ diximus, intervalla grandibus in frõte saxi effarciuntur. His collocatis & coagmētatis ali^o in super ordo adjicitur, ut idè illud intervallum servetur, neque inter se contingant trabes, sed paribus intermissæ spatiis, singulæ singulis saxi interjectis arctè contineātur: sic deinceps omne opus contexitur, dum iusta muri altitudo expleatur: hoc cùm in speciè varietatèque opus deforme non est, alternis trabibus ac saxi, quæ rectis lineis suos ordines servant: tum ad vtilitatem &

defen-

defensionem urbium summā habet opportunitatem: quod & ab incendio lapis, & ab ariete materia defendit: quæ perpetuis trabibus pedes quadragenos plerunque introrsus revincta, neque perrumpi, neque distrahi potest. Sic forma Virgiliani portus explicatur *Æneid.* 1.

Est in secessu longo locus: insula portum

Efficit obiectu laterum; quibus omnis ab alto

Frangitur, inque sinus scindit sese unda reductos.

Hinc atque hinc vasta rupes, geminique minantur

In celum scopuli, quorum sub vertice latè

Æquora tuta silent: tum sylvis scena coruscis

Desuper, horrentiq; atrum nemus imminet umbra:

Fronte sub adversa scopulis pendentibus antrum.

Intus aquæ dulces, vivoque sedilia saxo,

Nympharum domus; hic fessas non vincula naves

Ulla tenent: unco non alligat anchora morsu.

DEUS hominem ad suam, id est ad divinam, imaginem creavit. Hinc illa Pauli argumentatio:

Vir non debet velare caput, quoniam imago sit & gloria Dei: at mulier gloria viri est. 1. Cor. 11. 7.

Ecquid, inquit Euresus Pythagoreus, homine præstantius quid divinius? an non rerum opifex eum fecit seipso usus exemplari? tabernaculum quidem est reliquis simile, ut quod factum fuit ex terrena materia, à præstantissimo tamen effectum artifice, qui seipso usus est archetypo.

Omnis angulus qui habet dimidium duorum rectorum, est rectus:

Sed angulus A. B. est huiusmodi:

Ergo angulus A. B. est rectus.

Quod rotundum est, in rotundam semper formam accrescit:

Luna autem est rotunda:

Ergo in rotundam semper formam crescit.

Physicorum dogma est, celeritatis & tarditatis formam esse causam. Aristot. lib. 4. cap. 6. de Cælo.

Cognoscendæ sunt medico morborum ac herbarum formæ, & variæ pharmacorum atque excretorum permissiones. Nam

pro formæ ac missionis varietate, nunc hoc, nunc illud præno-
scit medicus. Vomitus (inquit Hippocr.) ex pituita & bile per-
mixtus minimè est molestus : at meraciores vomitiones dete-
rioribus sunt. Prænot. Coacæ.

Interrogatio & responsio est actu continuo facta:

Ergo est stipulatio.

De pretio venditor & emptor conveniunt:

Ergo emptio est perfecta.

Scyphus in massam redactus est : Ergo ad poculum amplius
non est aptus.

CAP. VII. De Fine

Finis est causa, cujus gratia res est. Physicis
rebus finis homo propositus est: homini Deus.
Omnium artium est aliquod summum bonum
& finis extremus : ut Grammaticæ, bene lo-
qui: Rhetoricæ, bene dicere : Logicæ, bene dis-
serere. Iuno 1. Æneid. connubii finem assumit,
cùm Æolo Deiopejam pollicetur, solatii scilicet
preliisque gratia.

*Sunt mihi bis septem præstanti corpore Nympha,
Quarum (quæ forma pulcherrima) Deiopejam
Connubio jungam stabili, propriamque dicabo,
Omnes ut tecum meritis pro talibus annos
Exigat, & pulchra faciat te prole parentem.*

In defensione Ligarii Cicero Tiberonem
accusatorem urget, cùm armorum contra Cæ-
sarem susceptorum finem premit. Et certè (ait)
contra ipsum Cæsarem est congressus armatus.
Quid enim Tubero tuus ille districtus in acie
Pharsalica gladius agebat? cujus latus ille mucro
petebat? quis sensus erat armorum tuorum? que
tua mens? oculi? manus? ardor animi? quid cu-
piebas? quid optabas?

PRO-

*Arist. 11. cap.
post. & 13. c. 2.
Physic. & 2. c.
2. Physic. Plato
7. de Repub.
Arist. 3. esp. 8.
politic.*

PROFECTI verò discite quid sit, Misericordiam volo, & non sacrificium non enim veni ut vocarem justos, sed peccatores ad resipiscentiam.

Finalis causa adventus Christi.

Hic in ea quidem sententia, inquit Posidonius, est rerum humanarum finis: contemplari universorum Deum, & se, quoad ejus fieri potest, ita instituire, ut nulla in re ducatur à parte animæ quæ caret ratione.

Finis humanæ vitæ.

Quamobrem deambulamus? ut valeamus. Non fluctuare cibos in stomacho est utile ad sanitatem tuendam: id autem efficit deambulatio post cœnam: Deambulatio ergo post cœnam efficit ut valeamus.

Vinum bibimus, ut stomacho proficit & animos pariat.

Iusjurandum si postulabitur, duabus de causis dabis: vel ut reipsum turpi crimine liberēs: vel ut amicos è periculis eripias. Iſocrat. ad Demonic.

Ne rerum dominia in incerto sint, est bonum:

Uſucapio autem introducta est, ne rerum dominia in incerto fluctuent: Ergo uſucapio est res valde bona.

Finis uſucapionis.

Alicujus rebus perinde prospicere ac suis, est valde pium: Curator ut alienis rebus perinde ac suis prospiciat, puberibus à magistratib. datur: Ergo curatorem puberū agere, valde pium est.

Omniem autem legem, quæ quidem rectè lex appellari possit, esse laudabilem, quibusdam talibus argumentis docent.

Constat profectò ad salutem civitum, civitatumque incolumitatem, vitamque hominum & quæ etiam & beatam, inventas esse leges: eosque qui primùm ejusmodi scita sanxerunt, populis ostendisse se ea scripturos atque laturos, quibus illi adscriptis susceptisque homines honesti beatique viverent.

In quæm finem sunt leges conditæ.

Ex quo intelligi par est, eos qui pernicioſa & injusta populis jussa descripserunt, quidvis potius tulisse quàm leges. Cicero. lib. 2. de leg.

Felicitates atque opes dat maximas

Fortuna multis, non quod illos diligat.

Sed de gradu præstantiore ut decident.

CAP. VIII. De effectis.

Effectum est quod è causis existit. sive igitur gignatur, sive corrumpatur, sive modo quolibet moveatur quidlibet, hic motus & res motu facta effectum dicitur: hujus loci sunt laudes & vituperationes, quarum pleni sunt libri sacri & profani. Æneid. 6. facta variorum

Arist. in physica, eis sub nominibus motus.

populorum comparantur ad nominis Romani laudem:

Excudent alii spirantia mollius æra:

Credo equidem, ducent vivos de marmore vultus,

Orabunt causas melius, calique meatus

Describent radio, & surgentia sydera dicent.

Tu regere imperio populos Romanememento:

Hæ tibi erunt artes, pacique imponere morem:

Parcere subjectis, & debellare superbos.

Hoc argumento Christus docet se esse verum Messiam. Interrogatus enim, Tu ne is es qui vêturus erat, an alterum expectabimus? respondit in hunc modum: Profecti renunciate Ioanni quæ auditis & videtis. Cæci visum recipiunt & claudi ambulat: leprosi mundantur & surdi audiunt: mortui excitantur & pauperibus evangelizatur: & beatus est qui non fuerit offensus in me.

Si nõ facio opera patris mei, nolite credere mihi: sin verò facio, etiam si mihi non credatis, operibus credite: vt cognoscatis & credatis Patrem in me esse, & me in eo.

Sed õ ignari homines, docete primùm nos quid sit Deus, ut, si quando impios esse aliquos dixeritis, fidem mereamini. Vbi nam est Deus? an templis inclusus? equidẽ pii estis, qui in tenebris Deum statuitis. Si nulla dei erigatur ara, non est Deus; si erigatur ara Dei, Deus est. Quasi verò lapides Deorum sint testes; imò oportet opera illi testimonium ferre, quale est sol: nox illi & dies sese in testimonium offerunt: tempora illi testes, terra tota fructum ferens illi testis, Lunæ circulus illius opus, cœleste testimonium. Heraclitus Hermodoro.

Quæ nullis radiis micant, propius sunt á nobis:

Stellæ errantes nullis micant radiis:

Ergo stellæ errantes propius sunt á nobis.

Arist. lib. i. de demonst. cap. 10.

Huc pertinent demõstrationes quòd res sit, vbi non ex causa ostenditur effectus, sed contrà.

Omne quod defrondescit, latiora habet folia:

Omnis vitis defrondescit:

Ergo omnis vitis latiora habet folia.

Arist. lib. 2. demonst. cap. 17.

Hoc anno non fuit Lunæ defectus: ergo neque Solis & Lunæ directã oppositio in capite vel cauda Draconis.

Hæc

Hæc categoria est in maximo usu apud medicos. non enim morbi causa est semper manifesta, sed ab effectis quæ in pulsu, respiratione & corporis evacuationibus apparent, sæpe cognoscitur.

Respiratio est iusto frequentior & pulsus crebrior :

Amplior ergo in corpore est collectus calor.

Quid erat civi Reip. studio agendum? quid illi qui orantura & alacritate & integritate, patriæ consultum vellet? non oportebat è mari Eubœa munire Atticam? è mediterraneo Bœotia? è Peloponneso, locis nostro agro finitimis? non providere, ut inventio frumenti per omnia loca nobis amica uique ad Piræum perveniret? non ea quæ tenebamus, missis tueri præfidiis, eisque rebus quæ eò pertineret, agendis & dicendis? Ptoconesum, Chersonesum, Tenedû? non alia conari ut conjuncta & socia essent, Byzantium, Abydos, Eubœa? non hostibus maximas quas haberent copias eripere? non quæ reipub. deessent, ea supplere? Atq; hæc quidem omnia vobis perfecta sunt in eis decretis & actionibus. Efficax est argumentatio ab effectis ad causas affirmativè & negativè.

Huc dicta scriptaque referenda sunt. Pericles & Hortensius bene dicendi laude celebrantur: eodemque argumentò Demosthenes & Cicero etiam bene scribendi. Ad hunc locum referuntur consilia & deliberationes, etiam si omnino ad exitum perductæ non fuerint. Parmenio & Philotas morte mulctati sunt, quia conjurationis in Alexandrum essent suspecti: ut Curtius & Arrianus meminerunt. De Lentulo & Cethego aliisque Catilinæ popularibus, Romani Senatus judicio supplicium sumptum est. Sunt etiam effecta virtutum & vitiorum. Horatius hoc modo ebrietatis effecta describit:

*Quid non ebrietas designat? operta recludit,
Spes jubet esse ratas, in prælia trudit inermem,
Solllicitis animis onus eximit, ac docet artes.*

*Fœcundi calices quem non fecere disertum?
Contracta quem non in paupertate solutum?*

CAP. IX. De subjecto.

Arist. in Substantia, Posterioribus analyticis.

Arist. lib. 4. Physic. 14. capite.

Arist. 10. cap. 8. Physic. & 3. de celo.

Argumentum modo quodam consentaneum succedit, ut subjectum & adjunctum. Subjectum est cui aliquid adjungitur. Anima est subjectum scientiæ, ignorantia, virtutis, vitii, quia hæc præter essentiam accedunt. Corpus, sanitatis, morbi, roboris, infirmitatis, pulchritudinis, deformitatis: homo subjectum est divitiarum, paupertatis, honoris, infamiæ, vestitus, comitatus. Locus est subjectum rei locatæ. Sic Philosophi divinis entibus licet parte & magnitudine carentibus attribuunt locum. Sic Geometræ locum locique differentias in rebus Geometricis: sic Physici multo etiam diligentius in rebus Physicis considerant, in mundo, in elementis simplicibus, in rebus compositis. Sic Virgilius in Georgicis suum quemque propositis rebus locum deligendum admonet, ut segetibus, arboribus, vitibus, pascuis.

*At prius ignotum ferro quàm scindimus æquor,
Ventos & variis cal prædiscere marem
Cura sit, ac patrios cultusque habitusque locorum:
Et quid quæq; ferat regio, & quid quæque recuset.
Hic segetes, illic veniunt felicius uva:
Arborei fœtus alibi, atq; injussa virescunt Gramina.*

Sensilia sensuum, & res virtutibus ac vitiis propositæ, subjecta vitiorum & virtutum hoc modo

modo nominantur. Color est subjectum visus, sonus subjectum auditus, quia hi sensus in his sensilibus occupantur & exercentur. Virtutes & vitia declarantur in Ethicis hoc argumento: temperantia & intemperantia voluptate, magnanimitas & ignavia periculo: liberalitas & avaritia divitiis. Sic res numerabilis Arithmeticæ, mensurabilis (ut ita dicam) Geometriæ subijcitur. Ejusmodi subjecto Cic. 2. Agrar. disputat, inter Campanos nullam contentionem esse, quia nullus sit honor. Non gloriæ cupiditate (ait) efferebantur, propterea quod ubi honos publicè non est, ibi cupiditas gloriæ esse non potest: non contentione nec ambitione discordes: nihil enim supererat, de quo certarent: nihil quod contrâ peterent: nihil ubi dissiderent. Eodem argumento à Proptertio dictum est:

Navita de ventis, de tauris narrat arator:

Enumerat miles vulnera, pastor oves.

FUGITE scortationem. Omne peccatum quod fecerit homo, extra corpus est: sed qui scortatur, in proprium corpus peccat. An ignoratis corpus vestrum esse templum Spiritus sancti, qui est in vobis, quem habetis à Deo, neque esse vestri juris? I. Cor. 6. 18.

Deus est: igitur est arx, petra, asyllum, refugium nostrum. Item, Deus est: bonus ergo.

Ne mortale odium mortali in pectore serves.

Hoc argumento urgebis eos qui animas mortuorum negant esse, & tamen verentur ne miseræ sint futuræ. Qui enim omnino non sunt, ut ait Cicero, ii ne miseri quidem esse possunt. Talis fuit Axiochus, ad quem Xenocrates Platonicus.

Ut in Repub. Clisthenis & Draconis, inquit, nihil tibi contigit mali: tu enim non eras, circa quem esset malum: sic post mortem nullum tibi adversum: tu namque non eris, circa quæ futurum sit malum.

*Corpus hominis
subjectum Spiritus
sancti.*

*Posito subjecto
ponuntur adjectiva.
Quale subjectum tale ad
junctum.
Sublato subjecto tollitur ad
junctum.*

Subiectum in Geometria est res ipsa de qua doctrina est instituta, cuiusmodi sunt trianguli, quadrata, circuli, sphaera, cylindri, & ut summam dicam, figuræ planæ, corpora solida, denique omnes magnitudines immobiles, & horum termini: quæ verò his insunt, adiuncta dicuntur, & per axiomata & petitiones rebus subiectis inesse demonstrantur.

Quod partes nullas habet, nec rectum est nec rotundum: Et quicquid figuræ est particeps, aut rectum aut rotundum est: Quod ergo partes non habet, nullius figuræ est particeps. Alcinous ex Parmenide Platonis.

Illud etiam absurdum est, aquam in superiori loco cogi, cum aqua nec cogi prius possit, quam existat, nec ullo tempore, nec certo loco manere. Arist. Meteor. lib. 1. cap. 12.

Quævis pars affecta est affectionis subiectum, cuius cognitio est imprimis necessaria medico. Nam febris aliam quærit curationem, cum est in spiritu, ut diaria: aliam cum est in venis, ut continua: aliam cum partes solidas invadit, ut hæctica. Calor præter naturam in corde accensus, solidas partes invasit: ergo hæctica febre laborat. Animi affectiones & perturbationes, sua dicuntur habere subiecta in corpore, ut; caret felle: non ergo irascitur, Hulcera, œdemata & id genus alia requirunt huius categoriæ peritum. Illud enim apud omnes constat, pro natura partis affectæ remediæ esse adhibenda.

Si quis rem, quæ in rerum natura non est, aut esse non potest, dari stipulatus fuerit: veluti Stichum, qui mortuus sit, quem vivere credebat: aut hippocentaurum, qui esse non possit, inutilis erit stipulatio. Iust. lib. 3. tit. 10.

Si legatus est Titio annulus: ergo & gemma quæ annulo additur legata est. Si charta dono data est: ergo & aureæ literæ quæ in charta depictæ sunt.

A subiecto loco docet Apostolus Christum esse superiorem Davide, præstantiorem cunctis angelis, imò prorsus esse Deum, ac Deo patri per omnia æqualem. Heb. 1. ex dicto Davidis Psalmo 110, Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis.

Titius promisit Sempronio pecuniam dare certo loco: an non ergo verisimile est, quod nullo alio loco, quam stipulator voluit, illam pecuniam dare possit?

Subiecta sæpenumero sua habent certa adjuncta. Hinc Davidi offerenti se ad singulare certamen ineundum cum Goliath Philistæo, objicitur, quod puer esset planè imbellis. Luc. 2. stuebant omnes super intelligentia & responsis Christi in templo factis, cum duodecim tantum esset annorum. Genes. 18. Postquam jam vieta sum (inquit Sara) indulgebo credo voluptati, cum meus etiam dominus jam sit senex? Hinc amplificatur ab Apostolo fides Abraham, Rom. 4. quod non sit infirmatus fide, licet ipsius corpus jam esset emortuum.

CAP. X. De Adjuncto.

Adjunctum est, cui aliquid subjicitur: quod argumentum etsi subiecto est levius, attamen est copiosius & frequentius. Itaque quod de e-
jusmodi signis ait Ovid. 2. de Remedio:

*Forfitan hæc aliquis (nam sunt quoque) parva vo-
cabit.*

Sed quæ non profunt singula, multa juvant.

Animi corporisque & totius hominis bona & mala, quæ dicuntur, adjuncta sunt animi, corporis, hominis: Denique quicquid ulli sub-
jecto extrinsecus accidit, adjunctum ejus est. ut autem locus est in subiectis, sic tempus est in adjunctis, duratio nempe rerum, præterita, præsens, futura: omninoque qualitates sub-
jectis præter causas adjunctæ, sive propriæ sint, quæ omni solique subiecto semper conveniunt, ut homini risus, equo hinnitus, canilatratus: sive communes, quæcunque non sunt eo modo propriæ. Hoc genere argumenti Fannium Chæream Cicero pro Roscio Comædo cavil-
latur: Nonne ipsum caput & supercilia illa penitus abrafa, olere malitiam & clamitare cal-
liditatem videntur? Nonne ab imis unguibus usque ad verticem summum (si quam con-
jecturam affert homini tacita corporis figura) ex fraude, fallaciis, mendaciis constare totus vide-
tur? qui idcirco capite & superciliis semper est rasis, ne pilum ullum viri boni habere dicatur. Sic Martialis 2. lib. Zoilum ludit:

*Arist. in Cate-
goriis.
Cicero in Topi-
cis. Quintil. lib.
5. cap. 5.*

*Arist. in Phys.
sic. 10. 11. 12. 13.
14. capiti. lib. 4.
Arist. cap. 4.
1. Top.*

*Crine ruber, niger ore, brevis pede, lumine luscus,
Rem magnam præstas, Zoile, si bonus es.*

Sic vestitus & comitatus res adjunctæ sunt:
quo circumstantiæ genere Dido venatum proficiscens, magnificè 4. Æneid. depingitur:

Oceanum interea surgens aurora reliquit.

It portis jubare exorto delecta juventus:

Retia rara, plaga, lato venabula ferro:

Massylique ruunt equites, & odora canum vis:

Reginam thalamo cunctantem, ad limina primi

Pœnorum expectant, ostroque insignis & auro

Stat sonipes, ac freno ferox spumantia mandit.

Tandem progreditur magna stipante caterva,

Sidoniam picto chlamydem circundata limbo,

Cui pharetra ex humero, crines nodantur in aurû:

Aurea purpuream subnectit fibula vestem.

Ex hoc omnes cognoscent vos esse discipulos meos, si charitatem habueritis alii in alios. Iohan. 13. 35. Quum in vobis sint livor, & contentio, & dissidia: nonne carnales estis, & secundum hominem inceditis? Etenim, quum dicit quidam, Ego sum Pauli? alter, Ego sum Apollo, nonne carnales estis? 1. Cor. 3. 3.

Christus habuit commercium cum carne & sanguine, tentationibus fuit obnoxius, per omnia similis factus est nostri, degustavit mortem: Ergo Christus fuit verus homo.

Ex adjunctis alia rem præcedunt, alia vel ei annectuntur vel sequuntur, ut:

Si tibi docendum esset Iudam esse impium, atque ut Christus uno verbo ait Ioh. 6. diabolum, id docebis primò signis antecedentibus, tum ex adjunctis negotio proditiõnis, tum ex sequentibus, evangelistarum more. Antecedentia sunt: Invidit Christo honorem delatum à Maria, quæ unguento precioso unxerat Christi pedes. Hypocrita erat, fingens sibi curæ esse pauperes: deniq; erat avarus, habens marsupium: & fur, id est, malæ administrationis reus: Ioh. 12. Christus insuper aliquoties apertè significavit Apostolis, unum ex ipsis fore proditorum: neque impius unquam est his permotus. Mat. 26. Luc. 22. Ioh. 6. 13. Porro ultro adit pontifices, ac de precio proditiõnis

pati-

paciscitur. Matth. 26. Luc. 22. Ad hæc captat consilia, quomodo opportunè & sine turbis destinatum facinus perpetret. Luc. 22. Post hæc omnia, interest extremæ cœnæ, quò omnem de se suspicionem aboleat.

Christus iterum verba facit de quodam qui ipsum sit proditorus, & signo addito de porrecta buccella intincta certiores omnes facit: quin etiam iterum admonet Iudam, ut quod semel constituerat, ocyus perficiat. Verùm hæc omnia obturato præstare ille animo, ceu nullius mali sibi conscius. Ioh. 13.

Iam in negotio ipso adjuncta talia sunt: relinquit Iudas cœnam & egreditur cohortes armatas petiturus, Ioh. 13. His acceptis noctu hortum adit, ad quem sciebat Iesum præcædi causa venire solitum, Iohan. 18. Militibus signum dat, ne errent in persona: Quem osculatus fuero, inquit, ipse est. Matth. 26. Christus autem spontè occurrit: interrogat quem armati petant: osculū non recusat: placidè & blandè alloquitur: Amice, inquit, ad quid ades? atq; nihil horum ferit proditoris conscientiam, quò minus destinatum scelus exequatur. Matth. 26. Ioh. 18.

Nunc de consequentibus: Tandem pœnitet Iudam, palam in templo reddit pecuniam, peccatum suum cõfitetur, & Christi innocentiae testimonium ipse dicit, vehementissimè perturbatus abiit foras, laqueo se suspendit, crepuit medius, effusa sunt omnia ejus viscera. Matth. 27. Act. 1.

Antiphanes Comicus meretricem egregiè ab adjunctis depingit. Venit ipsa, inquit, transit, accedit, non transit, venit, ad est, abest, erigitur, accedit, sine gmate saponeve purgatur, peccatur, egerit, tergitur, lavatur, se contemplantur, componitur, unguentis perfunditur, ornatur, ungitur, & si quid non habet enecatur.

De subjectis Geometricis prius diximus: illis verò per se insunt divisiones, constitutiones, contractus, applicationes, excessus, defectus, æqualitas & inæqualitas cum aliis quibusdam hujus generis, quæ omnia ad hanc categoriam referuntur.

Si rectum est aut rotundum, figura participat:

Quod partes habet, est rectum aut rotundum:

Ergo quod partes habet, figura participat.

Huc pertinent Physicorum prognostica de ventis & pluviis: & augurum cæterorumque divinationes.

(Cicero lib. primo de Divinat.

Hic Iovis altisoni subito pennata satelles

Arboris è trunco, serpentis saucia morsu

Ipsa feris subigit transfigens unguibus anguem

Semanimum, & varia graviter cervice micantem.

Quem se torquentem lanians, rostroque cruentans,

Iam satiata animos & duros ultra dolores,

Abjicit efflantem, & laceratum affligit in unda.

(iii)

Posito adjuncto, ponitur subiectum.

Divinatio auguris ab adiunctis.

*Seque obitu à solis nitidos conuertit ad ortus.
Hanc ubi prapetibus pennis lapsusque volantem
Conspexit Marius, divini numinis augur:
Fausta que signa sua laudis reditusque notavit.
Partibus intonuit celi pater ipse sinistris:
Sic aquile clarum firmavit Iuppiter omen.
Et secundo Fastorum:*

Fallimur? an veris prænuntia venit hirundo.

Nam ut illa omittam (ait Orator) visas nocturno tempore ab occidente faces, ardoremque cæli, ut fulminum jactus, ut terræ motus, cæteraque quæ ita multa nobis consulibus facta sunt, ut hæc quæ nunc fiunt, canere Dii immortales viderentur. Cicero 3. Cat.

Aruspicum divinatio ab adiunctis.

Non prædicabant? non significabant nobis dii, ut cavemus, tantum non humanis vocibus editis? Equidem nullam unquam urbem vidi quæ magis à diis immortalibus conservaretur, & à quibusdam oratoribus perderetur. Non satis monere potuit portentum illud, quod initiis Cereris extitit, ut cavemus, cum initiati interierunt? Non ea de causa cavendum esse monuit Amyniades, & Delphos mittendos aliquos, qui oraculum sciscitarentur? Sed Demosthenes refragabat, quod Pythiam Philippo studere diceret, homo ineruditus, & fruens ac repletus ealientia, quæ à vobis ei datur. Nonne is nuper sacris ominosis & infaustis milites ablegavit ad manifestum discrimen: quamvis dudum dicere ausus, ea de causa Philippum in nostram regionem non venisse, quod victimæ prosperæ non fuissent? Quo igitur dignus es supplicio, ô Græciæ pestis? Nam si victor propterea in eorum quos vicerat regionem non venit, quod sacra infausta essent: cur tu qui nescires quid futurum, antequam litatum esset, milites ablegasti? utrum igitur corona dignus es ob calamitates publicas, an exilio? Æschines adversus Ctesiphontem.

Quod si motus simplex in rerum natura est (simplex autem is est, qui in orbem incitatur) & motus simplex simplicis sit corporis, corpus aliquod simplex sit necesse est, quod suapte natura eo motu, qui circa medium fertur, cicatur. Arist. lib. 1. de Cælo cap. 2.

Huc referuntur medicorum prædictiones, & iudicationes. Faciei corruptio lethalis: talis autem fuerit, oculi cavi, nasus acutus, tempora collapsa, aures frigide ac contractæ, cutis dura, color pallidus aut niger. Hipp. in Prænot.

Urina autem optima est, quæ habet albißimam subsidetiam, & levem ac æqualem per totum tempus, donec iudicatus fuerit morbus. Significat enim securum & brevem fore morbum. Hipp. in Iud.

Si ea mulier testamentum fecit, quæ se capite nunquam diminuit,

Si motus simplex ADIVNCTVM est, necesse est quoque corpus esse SVB IECTVM.

Prænotio ab adiunctis.

Indicatio ab adiunctis.

minuit, non videtur ex edicto prætoris secundum eas tabulas possessio dari: adjungitur enim, ut secundum servorum, secundum exulum, secundum puerorum tabulas possessio videatur ex edicto dari. Cicero in Top.

Res sacra est: ergo non recipit æstimationem.

Titius Sempronium vulneravit:

Nam Titius ades Sempronii ingressus, gladio cruento visus est.

Paulus Rom. 4. ab adjuncto temporis probat Abrahamum justificatum fide absque operibus, ut: Ista igitur beatitatis prædicatio in circumcissionem solum, an & in præputium cadit? Dicimus enim imputatam fuisse Abrahæ fidem pro justitia, quomodo ergo imputata est? Cùm esset in circumcissione, an quum esset in præputio? non in circumcissione, sed in præputio.

Ab adjuncto temporis.

Si non ante tertiam horam pecuniam sum pollicitus, quid jam me urges ante tempus?

Notet lector hoc Topicum aliquando verisimilia tantum signa supplere, quæ licet vim aliquam habere videantur, tamen non semper necessariò inferunt.

Signa verisimilia.

Ioseph fugiens reliquit vestem apud uxorem Putipharis vociferantem: igitur voluit hanc per vim stuprare. non valet argumentum.

Hujus Topici sunt promissio divina, comminatio divina, prædictio seu vaticinium propheticum, mysterium, typus & allegoria: quæ quidem omnia sunt veluti adjuncta præcedentia, quæ res nonnullas necessariò subsequi ostendunt.

Petrus Act. 2. comprobatur Apostolos collegas suos non esse ebrios, ut malevoli suspicabantur: sed potius afflatos spiritu divino, ac novo linguarum dono ornatos. Ita namq; Deum ipsum promississe per Ioëlem Proph. c. 2. Et erit post hæc, inquit, effundam spiritum meum super omnem carnem, & prophetabunt filii vestri & filie vestre, senes vestri somnia somniant, juvenes vestri visiones videbunt: quin & super servos & super ancillas in diebus illis effundam spiritum meum. Daboque prodigia in cælo & in terra, & sanguinem, & ignem, & columnas fumi, & erit præterea, quicumque invocaverit nomen Domini, evadet.

Promissio divina.

Jerem. 29. Psal. 17. 145. promissit Deus laturum se opem piis ipsum in necessitate invocantibus: Igitur Deus haud dubie præstabit, atque pios eripiet e periculis. Rursus Deus non promissit se adjuturum impios: igitur nequaquam liberabuntur. Jerem. 11. Iob. 9.

Affirmativus.

Negativus.

Rom. 10. astruit Apostolus tempus adesse, quo Iudæi rejici atque excludi ab Ecclesia Dei: gentiles autem vocari, & Iudæorum loco substitui debeant. Confirmat istud proposita com-

Comminatio divina.

minatione Dei adversus Iudæos olim pronuntiata Deut. 32. Ego ad æmulationem provocabo vos per gentem quæ non est gens, per gentem stultam commovebo vos.

*Vaticiniũ Pro-
pheticum.*

Matt. cap. 1. postquam exposuisset, quomodo Maria gravida fuisset deprehensa à Spiritu sancto sine viri opera, & Angelum significasse Iosepho, quod paritura esset filium populi servatorem, addit: Totum hoc factum est, ut perficeretur quod dictum fuerat per Prophetam (Esaiam cap. 7.) ita loquentem: Ecce virgo erit prægnans, & pariet filium, & vocabunt nomẽ ejus Emmanuel, quod si quis interpretetur, sonat Nobiscum Deus. Põdus verò inest hisce probationibus maximum, ut ex his locis satis apparet, Ephes. 2. 3. Heb. 1. 2. Pet. 1. Act. 3. 10. Hinc illa formula crebrò in No. Test. repetita, Hoc factum est, ut impleretur quod dictum est, &c. Et Christus Matth. 26. Luc. 24. ait impleri oportere scripturas, & fieri quæ prædicta fuerunt.

Typus.

Quando autem probationes sic instituuntur, ut dicatur meritò aliquid hoc tempore accidere, vel debere fieri, quando quidem olim facta ea præcesserunt, quæ præsens negotium quodammodo prætenderunt, magna istud fit cum grãtia, ac dici nõ potest quantopere illustrentur conciones seu disputationes istiusmodi argumentis.

Christus asserit Ioh. 3. se esse verum Deum, Dei Filium, mortem nihilominus debere pro generis humani salute perferre. Cõparabat illud adducto typo ex Num. 21. dicens: Sicut Moyfes exaltavit serpentem in deserto: ita exaltari oportet Filium hominis, ut omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitã æternam. Talis est argumentatio Iohan. 19. Matth. 12. 1. Pet. 3. 1. Cor. 10.

Affirmativò.

Moyfes exaltavit serpentem æneum, quem qui intuebantur manebant incolumes, Num. 21.

Igitur & Christum oportuit exaltari in crucem, ut quicumq; fidem in ipsum defixerit, adipiscatur salutem.

Negat.

Os non debuit confringi agno paschali:

Ergo neque Christo confringentur crura.

Vt in typo actio similem portendit actionem:

Ita in allegoria verba certam rem significans.

Omnis victima sale salietur: Leu. 2.

Igitur & homo Domino addictus sale condietur.

Marc. 9. Colos. 4.

Allegor.

Affirmat.

Negat.

Non obligabis os bovi trituranti. Deut. 25.

Ergo non est ministris verbi denegandus victus. 1. Corinth. 9. 1. Tim. 5.

Mysterium.

De hoc argumenti genere vide Luc. 10. ex 2. Reg. 4.

Per mysterium actionem intelligimus externam & corpoream, sive ceremoniam divinitus institutam, quæ rem quandam internam & spiritualem denotat.

Titus sacro baptisinate tinctus est :

Ergo debet novam & sanctam vitam vivere.

Titus non est circumcisis :

Igitur non est obstrictus ad legis observantiam.

Affirmat.

Negat.

Sed in his omnibus noter lector imprimis cavendum esse, ne quis suo cerebro aliquid tribuat, sed soli Scripturæ adhæreat, videatq; ut allegoriæ, typi, mysteria & quæ hujus generis sunt, decenter rebus applicentur.

Est verò adjunctorum ad subjecta, quibus occupantur, usus item magnus. Hoc argumento Plato miseras civitates auguratur, quæ medicorum & judicum multitudine indigeant, quia multan. quoque & intemperantiam & injustitiam in ea civitate versari necesse sit.

Sed consentaneorum categoria sic est, unde quidvis alteri consentaneum, vel idem vel unū dici possit: omnesque modi unitatis, & ut ita dicam, identitatis huc sunt tanquam ad primos & simplices fontes referendi.

CAP. XI. De Diversis.

Argumentum primum consentaneum expositum est. Dissentaneum sequitur, quod à re dissentit: sunt autem dissentanea inter se æquæ manifesta, alterumque ab altero æqualiter arguitur: tametsi sua dissensione clarius elucescant. Dissentanea sunt diversa vel opposita. Diversa sunt dissentanea, quæ sola ratione dissentiunt. Quo de genere sunt illa frequentissima: Non hoc, Sed illud: Quanquam, Tamen. pro Pompeio, Non victoriam, sed insignia victoriæ reportarunt. Ovid. 2. de Arte,

*Arist. cap. 2.
lib. 5. Top.*

*Arist. 3. Rhét.
cap. 2. & 17.*

Non formosus erat, sed erat facundus Vlysses.

*2. Æneid. Hic Priamus quanquam in media
jam morte tenetur,*

Non tamen abstinuit.

Paulo secus in Eunuchis,

Nam si ego digna hac contumelia

Sum maximè, at tu indignus qui faceres tamen.

Item illa aliusmodi. Pro Lig. Scelus tu illud vocas Tubero? cur? isto enim nomine illa adhuc causa caruit. Alii enim errorem appellant, alii timorem: qui durius, spes, cupiditatem, odium, pertinaciam: qui gravissimè, temeritatem: scelus præter te adhuc nemo.

*Aliud premi,
aliud opprimi
&c.*

IN omnibus premimur, inquit Apostolus, sed non opprimimur: æstuamus, sed non exæstuamus: vexamur, sed non deferimur: de jicimur, sed non perimus. 2. Cor. 4.8. Ecclesia de se ipsa: Nigra sum (inquit) sed decora filia Jerusalem. Cant. 1.

Dissentaneorum Categoria refutationi maximè inservit. Cùm itaque nulla sit ars, quæ non aliquando in refutatione versetur, immensum hujus Topici usum esse manifestum est. In schola etiam mathematica quæ multò severioris Logicæ sibi leges imposuit, demonstrationes per impossibile ex dissentaneorum Topici deductæ sunt.

Luna hæc inferiora suo illustrat lumine, & tamen ipsa suum lumen à Sole accipit.

Torpefactoriæ exsolutiones difficiles quidem ex partibus contingunt, & mentem emoventes, non tamen perniciosæ. Hip. Coacæ prænot.

Nō si uxori vir legavit omne argentum quod suum esset, idcirco quæ in nominibus fuerunt, legata sunt. Multū enim differt in arca ne positum argentum, an in tabulis debeat.

In Alcæone Theodædis cùm Alphesibæa rogaret:

Quis non tua scelus parentis oderat?

Respondet:

Dignam mori illam censuerunt, non tamen

Ame necandam.

Mihi quidem contigit, Æschines, dum fui puer, convenientia discendi loca frequentare, & ea habere quæ opus sunt homini turpe nihil facturo propter inopiam: Egresso è pueris, his consentanea agere, & dilitia munera obire, triremes instruere, tributa conferre, nulla vel privata in re vel publica meam liberalitatem requiri sinere, sed & amicos & Remp. juvare. Postquã ad Remp. accessi, ea instituta sequi mihi visum est, ut & à patria

eria & cæteris Græcis sæpe sim corona donatus, & ut ne vos inimici quidem, non præclara esse quæ agenda suscepi, dicere aggredere mini. Talis igitur fortuna mea fuit: Tu verò cum hæc eam fortunam confer qua tu es usus. Puer in magna egestate es educatus, unâ cum patre ad ludum literarium sessitans, atramentum terens, & subsellia spongiis detergens, & pædagogium verrens, famuli vicem non ingenui pueri obiens. Vir factus matri iniciani libros lectitasti, & in cæteris rebus ad imposturam adjurasti, &c. Postquam autem in municipii album inscriptus es, statim pulcherrimum tibi munus delegisti, ut dicta scriberes, & in conventiculis operam locares, &c. Eam denique gerendæ Reip. rationem delegisti, qua, florente patria, leporis vitâ degeres, & perterritus ac tremens, & semper verbera expectans propter scelerum conscientiam. Confer igitur inter se tuam & meam vitam leuiter & non acerbè, Æschines. Docuisti literas? ego didici. Initiaisti? ego initiatus sum. Saltasti? ego sumptus præbui. Dictata scripsisti? ego conciones habui. Tertias actitasti partes? ego spectavi. Excidisti? ego explodi. Pro hostibus egisti omnia? ego pro patria. cætera omitto. Demosth. pro Corona.

CAP. XIII. De Disparatis.

Opposita sunt dissentanea, quæ ratione & re dissentiunt: itaque eidem attribui, secundum idem, & ad idem, & eodem tempore non possunt. Sic Socrates albus & ater non potest eadem parte esse: pater & filius ejusdem: sanus & æger eodem tempore. At albus esse potest alia parte, & ater alia: pater hujus, filius illius: sanus hodie, cras æger. Itaque ex altero affirmato alterum negatur. Opposita sunt disparata, aut contraria: disparata sunt opposita, quorum unum multis pariter opponitur, ut viride, cineraceum, rubrum, media sunt inter album & nigrum, quæ singula extremis, & inter se disparata sunt.

*Arist. cap. de
Oppositis, & 10
c. lib. 5. de Phi-
losof.*

*Arist. 2. Rhet.
cap. 8.*

Sic Deus, Angeli, Archangeli, Cherubin, potestates, throni, & universus cælestis cœtus inter se disparantur: Sic triangulus, quadrangulus, cæteræque figuræ: Binarius, ternarius, cæteræ

que numeri: Sic morbi, lethargia, epilepsia: Sic res, persona, actio.

Sic liberalitas & avaritia inter se disparantur. Sic homo, arbor, lapis, & ejusmodi res infinitæ disparantur, nec eadem res potest esse homo, arbor, lapis. Virgil. i. Æneid. hoc argumento disputat:

*O quã te memorem virgo? namq, haud tibi vultus
Mortalis: nec vox hominem sonat: o dea certé?*

PAULUS Apostolus edoctus est, atq; ad Apostolicam ecclesiam dignitatem à Deo ipso: Igitur non est edoctus & Apostolus designatus à Petro vel Iacobo vel quovis alio homine. Hoc pluribus explicatur i. ad Galatas.

Redempti estis à vana vestra conversatione, quam à patrum traditione accepistis, precioso sanguine Christi: Igitur non auro, non argento, vel aliis caducis rebus. i. Pet. i.

Affigitur aliquis ut Christianus: Igitur non ut homicida, aut fur, aut facinorosus, aut curiosus alienarum rerum. ibidem & cap. 4.

Hæc est servitus aquæ ducendæ: ergo non est servitus aquæ hauriendæ.

CAP. XIII. De Relatis.

Arist. in categoria de relatis. Cicero in Topicis.

Contraria sunt opposita, quorum unum unitantum opponitur: suntque affirmantia, aut negantia. Affirmantia, quorum utrumque affirmat, utrelata & adversa. Relata sunt contraria affirmantia, quorum alterum constat é mutua alterius affectione: atque inde nominata suntrelata: ut pater qui filium habet, & filius qui patrem habet: & ob hanc mutua relationis causam, relata dicuntur simul esse natura, ut qui alterum perfecté norit, norit & reliquum. Pro Marc. Ex quo perfectó intelligis, quanta in dato beneficio sit laus, cum in accepto tanta sit gloria.

gloria. Martialis in Sossibianum lib. 1.

*Tum servum scis te genitum, blandeq, fateris,
Cum dicis dominum, Sossibiane, patrem.*

FILIIUS Patrem, & dominū servus debet honorare. Quód si ego Pater, ubi est meus honor? Si ego Dominus, ubi est mei metus? inquit arripotens Iehovah vobis, sacerdotes, mei nominis contemptoribus. Malach. cap. 1. 6. Hic continetur tacita relatio. Si me agnoscitis Patrem, debeatis vos getere ut decet filios: si agnoscitis dominum, quin morem geritis ut fideles servi.

Sic apud Quintilianum lib. 5. cap. 10. Si portorium Rhodiis locare honestum est, & Hermacreonti conducere. Quomodo & in Oratore perfecto Tullius, Num igitur est periculum (ait) ne quis putet in magna arte & gloriosa turpe esse docere alios id, quod ipsi fuerit honestum discere? Studium veró quoddam suum Cicero é relatis illis in Oratore prodidit. jam illa (inquit) matura, uxor generi, noverca filii, filia pellex. Quod idem in ferrea ætatis descriptione Ovidius apertius affectavit 1. Metamor.

*Non hospes ab hospite tutus,
Non socer á genero: fratrum quoq, gratia rara est.
Imminet exitio vir conjugis, illa mariti:
Lurida terribiles miscent aconita noverca:
Filius ante diem patrios inquirit in annos.*

Atqui argumentum talis relationis contrarium nihil habet, imó arguit mutuas causas: ut sum tuus pater: tu es igitur meus filius: at

cúm dico Sum tuus pater, non igitur sum tuus filius, tum contraria veré sunt.

A natura relativorum Christus redarguens adversarios Pharisæos Matth. 22. probat se multo excellentiorem Davide, imó & esse Deum. Interrogabat Pharisæos: Quid vobis videretur de Christo? cujus filius est? Dicunt ei, Davidis. Ait illis? Quomodo ergo in spiritu vocat ipsum Dominum? dicens: Dixit Dominus Domino meo, &c. Si ergo David vocat eum Dominum, quomodo filius ejus est? Athanasius hoc sumpto argumento æternitatem filii Dei concludit: Ab omni æternitate fuit pater: Ergo ab omni æternitate habuit filium.

*Sublato uno re-
latorum tolli-
tur alterum.
Relata non cõ-
venimus uni.*

Si nulla cæli pars sit dextrorsum, nulla erit sinistrorsum: & si nulla anté, nulla erit poné. Si nulla sursum, nulla erit deorsum. Arist. de Cælo.

Si tibi non sum uxor, non eris tu mihi maritus. Si Titius Davi Dominus est, non potest esse servus ejusdem. Si qui damnum accepit, honesté & justé mulctatus est: ita etiam qui damnum illud dedit. Et contrá, Si qui damnum dedit, honesté & justé fecit: ita etiam qui passus est. Arist. Rhet. lib. 2. cap. 22.

Posito uno relatorum ponitur alterum. Si Abraham pater est multarum gentium? igitur aliqui ex gentibus sunt ejus filii. Rom. 4.

Sempronius est conductor domus: ergo aliquem locatorem esse necesse est.

Et uno sublato tollitur alterum. Abraham non est pater gentilium (ex falsa ludæorum opinione Ioh. 8.) Igitur gentiles nō sunt illius filii.

Testator non est: ergo hæredes non instituuntur.

CAP. XIII. De Aduersis.

Adversa sunt contraria affirmantia, quæ inter se velut é regione perpetuó adversantur, Æneid. 11.

Nulla salus bello, pacem te poscimus omnes.

Sic Deus & Mammon vel Satanus & Beelzebub: Angelus sive spiritus bonus, & angelus sive spiritus malus: Iustitia legis & iustitia fidei: Spiritus & caro: Benedictio & maledictio: Fides & incredulitas: Electio & reprobatio:

*Cicero in Topi-
cis. Arist. in Ca-
tegoriis & To-
picis.*

batio: sic albor & nigror, calidum & frigidum, virtus & vitium opponuntur. Parad. 1. contra Epicureos: illud tamen arcté tenent, accurateque defendunt, voluptatem esse summum bonum: quæ quidem mihi vox pecudum videtur, non hominum. Tu cum tibi sive Deus, sive mater, ut ita dicam, rerum omnium natura dederit animum, quo nihil est præstantius, neque divinius, sic te ipse abjicies ac prosterne, ut nihil inter te atque inter quadrupedem interesse putes? Pecudem & hominem adversa Cicero opposuit: voluptas, pecudis bonum est, non igitur hominis. Sic libertas & servitus, apud Tibulum 2. lib.

*Sic mihi servitium video dominamque paratam,
Tu mihi libertas illa paterna vale.*

Pro Marc. Nunquam enim temeritas cum sapientia commiscetur, nec ad consilium casus admittitur.

Christus ejicit dæmonia præsidio, digito seu virtute Dei: *Negativè.*
Igitur non ejicit dæmonia virtute Beelzebub. Marc. 11. Si vites malû; igitur facies bonum. Psal. 34. Spiritu ambulate, & concupiscentiam carnis non facietis. Luc. 16.

Nemo servus potest duobus dominis inservire. aut enim unum odio habebit, & alterum diliget: aut uni adhærebit, & alterum contemnet. Non potest Deo servire & Mammonæ. Vbi vides repugnantia, Deum & Mammona: diligere & odio habere: adhære & contemnere.

Iustitia legis non justificat: igitur iustitia fidei justificat. *Affirmativè.*

Quod inflexo motu per lineam rectam cietur, motibus feratur contrariis necesse est. Nam & motus is qui in locum supremum fert, ei qui in locum infimum: & is qui antè, ei qui ponè: & qui sinistrorsum, ei qui dextrorsum, repugnat, estque contrarius: quippe cum hæ sint loci discrepantiæ. Arist. lib. 8. phys. cap. 8.

Curationes medicorum hinc potissimum auxilium habent.

Si enim calidum est, aut frigidum, aut siccum, aut humidum, quod hominem lædit, oportet peritum medicum id contrario solvere ac liberare : frigidum, calido : calidum, frigido : humidum, sicco : sicco, humido. Hip. de veteri medicina.

Vfus abusus.

Non debet ea mulier cui vir bonorum suorum usum fructū legavit, cellis vinariis & oleariis plenis relictis, putare id ad se pertinere. Vfus enim, non abusus legatus est. Cic. in Topicis.

Ille est contractus bonæ fidei : ergo non potest esse contractus stricti juris. Si institutoria recte actum est : tributoria ipso jure locum non habet.

Si furti actione experiri voles : mandati agere non poteris.

Prima lex aperte jubet, si quis aliquem occiderit, Senatū judicare : iste, si quis occiderit, statim scripsit abducere licere. Hoc custodite & memineritis, nihil posse judicio fieri contrarium magis, quam sine judicio proscriptionem.

Non finit secunda lex, etiam damnatum cædis excarnificari aut multari pecunia : At iste dum eum abduci permittit, hæc omnia concessit. Abducere jubet lex ad Sexviro, idq; , si quis homicidam in interfecti patria deprehenderit : iste ipsi accusatori dat abducendi potestatem in suas ædes, etiam si in aliena terra deprehenderit. Iste eum proscribit, quem leges indemne & infontem dimittunt. Ius primum postulare lex jubet : iste contra ullum judicium nec ipse designavit, neque a quibus pœnas exigit, petiit : sed statim scripsit, eum abducere licere. Non finit lex aliquam legem, nisi eadem pariter ad omnes pertineat, promulgare : iste ob unum virum peculiare decretum scribit. Non finit lex decretum lege plus valere : iste, quum tot sint leges, decretum ratum facit, leges tollit. Demosth. contra Aristocratem.

Si stultitiam fugimus, sapientiam sequamur ; & bonitatem, si malitiam. Cic. in Topicis.

Ego quis sum ? æquum me comemque præbeo erga omnes : sum misericors, beneficus in multos. Alter iste, quis ? Violentus, qui tum neminis miseretur, tum neminem hominem esse putat. Demosth. contra Midiam.

Eam quam nihil accusas, damnas : bene quam meritam esse autumas, dicis malè mereri : id quod scis, prodest : nihil id quod nescis, obest. Cicero.

CAP. XV.

De contradicentibus.

Contraria negantia sunt, quorum alterum ait : alterum negat idem : eaque sunt contradicentia,

*Arist. 3. cap.
lib. 2. Top. & 2.
cap. Post.*

cētia, aut privantia. Contradicentia sunt contraria negantia, quorum alterum negat ubique: ut justus non justus, animal non animal, est non est, sunt contradicentia. Sic in defensione Mutanæ contradicitur sententiis Catonis & Ciceronis, illius Stoici, hujus Academici. Dialogus est his verbis, Nihil ignoveris: imò aliquid, non omnia. Nihil gratiæ causa feceris: imò ne resistito gratiæ, cum officium & fides postulabit. Misericordia commotus ne sis? etiam in dissolvenda severitate, sed tamen est aliqua laus humanitatis. In sententia permaneto: enimvero nisi sententia alia vicerit melior. Martialis lib. 1.

Bella es, novimus: & puella, verum est:

Et dives, quis enim potest negare?

Sed dum te nimium, Fabulla, laudas,

Nec dives, neque bella, nec puella es.

Cicero 1. Tusc. cogit hoc argumento Atticum Epicureum fateri mortuos miseros non esse, si omnino nulli sint, ut Epicurei credebant. Iam mallet (ait) Cerberum metueres, quam ista tam inconsideratè diceres. Atticus. Quid tandem? Marcus. Quem esse negas, eundem esse dicis: ubi est acumen tuum? cum enim miserum esse dicis, tum eum qui non sit, esse dicis. Tum post longam disputationem Atticus ait, Age, jam concedo non esse miseros qui mortui sunt: quoniam extorsisti, ut faterer, qui omnino non essent, eos ne miseros quidem esse. Sic Te-

rentianus Phædria Dori Eunuchi dictum elevat, quod affirmasset prius, quæ post inficiarentur :

Modó ait, modó negat.

VOCABO populum qui meus non erat, populum meum : & eam quæ dilecta non erat, dilectam, & erit, in loco vbi dictum fuerat eis, non populus meus vos, illic vocabuntur filii viventis Dei. Rom. 9. 25.

Profecti in mundum univèrsum, prædicatè Evangelium omni creaturæ : qui crediderit & baptizatus fuerit, servabitur : qui verò non crediderit, condemnabitur, Marc. 16. 15. Sic Ioan. 3.

Chrysippus sibi ipsi adversari, ac pugnancia inter se dicere nõ advertit, cum in oratione de voce, tum ubi interdum negat ultimum sensum nos sedis illius, in qua principalis animæ pars consistit, habere, interdum ait. Gal. de dog. Plat. & Hip. lib. 2.

Si contractum est matrimonium : Ergo non contractum esse dicere non potest. Si verum est Titium esse reum criminis læsæ majestatis : Igitur falsum erit Titium non esse reum criminis læsæ majestatis.

Nonne indignum facinus est, Athenienses, ac potius impium asserere homicidam esse eundem : ac rurtus id se non dixisse, ejurare? cui eadem objecerit, cum illo sub eodem versari te? Demosth. contra Midiam.

CAP. XVI. De Privantiis.

Privantia sunt contraria negantia, quorum alterum negat in eo tantum subjecto, in quo affirmatum suapte natura inest. Atque hinc affirmatum dicitur habitus, negatum autem privatio. Sic motus & quies. Sic ebrius & sobrius. Martial. lib. 3.

Ebrius es : nec enim faceres hac sobrius unquam.

Sic cæcum esse & videre. Pro Cælio, Existat igitur ex hac familia aliquis, ac potissimum cæcus ille. minimum enim dolorem capiet, qui istam non videbit. Sic pauper & dives opponuntur apud Martialem lib. 5.

*Arist. in Philosoph. cap. 4.
Lib. 10. & 22.
cap. lib. 5.*

Sem-

Semper eris pauper, si pauper es, Emiliane:

Dantur opes nullis nunc, nisi divitibus.

Talia sunt mors & vita in Miloniana: Hujus mortis sedetis ultores, cujus vitam si putetis per vos restitui posse, nolitis? Item tacere & loqui.

1. Catil. Quid expectas auctoritatem loquentium, quorum voluntatem tacitorum perspicis? Pro Marc. Doleo cum resp. immortalis esse debeat, eam in unius mortalis anima consistere. Sed dissentaneorum categoria sic est, unde quid vis ab altero differre quolibet modo possit.

NE in pari jugo copulemini cum infidelibus. quod enim consortium justitiæ cum injustitia? & quæ communio lucis cum tenebris? & quæ concordia Christo cum Belial? aut quæ pars fideli cum infideli? & quæ consensio Dei cum simulachris? nam vos templum estis Dei viventis, sicut dixit Deus: Habita- bo in iis, &c. Quapropter exite e medio eorum & separamini. Vide plura 2. Corinth. 6. 4. & 8. Rom. 13. Proverb. 8. Roman. 5. Item Ioh. 9.

Fidejussiores se plura, quã debitor deberet, solvere, aut ignorarunt, aut sciverunt: Si ignorarunt, excusata ignorantia est: si sciverunt, incumbabat iis necessitas provocandi.

Qui fatetur se rem perdidisse, fatetur quod rem olim habuerit. Privatio enim præsupponit habitum. Sic nemo moritur qui non vixit, nemo se in servitutem conjecit, qui non fuit antea liber.

CAP. XVII. De Paribus.

Argumenta simplicia ita fuerunt in consen- taneis & dissentaneis: comparata sunt, quæ inter se comparantur, quæ tametsi ipsa compara- tionis natura æquæ nota sint, attamen alterum altero alicui notius & illustrius esse potest: Sæpeque notis brevius indicantur, aliquando par- tibus plenius distinguuntur, quæ propositio,

*Arist. in Top.
13. cap. lib. 1.*

Arist. in Philosophia 2. c. lib. 4. & 2. cap. 11. Arist. in Philosoph. lib. 5. ca. 15. & in Rhet. cap. 23. lib. 2. Cicero in Top.

redditioque nominantur: atque omnino comparata etiam ficta arguunt fidemque faciunt. Comparatio est in quantitate vel qualitate: Quantitas qua res comparatæ quantæ dicuntur. Estque parium vel imparium. Paria sunt, quorum est una quantitas: Argumentum igitur paris est, cum par explicatur à pari, ejusque notæ sunt par, æquale, æquare, idem, quod, tam, quàm, tanto, quanto, tot, quot, & non magis, nõ minus. Virgil. Æneid. 2.

Par levibus ventis.

Æne. 3. Et nunc equali tecum pubesceret ævo.

Æne. 6. En hujus nate auspiciis, illa inclyta Roma Imperium terris, animos æquabit olympo.

Propositio deinde redditioque distinguuntur. 4. Cat. Cujus res gestæ atque virtutes iisdem, quibus solis cursus, regionibus ac terminis continentur. Æneid. 4.

Tam ficti pravi que tenax quàm nuntia veri.

Catull. Tanto pessimus omnium poeta,

Quanto tu optimus omnium patronus.

Ovid. 4. Trist.

Littora quot conchas, quot amœna rosaria flores,

Quotque soporiferum granapapaver habet,

Sylva feras quot alit, quot piscibus unda natatur,

Quot tenerum pennis aër pulsatur avis:

Tot premor adversis: quasi comprehendere coner,

Icaria numerum dicere coner aquæ.

9. Philip. Neque enim ille magis juris consultus, quàm justitiæ fuit: Itaque quæ proficiscerantur

ſcebantur á legibus & á jure civili, ſemper ad facilitatem æquitatemque referebat: neque conſtituere litium actiones malebat, quàm controverſias tollere. Ovid. 2. de Arte,

Non minor eſt virtus, quàm quarere, parta tueri.

Pro Mur. Paria cognoſco eſſe iſta in L. Muræna, atque ita paria, vt neque ipſe dignitate vinci potuerit, neque te dignitate ſuperarit. 2. Philip. Quorum facinus commune, cur non eorum præda communis? Ter. in Adel.

Quando ego non curo tuum, ne cura meum.

Ampliſſimus eſt hujus Topici uſus in ſacra pagina. Nunc enim ab uno pio ad omnes pios fit argumentum á pari: nunc ad omnes impios ab uno impio. Prioris exempla: Petri Apoſtoli magna eſt authoritas: Igitur & Pauli Apoſtoli magna eſt authoritas. nam de horum æqualitate prolixè ad Galat. cap. 1.

Affirmat.

Deus non deſeruit Iosuam: Igitur neque quemvis alium pi-um deſeret. Iof. cap. 1.

Negat.

Posterioris exempla:

Deus induravit cor Pharaonis. Exod. 9. Hinc colligit Apoſtolus reliquos impios á Deo indurari. Rom. 9. Sic Act. 1. hæc verba Pſal. 109. Fiat commoratio, &c. á Davide quidem dicta ſunt in Doeck adulatorum Saul: á Petro verò accommodantur ad ludam Chriſti proditorem.

Nunc á perſonâ unius pii ſpeciatiim ad perſonam Chriſti. Sic á Salomone 2. Sam. 7. ad Chriſtum Heb. 3. Et á Cyro Eſaiæ 42. ad Chriſtum Matt. 12. Et á Davide Pſal. 25. & 41. ad Chriſtum Ioh. 15. & 13.

Hujus etiam Topici uſus eſt, cùm á capite ad membra argumentamur, & quòd Chriſtus hæc vel illa fecerit, piis quoque eandem poteſtatem fore: & quod in capite præceſſit, debere in membris ſequi, ut auctor Apocalypſeos cap. 2. ratiocinatur. Sic 1. Corinth. 12. ad Colof. 1. 3. 4. Ephel. 1. 4. Rom. 8. pluribus docetur, ea quæ Chriſti ſunt, communia fieri in Chriſtum credentibus. Reſurrexit Chriſtus á mortuis: Ergo fideles reſurgēt. 1. Cor. 15. Chriſtus omne iudicium habet, Ioh. 5. ergo fideles iudicabit, 1. Cor. 6. de hac re Chriſtus ipſe, Matth. 9. Luc. 22. Ioh. 6. 15. Idem in Epiftola 2. 3. 4. Afflictus fuit Chriſtus: ergo pii affligentur. 1. Pet. 2. Chriſtus eſt rex & ſacerdos: ergo omnes credentes ſunt reges & ſacerdotes. Ibidem. Sed hîc cavendū eſt, ne

alias á capite ad membra, aut á membris ad caput congeramus ducamurq; rationes, quám quas in Scriptura explicatas promptum est invenire.

Huc referuntur comparata paria á corporali ad spirituale, Esai. 8. 9. 35. 40. 42. 43. 44. 45. 48. 49. 52. 54.

Sic Apost. Rom. 4. de bonis spiritualibus & internis interpretatur, quæ ad bona corporea, externa & temporalia referuntur Genes. 15. de qua re fusius agit Heb. 11.

Sunt etiam comparata paria á spirituali ad corporale.

Domus Dei spiritualis, quæ est Ecclesia sive congregatio credentium, debet in invocatione divini numinis indefinenter occupari & exerceri: igitur etiam templi materialis hic usus esse debet, ut in eo pii orent. Matt. 12. Marc. 11. vide plura Act. 17. 2. Cor. 6. Heb. 3.

Huc pertinet si contendamus, quod illo observatum fuit tempore, etiam par esse ut hoc tempore observetur. An nescitis, quód hi qui sacra operantur, ex sacrificiis vivunt? qui sacrario assistunt, uná cum sacrario partem accipiunt: Levit. 2. 6. Sic & Dominus ordinavit, ut qui Evangelium annuntiant, ex Evangelio vivant. 1. Cor. 9. Sic Rom. 9. docetur electio ex capite Exod. 33. Miserebor, &c. Num secundum hominem hæc dico? an non & lex eadem dicit? Etenim in Mosis lege scriptum est Deut. 21. Non obligabis os bovi trituranti. Num boves curæ sunt Deo? an hoc propter nos omnino dicit? propter nos enim hoc scriptum est.

Præcipua comparatorum redundantia in mathematicas artes facta est. Si quid enim magnum est aut difficile in toto Euclide vel Archimede & cæteris Mathematicis, id per rationes & proportionum doctrinam præcipuè est declaratum. Itaque in rationum & proportionum doctrina octo axiomata primi libri, tum liber quintus totus, & septimi pars præcipua consumitur.

Par est ratio omnium astrorum & vnius: Luna autem rotunda esse docetur ex iis quæ oculis nostris apparent: non est igitur dubium, quin cætera etiam rotunda sint. Arist. lib. 2. de Cælo cap. 11.

Vt minores bona immobilia sine decreto iudicis alienare non possunt: ita nec furiosi nec prodigi bona immobilia sine iudicis decreto alienare non possunt. In emptione & venditione bona fides servanda est: ergo in locatione & conductione. De his vide plura in Topicis Cicer.

Si propter modestiam probitatemque mercenarios milites civitate donatis, ut Strabonem & Charidemum: non eos milites mercenarios exterminabitis, qui nefaria scelera perpetrarunt? Arist. Rhet. lib. 5. cap. 22.

Atqui, Callicles, si vobis munire licet vestrum fundum: nobis utique nostrum quoque licuit. Sin pater meus muniendo, vobis

vobis injuriam fecit: & vos mihi nunc facitis injuriam, sic mutando. Demosth. contra Calliclem.

Hujus verò loci sunt confectaria illa é contrariis quidem orta, sed parium collatione tractata: ut Martialis illud,

*Tum servum scis te genitum, blandæque fateris,
Cum dicis dominum, Sofibiane, patrem.*

Ovid. 1. Fast.

*In pretio pretium nunc est, dat census honores,
Census amicitias: pauper ubique jacet.*

Ex adversis sunt frequentiora. Cic. pro Syl-
la: Neque verò quid mihi irascere, intelligere
possum, si quòd eum defendo, quem tu accusas,
cur tibi quoque ipse non succenseo, qui accuses
eum, quem ego defendo? Inimicum, inquis,
accuso meum: & amicum (inquam) ego defen-
do meum. Sic 5. Tusc. Quod cùm fateantur sa-
tis magnam vim esse in vitiis ad miseram vitam,
nonne fatendum est eandem vim in virtute esse
ad beatam vitam? Contraria enim cõtrariorum
sunt consequentia. Sic interdum laceffiti par pa-
ri reponimus, qualis est Ecl. 3. apud Virgilium
contentio pastorum Damœtæ, primò hoc æni-
gma proponentis:

*Dic quibus in terris, & eris mihi magnus Apollo,
Tres pateat cali spatium non amplius ulnas.
Dic quibus in terris inscripti nomina regum
Nascantur flores, & Phyllida solus habeto.*

Patia verò ficta sunt illa apud Æschinem So-
craticum, quibus demonstrat Socrates cum Xe-
nophontis uxere & cum Xenophonte ipso A-

Aspasia locutam. Dic mihi quæso Xenophon-
 tis uxor, si vicina tua melius habeat aurũ quàm
 tu habes, utrum illius an tuum malis? Illius, in-
 quit. Et si vestem, & cæterum ornamentum
 muliebre pretii majoris habeat, quàm tu habes,
 tuamne an illius malis? Illius veró respondit. A-
 ge veró, si virum illa meliorem habeat, quàm tu
 habes, an illius malis? Hic mulier erubuit. Aspa-
 sia autem cum ipso Xenophonte sermonem in-
 stituit: Quæso, inquit, si vicinus tuus meliorem
 equum habeat quàm tuus est, tuumne equum
 malis an illius? Illius, inquit. Quód si meliorem
 fundum habeat, quàm tu habes, utrum tandem
 illius malis? Illius, inquit, meliorem scilicet.
 Quód si uxorem meliorem habeat, quàm tu ha-
 bes, utrum illius malis? Atque hic Xenophon
 quoque ipse tacuit.

CAP. XVIII. De Majoribus.

Imparia sunt, quorum quantitas non est una.

Impar est majus aut minus. Maius est, cujus
 quantitas excedit. Propriæ notæ sunt hujus ra-
 tionis: Non solúm, sed etiam, Malo hoc, quàm
 illud, Plusquam, item per comparationẽ Gram-
 maticam. Cicero pro Muræna:

Tollitur é medio

non solúm ista verbosa simulatio prudentiæ, sed
 etiam illa domina rerum

sapientia: vigeritur res:

Spernitur orator-

non

non solum odiosus in dicendo, aut loquax, verum etiam --- *bonus, horridus miles amatur.*

Hinc sumitur logica quedam gradatio, climacis rhetorico interdum conjuncta. Pro Milone: Neque verò se populo solum, sed etiam Senatui tradidit: neque Senatui modò, sed etiam publicis præsiidiis & armis: neque his tantum, verum etiam ejus potestati, cui Senatus totam Rempub. omnem Italiæ pubem, cuncta populi Romani arma commiserat. Juvenalis Satyr. 8. adversus gloriosum nobilem:

*Malopater tibi sit Thersites, dummodo tu sis
Æacida similis, Vulcaniaque arma capeffas,
Quàm te Thersita similem producat Achilles.*

Pro Marc. Plus admirationis habitura quàm gloriæ. A Eneid. 1.

*Osocii (neque enim ignari sumus antè malorum)
Opassi graviora: dabit Deus his quoque finem.*

Cic. pro Mur. Noli tam esse injustus, ut cum tui fontes vel inimicis tuis pateant, nostros rivulos etiam amicis putes clausos esse oportere. Hinc illa gradatio est sine climace Rhetorico apud Terent.

Thr. *Magnas verò agere grãtias Thais mihi?*
Gn. *Ingentes.* Thr. *Ain tu? Lata est?* Gn. *Non tam ipso quidè Dono, quàm abs te datũ esse: id verò seriò Triumphat.*

Ficta verò majora etiam plurimum valent. Terent. Heau. *Satrapes si fiet*

Amator, nunquam sufferre ejus sumptus queat,

Nedum tu possis.

5. *Æneid.*

*Magnanime Aenea, non si mihi Jupiter author
Spondeat, hoc sperem Italiam contingere celo:
Mutati transversa fremunt, & vespere ab atro
Consurgunt venti, atque in nubem cogitur aer:
Nec nos obniti contra, nec tendere tantum
Sufficimus.*

*Non solum, sed
etiam.*

Commendat suam charitatem erga nos Deus, quod quum adhuc essemus peccatores, Christus pro nobis mortuus sit: iustificati igitur ejus sanguine servabimur nunc multo magis per eum ab ira. Nam si, quum inimici essemus, reconciliati fuimus Deo per mortem filii ejus: multo magis reconciliati servabimur per vitam ipsius, neque id solum, verum etiam gloriamur in Deo, per Dominum nostrum Iesum Christum, per quem nunc reconciliationem assequuti sumus. Rom. 5. 8.

*Malo hoc quam
illud.*

Ago Deo meo gratias, quod magis quam vestrum quisquam linguas teneo peregrinas. Sed in concione malo quinque verba sic eloqui, ut intelligatur oratio mea quod alios erudiam, quam ignoto sermone mille verba. I. Cor. 14. 18.

Comp. a majore.

Hebraei sunt? sum & ego: Israelitae sunt? sum & ego: semen Abraham sunt? sum & ego: ministri Christi sunt? (desipiens loquor) supero ego: in fatigationibus, amplius: in vulneribus, supra illos: in carceribus, amplius: in mortibus, saepe, &c.

*Si inaequalium
alterum fuerit
tertio inaequali,
& reliquum
erit eidem inaequali.*

Majus in elementis Euclidis sub nomine totius explicatur, ut in 8. axiomate primi: & nomine multiplicis, ut 3. definitione quinti, & 5. septimi. Conferantur tria: item alia tria cum duobus: si tria sunt inaequalia duobus, etiam illa altera tria erunt.

*Si aequalibus
aequalia addan-
tur, tota erunt
inaequalia.*

Item lumina Solis & Lunae sint inaequalia: aequalia addantur utrique reliquarum stellarum lumina, tot erunt inaequalia, id est, majus erit majus tanto, & minus tanto minus: detrahantur utrique aequalia eadem, reliqua erunt inaequalia, id est, ut antea, majus perinde majus, & minus perinde minus.

*Si, quod vide-
tur minus in-
esse, inest: &
quod majus.*

Si in urbe aquae arcentur, etiam in urbe fines regantur. Cicero in Topicis.

David leonem atripuit atque interfecit: similiter occidit ursam. Quidni igitur & Philistaeum Goliath conficeret? I. Sam. 17. Plura vide Ioh. 13. & 15. & 10. I. Pet. 4. & 2. Pet. 2. & Matth. 6. Ioh. 7. & 4. Matth. 12. I. Cor. 3.

Si in contractibus stricti juris bona etiam fides intervenire debet: ergo multo magis in contractibus bonae fidei bona fides intervenit. Si is qui muros violaverit, capite plectendus est:

est: ergo etiam qui loca sacra violaverit, capite plectetur.

Absurdum certe fuerit, nos ligna, lapides, & ferrum, quæ voce & mente carent, si quem delicta occiderint, exterminare: & si quis seipsum occiderit, manum qua id fecit, seorsim à reliquo corpore sepelire: Demosthenem autem qui omnium postremam expeditionem decrevit, qui milites perdidit, coronare. Æschin. aduersus Cresiph.

CAP. XIX. De Minoribus.

Minus est, cujus quantitas exceditur: Minus autem sæpe indicatur propriis notis, ut non solum, sed ne: potius hoc quam illud: cum, tum. Item per Grammaticam comparisonem: denique per negationem parium. Cic. 2. Catil. Nemo non modo Romæ, sed ne ullo in angulo totius Italiæ oppressus ære alieno fuit, quem non ad hoc incredibile sceleris fœdus asciverit.

1. Catil. ut exul potius tentare, quam consul vexare Remp. possis. 2. Agr. Quæ cum omnibus est difficilis & magna ratio, tum verò mihi præter cæteros.

Ovid. 3. de Trist.

Sævior es tristi Busiride, sævior illo

Qui falsum lento torruit igne bovem.

Ovid. 1. Remed.

Ut corpus redimas, ferrum patieris & ignes,

Arida nec sitiens ora levabis aqua:

Vt valeas animo quicquam tolerare negabis?

At pretium pars hac corpore majus habet.

Atque hujus ejusdem speciei sunt hæ formulæ, quæ fiunt negatione parium. Philippica 9. Omnes ex omni ætate qui in hac civitate intelligentiam juris habuerunt, si unum in locum confe-

conferantur, cum Servio Sulpitio non sunt conferendi. Cat. 2. Quanquam illi qui Catilinam Massiliam ire dicunt, non tam hæc queruntur quam verentur. Pro Muræna: Quod enim fretum, quem Euripum tot motus, tantas, tam varias habere putatis agitationes fluctuum: quantas perturbationes & quantos æstus habet ratio comitiorum? Aliquando nota nulla est. Pro Marcel. Tantum abes à perfectione maximorum operum, ut fundamenta, quæ cogitas, nondum jeceris. Pro Archia: Saxa & solitudines voci respondent: bestię sæpe immanes cantu flectuntur atque consistunt, nos instituti rebus optimis non poetarum voce moveamur? 7. Ver. Gradatio illa est à minoribus. Facinus est vincire civem Rom. scelus, verberare: propè parricidium, necare: quid dicam in crucem tollere? Finguntur etiam minora. Virgil. Ecl. 1.

Ante leves ergo pascentur in aethere cervi,

Et freta destituent nudos in littore pisces:

Ante pererratis amborum finibus, exul

Aut Ararim Parthus bibet, aut Germania Tigrim,

Quam nostro illius labatur pectore vultus.

2. Philip. O rem non modò visu fœdam, sed etiam auditu: Si inter cœnam in tuis immanibus illis poculis hoc tibi accidisset, quis non turpe duceret? In cœtu verò populi Rom. negotium publicum gerens, magister equitum, cui ructare

Etare turpe esset, is vomens frustis esculentis vinum redolentibus gremium suum & totum tribunal implevit.

Operibus lege divina mandatis homo non justificabitur: ergo multo minus humanis traditionibus. Rom. 3. Gal. 2.

Qui proprio filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum: qui fieri potest, ut non & cum eodem nobis omnia donet? Rom. 8.

Minus in Euclidis elementis pars aut partes appellatur. Pars, quando aliquoties sumpta restituit totum: secus partes appetantur, ut prima definitione quinti, & tertia quartaque definitione septimi.

Si maritus cum facere nihil possit, dotem solverit, in ea causa est, ut repetere non possit: ergo etiam quod nomine mariti qui solvendo non est, alius mulieri solvit, repetere non potest.

Si precibus paternis, ut possessionibus, quas vi occupavit, cedat, adduci non potest: ergo ne amicorum precibus persuadebitur. Plura apud Ciceronem in Topicis.

Improbis atque impiis pater nunquam bonus erit Reipub. gubernator: & qui charissimos & conjunctissimos quosque non diligit, nunquam vos alienos pluris faciet: & qui privatim malus est, nunquam futurus est publicè bonus: quique domi sceleratus est, nunquam in Macedonica legatione virum probum præbuit. Neque enim mores, sed locum duntaxat mutavit. Æsch. contra Ctesiphont.

CAP. XX. De Similibus.

Adhuc comparatio in quantitate fuit, sequitur comparatio in qualitate, qua res comparatæ quales dicuntur: nempe similes aut dissimiles. Similia sunt, quorum est eadem qualitas: similitudo proportio dicitur, ut similia proportionalia. Notæ similitudinis quæ uno verbo concluditur, sunt, Similis, Effigies, More, Instar, Tanquam, Sicuti: tum negatio dissimilitudinis, Haud secus, Non aliter. 1. Æneid.

Arist. in Philosoph. 15. c. 5. in Categoria Qualitatis 1. 4. cap. 2. Topic. 1. Posterior. c. 5. in Physic. 6. 6. lib. 9.

Os humerosque Deo similis.

9. Philip. Quanquam nullum monimētum clarius Servius Sulpitius relinquere potuit, quam effigiem morum suorum, virtutis, constantiæ, pietatis, ingenii, filium. 1. Trist.

*Namq, ea vel nemo, vel qui mihi vulnera fecit,
Solut Achilleo tollere more potest.*

In Pis. Vnus ille dies mihi quidem instat immortalitatis fuit, quo in patriam redii. Verr. 1. Sed repente é vestigio ex homine, tanquam aliquo poculo Circeo, factus est verres. Pro Pompejo, Itaque omnes quidem nunc in his locis Cn. Pompejum sicut aliquem non ex hac urbe missum, sed de cælo delapsum intuentur. 3. AEneid.

Haud secus ac iussi faciunt.

Terentius in Phor.

Ego isti nihilo sum aliter, ac fui.

Similitudinis partes deinceps explicantur, & quidem disjuncté vel continué. Similitudo disjuncta est, quando termini quatuor re ipsa distinguuntur. Ecl. 5.

*Tale tuum carmen nobis divine poeta,
Quale sopor fessis in gramine.*

At, dicit aliquis, quomodo suscitantur mortui? quali autem corpore prodeunt? Demens, quod tu seminas non viviscit, nisi mortuum fuerit: & quod seminas, non corpus oriturum seminas, sed nudum granum, prout inciderit, tritici aut alicujus ex reliquis granis, sed Deus dat ei corpus, &c. Ita & in resurrectione mortuorum seminatur corpus corruptioni obnoxium, excitatur incorruptum, &c. 1. Cor. 15. 35.

Xenophanes dicebat simili modo impios esse illos, qui dicerent deos esse natos, atque eos qui dicerent deos interire. nam

utro-

utroque modo fit, ut dii aliquando non sint. Arist. lib. Rhet. 2. cap. 22.

Sicut porcum non ornat monile appensum naribus, vel si aureum fit: ita forma non prodest mulieri, si destituta recto iudicio illa abutatur. Proverb. 11.

Quemadmodū linea cuius finis est & terminus, immensa esse non potest, sed ea demum quæ inmensam habet lōgitudinem: sic etiam extremitas, qua ex parte est terminus, non potest. Arist. lib. 1. de Cœlo cap. 5.

In univēsum quidem de illis Hip. & Plato definiērunt quæ errores & dubitationes vel optimis quibusque medicis exhibere consueverunt. At Plato in hunc modum: Primūm, inquit, *In Phadrā* debet illē qui alios fallere, se à nullo falli vult, similitudinē & dissimilitudinē rerum optimē tenere. Hippocrates verō scriptum in præfagijs reliquit: In acutis morbis ad hunc modum cōtemplari debemus: Primūm, an ægrotantis facies valentium faciebus, & præcipuē ipsa sibi ipsi similis sit. Optimū enim hoc est in ægrotante iudicium: sicuti pessimum est, cūm longē à similitudinē diversa conspicitur: ut, Nasus acutus, oculi cavi, &c. Gal. de dogmat. Plat. & Hip. lib. 9. De hac re vide plura apud Gal. in commentariis ad ea quæ in medicatrina fiunt. ubi hoc axioma apud Hip. extat: Similia an dissimilia sint à principio inspiciendum. Vide etiam lib. de Articulis.

Quemadmodum si in urbē de finibus controversia est, quia fines magis agrorum videntur esse quā urbem, finibus regendis adijcere arbitrum non possis: sic si aqua pluvia in urbe nocet, quoniam res tota magis agrorum est, aquæ pluvix arcendæ adijcere non possis arbitrum. Cicer. in Top.

Carinen ad auditorē, ut sopor ad fessum, termini quatuor distincti sunt. Ad Frat. 1. Quemadmodum gubernatores optimi vjm tempestatem, sic sapientissimi viri fortunæ impetum persæpe superare non possunt. Hic quatuor sunt itē termini, ut gubernator ad tempestatem, sic sapiens ad fortunam. 1. Trist.

*Scilicet ut fulvū spectatur in ignibus aurum,
Tempore sic duro est inspicienda fides.*

Cicer. 2. Phil. Sed nimirum ut quidam morbo & sensus stupore, suavitatē cibi non sentiunt.

sic libidinosi, avari, facinorosi, veræ laudis gustū non habent. Virgilius fecerat hos versus:

Nocte pluit tota, redeunt spectacula mane:

Divisum imperium cum Iove Cæsar habet.

Batyllus arrogaverat sibi, præmiumque magnum erat adeptus. His igitur similibus Batyllum Virgilius Iusit,

Hos ego versiculos feci, tulit alter honores:

Sic vos non vobis nidificatis aves:

Sic vos non vobis mellificatis apes:

Sic vos non vobis vellera fertis oves:

Sic vos non vobis fertis aratra boves.

Aliquando nulla proctus est notæ. Virgil. Ecl. 2.

O formosæ puer, nimium ne crede colori,

Alba ligustra cadunt, vaccinia nigra leguntur.

Atqui inania, quæ sonum edunt, sive tibia sit, sive cithara, nisi distinctionem sonis dederint, quomodo cog noscetur, quod tibia canitur aut cithara? Etenim si incertum sonum tuba dederit, quis apparabitur ad bellum? Ita & vos nisi per linguam bene significantem sermonem edideritis, quomodo intelligetur quod dicitur? eritis enim in aërem loquentes. 1. Cor. 14. 7.

Vxores subditæ sitis vestris viris, quemadmodum Sara Abrahamæ, dominum illum appellans. 1. Pet. 3.

Boni pastoris est noscere oves pertinentes ad ovile suum: igitur & Episcopus sive Ecclesiæ doctõr notitiã habere debet suorum auditorum. Ioh. 10. 1. Rursus ovium gregem nemo comittit rei pecuriaræ ignaro: ergo ad Ecclesiæ gubernationem nõ provehetur rerum spiritualium & divinarum imperitus. vide plura Ephes. 5.

Continua similitudo est, quando est ut primus terminus ad secundum, sic secundus ad tertium. 3. Leg. Viderisne magistratus hanc esse vim, ut præsit, præscribat recta & utilia & conjuncta cum legibus? ut enim magistratibus leges, ita popu-

Similitudo dis-
juncta.

populo præfunt magistratus. Hic termini sunt tres: lex, magistratus, populus.

Imitatores mei estote, quæadmodum ego sum Christi. 1. Cor. 11. *Similitudo eorum.*

Ficta similitudo parem vim habet superioribus illis, sed præcipuè in hac explicata similitudine Æsopici apologi excellunt. Horat. 1. Epist.

*Quòd si me populus Romanus fortè roget, cur
Non ut porticibus, sic judiciis fruar iisdem,
Nec sequar aut fugiam quæ diligit ipse, vel odit:
Olim quod vulpes agroto cauta leoni
Respondit, referam: quia me vestigia terrent
Omnia te adversum spectantia, nulla retrorsum.*

Huc referri debet parabolarum turba, cum adducitur res ficta, vero tamen similis. Sic Apostolus Rom. 9. 20: docet non posse accusari Deum iniustitiæ, quod hominem aliquem reprobet, sumpta similitudine ficta de figulo, qua prius usus est Esa. c. 45.

O homo, tu qui es, qui ex adverso responsas Deo? num dicit figmentum fictori, cur me talem fecisti? an non habet potestatem figulus in lutum, ut ex eadem massa faciat aliud quidè vas ad decus, aliud verò ad dedecus? Plura de hoc Topico vide Matth. 13. 21. 24. Marc. 4. Luc. 8. 14. 15. 19.

Finge mancipio aliquem dedisse id, quod mancipio dari non potest: num idcirco id ejus factum est qui accepit? aut nū is qui mancipio dedit, ob eam rem se ulla re obligavit? Cic. in Topicis.

CAP. XXI. De Dissimilibus.

Dissimilia sunt comparata, quorum qualitas est diversa. Dissimilitudinis propriæ notæ sunt, dissimile, dispar, differens, aliud, secus. pro Planc. Quanquam dissimilis est debiti pecuniæ & gratiæ. Ennius,

O domus antiqua, heu quam dispari dominare domino.

Cæsar 1. bel. Gall. Hi omnes lingua, institutis, legibus inter se differunt. 2. Agrar. Alio vultu, alio vocis sono, alio incessu esse meditabatur.

Similitudo eorum.

Ficta similitudo.

Arist. in Categor. Qualitatis. in Topic. c. 14. lib. 1. (ic. 1. Officiorum.

Cicer. 2. Nat. Quoniam cœpi secus agere atque initio dixeram. Dissimilitudinis notæ etiã sunt per negationem similium. 3. de Orat. Non est philosophia similis artiũ reliquarum. 2. A En.

*At non ille, satum quo te mentiris, Achilles,
Talis in hoste fuit Priamo.*

Horat. 1. Epist.

Non eadem est etas, non mens.

1. ad Frat. Sit annulus tuus, non tanquam vas aliquod, sed tãquam ipse tu. 3. Phil. Certus dies non ut sacrificii, sic consilii expectari solet. Hoc argumento pastor ille errorẽ suum confitetur. *Urbem (quam dicunt Romam) Melibœe, putavi
Stultus ego, huic nostræ similem.----Et mox,
Sic canibus catulos similes, sic matribus hœdos
Noram, sic parvis componere magna solebam.*

Vt nec canibus catuli, nec matribus hœdi, sic nec Mantua Romæ similis est. Nota plerunque nulla est, & dissimilitudo plenius explicatur. Quintil. lib. 5. c. 11. Brutus occidit liberos proditionem molientes. Manlius virtutẽ filii mortẽ mulctavit. Catullus:

*Soles occidere & redire possunt:
Nobis cùm semel occidit brevis lux,
Nox est perpetua una dormienda.*

Matth. 11. Tyrannus non potest perdere nisi corpus : at Deus potest perdere & corpus & animam : ex quo colligitur Deum esse timendum præ omnibus hominibus.

Hypocritæ dant eleemosynas in cõciliabulis & vicis, ut glorificentur ab hominibus : Pii veró impendunt eleemosynas in occulto, ut sinistra manus quid faciat dextra ignoret : itaque hî mercedẽ accipient à Deo, illi ab hominibus : vide plura Matth.

8. Luc.

8. Luc. 9. Item 2. Corinth. 3. Heb. 7. 8. 9. de dissimilibus legis & Euangelii, sacerdotii Christi & legalis sacerdotii.

Mortalis est rebus Deum sejungito,

Neq. similem unquam eum tibi esse credito. Æschylus.

Deus nulli rei similis.

Hinc illa Aristhænis argumētatio adversus simulachrorū cultum: Deus nulli est similis: ergo nō potest ex imagine cognosci.

Qui injustitiam pluris faciunt, & summum bonum in eo ponunt, ut alienis bonis potiantur: eos similes esse video feris quæ inescantur: ac initio quidem his quæprehendunt, cū voluptate frui, sed paulō pōst in maximis esse malis. Eos autem qui pietatem & justitiam colunt, & perpetuō in tuto esse, & de reliquo sp̄i spatio spem habere meliorem. Isocrat. de pace.

Piorum & impiorum dissimilitudines.

Non quemadmodum quod mulieri debes, rectē ipsi mulieri sine tutore auctore solvas: ita quod aut pupillæ aut pupillo debes, rectē possis eodem modo solvere. Cicer. in Topicis.

CAP. XXII. De conjugatis.

Hactenus prima argumenta sunt exposita, sequuntur orta de primis, quæ perinde sunt ad id quod arguūt, sicut prima, unde oriuntur: ut cōjugata & notatio: distributio & definitio. Cōjugata sunt nomina ab eodē principio variē deducta, ut justitia, justus, justé. In cōjugatis symbolū est consentaneorū argumentorū. Propertius lib. 2:

Arist. 2. cap. 2 Topic. & 4. c. 3. & 2. c. 7.

Libertas quoniam nulli jam restat amanti,

Nullus liber erit, si quis amare velit.

Hic libertas causa est, cur sis liber. Cic. 3. de Nat. Deorū, cū de Dionysio Tyranno loquitur: iam mensas argenteas de omnibus delubris jussit auferri, in quibus quod more veteris Græciæ inscriptum esset, BONORUM DEORUM, uti eorum bonitate velle se dicebat. Dii boni sunt: eorum igitur bonitate est utendum. Hic ex effectis ad causas est disputatum. Terent.

Homo sum, humani à me nihil alienum puto.

Ex subjecto est ad adjunctum. Contra Phil. 2.

Non tractabo ut Consulem, ne ille quidem me ut Consularem. In Pison. Cúm esset omnis illa caussa Consularis & Senatoria, auxilio mihi opus fuerat & Consulis & Senatus.

Si veré discipuli mei eritis: cognoscetis veritatem. Ioh. 8. 31.

Qui á Deo est, Dei verba audit. Vos ideo non audistis, quia á Deo non estis. Ioh. 9.

Arium illi sequuntur: ergo Ariani sunt.

In Nestoris sceleratam sectam nomen dederunt: ergo Nestoriani sunt.

Si pluviam aquam eo modo intelligeremus, quam imbri col lectam videmus, veniret Mulius, qui, quia conjugata verba essent pluvia & plúendo, diceret omnem aquam oportere arceri, quæ pluendo crevisset. Cic. in Top.

Si compascuus ager est, jus est compascere. Cic. in Top.

Stipulari est facere: ergo stipulatio est iactum.

Iustitiam colunt jurisperiti: ergo juris sacerdotes sunt.

CAP. XXIII. De Notatione.

Plato in Cratyló. sic. in Topíc.

Notatio est nominis interpretatio: nomina siquidem sunt notæ rerú, nominumque vel derivatorum, vel compositorum, si vera notatione fiant, ratio reddi potest ex aliquo argumento primo: ut homo ab humo. Ovid. 6. Fastor.

Stat vi terra sua, vi stando Vesta vocatur.

Ex causa est notatio.

At focus á flammis, & quód fovet omnia, dictus.

Ex effectis est notatio.

Item 4. Ver. O Verrea præclara! Quó enim accessisti, quó non attuleris tecum istum diem? Etenim quam tu domum, quam urbem adiisti, quod fanum denique, quod non eversum atque extersum reliqueris? Quare appellentur sané ista Verrea, quæ non ex nomine, sed ex moribus

natura-

naturaque tua constituta esse videantur. Ex effectis item est notatio. Ovid. i. Fast.

*Prima dies tibi Carna datur, dea cardinis hæc est,
Nomine clausa aperit, claudit aperta suo.*

Hic est notatio è subjecto cardine, circa quæ numen deæ exercetur. At ex adjunctis notatio est Bábalionis 2. Philip. quia balbus & stupidus: hinc igitur cavillatio in Antoniũ generum. Tuę conjugis, bonæ fœminę, locupletis quidem certé, Bambalio quidam pater, homo nullo numero, nihil illo contemptius: qui propter hæsitantiam linguæ stuporemque cordis cognomen ex contumelia traxerit. Ex adjunctis est notatio. E dissentaneis autem sunt illa apud Quintilianum libro primo, capite sexto: Lucus, quia umbra opacus, parum luceat: & Ludus, quia sit longissimé á lusu: & Dis, quia minimé dives. Potest etiam é comparatis esse notatio: ut Pyropus, quód ignis flammam imitetur. Est veró ut notationi ad suum nomen, sic nomini ad notationem sua affectio: ut Animi plenus, ergo animosus: & contrá, Animosus, ergo animi plenus.

Author Epistolæ ad Hebræos capite septimo, in disputatione de abrogatione sacerdotii Levitici atque legis, & æterna successione sacerdotii Christi & Evangelii, astruit de Christo cecinisse vatem Psalm. 110. Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Quó autem fidei faciat, argumento sumpro á notatione nominis, vel ab etymologia evincit, verba illa in Christum competere: Melchisedech, inquit, erat rex Salem & pontifex Dei altissimi, & ex interpretatione nominis Melchisedech dicitur rex justitiæ. Deinde rex Salem, idem est quod rex pacis: atque hæc appellationes, s

recté expendamus, uni Christo iustitiæ atque pacis authori præ omnibus conveniunt. Christus igitur sacerdotio æterno fungitur, cui vetus illud Aaronicum cedere debet.

Emmanuel si interpretetur, sonat Nobiscum Deus. Matth. 1. Sed hoc est verum Christi nomen Esa. 7. Ergo Christus est verus Deus. Vide plura Gen. 2. 7. de nomine Iacob. & Exod. 2. de Mosis nomine, &c.

Cùm lex A Elia Sanctia assiduo vindicem assiduum esse jubet, locupletem jubet locupleti. Locuples enim assiduus, ut ait Aelius, appellatus est ab ære dando. Cic. in Topicis.

Plebiscitum dicitur quod plebs plebeio magistratu interrogante, veluti tribuno, constituerebat. Testamentum ex eo dicitur, quod testatio mentis sit. Instit. lib. 2. tit. 10. Non de meo fit tuum: ergo mutuum non exitit.

Latiores est hujus Topicus usus in sacra pagina, utpote cùm à communi & vulgata significatione argumentum ducitur.

Hujus generis est illud ad Rom. 4. quo asseritur gentes esse filios Abrahamæ, probatione ducta à promissione Abrahamæ facta. Dicitur est, inquit, Patrem multarum gentium constitui te. Sic ergo ratiocinatur: Abrahamus est pater multarum gentium: igitur & gentes quoque sunt filii Abrahami.

Huc refer illud Sophoclis;

Ferrea verè diceris, nam ferrea es.

Et illud Herodici: Thrasymache, semper Thrasymachus es: & tu Pole, semper Polus es; Idem Draconem legislatorem simulabat, quod eius leges, non hominis, sed draconis essent: erant enim asperæ. His adde illud Euripidis adversus Venerem:

Accommodatum nomen est tibi inditum,

Regina cùm dementia tu sola sis.

Et Chæremonis de Pentheo dictum:

Pentheus futura sortis agnomen tulit.

CAP. XXIIII. De Distributione.

Reliquum est ex ortis aliunde argumentis argumentum distributionis & definitionis: in qua utraque affectio reciprocationis est, illic partium omnium cum toto, hinc definitionis cum definito. Distributio est cùm totum in partes distribuitur. Totum est, quod continet partes:

*Arist. 32. c. 1.
posterior. & 5. 14.
16. c. 2. posterior.*

tes: Pars est, quæ continetur à toto. Atque ut distinctio totius in partes, Distributio: sic collectio partium ad constituendum totum, Inductio dicitur.

*Arist. 32. c. 2.
prior. 10. c. 1.
Topic.*

Distributio sumitur ex argumentis toti quidem consentaneis, inter se autem dissentaneis. Itaque tanto accuratior erit, quanto partium & cum toto consensus, & inter se dissensio major fuerit.

CAP. XXV. De Distributione ex causis.

Distributio prima est ex absolutè consentaneis, causis nempe & effectis. Distributio ex causis est, quando partes sunt causæ totius. Hic distributio integri in sua membra præcipuè laudatur. Integrum est totum, cui partes sunt essentielles: Membrum est pars integri. Sic Grammatica in etymologiam & syntaxim, Rhetorica in elocutionem & actionem, Dialectica in inventionem & judiciū dividitur. Ab his enim partibus artes illæ constituuntur. Hæc distributio principalis est, cum rei longioris explicatio suscipitur. i. Georg.

*Arist. in Philo-
lof. 26. c. lib. 1.*

*Quid faciat letas segetes, quo sidere terram
Vertere Macenas, ulmifq; adjungere vites
Conveniat: qua cura boum, quis cultus habendo
Sit pecori, atq; apibus quanta experientia parcis,
Hinc canere incipiam.*

Cic. pro Mur. Intellego (judices) tres totius

accusationis partes fuisse: & earum unam in reprehensione vitæ, alteram in cōtentione dignitatis, tertiam in criminibus ambitus esse versatam. Quin etiam aliter tractatur hoc argumenti genus, vel à partibus ad totū, vel à toto ad partes. Catul.

*Quintia formosa est multis: mihi candida, longa,
Recta est: hac ego sic singula confiteor:*

Totum illud formosa, nego: nam nulla venustas,

Nulla in tam magno est corpore mica salis.

Lesbia formosa est: quæ cūm pulcherrima tota est,

Tum omnibus una omnes surripuit Veneres.

A toto ad partes affirmat.

Timotheus profert ac tuetur sanam doctrinam: igitur profert & tuetur Legem & Evangelium, &c.

Filius Dei condidit omnes creaturas: igitur condidit invisibiles sive cælestes, & visibiles sive terrenas.

A toto ad partes negat.

Nulla scriptura docet filiū Dei debere pati pro angelis lapsis: igitur neque Lex, neque Prophetæ, neque Psalms, neque Apostoli, neque Evangelistæ hoc docent.

Divisio à causa materiali.

Febrium aliæ biliosæ, aliæ pituitosæ, &c.

A toto ad partes.

Sempronius mihi domum suam vendidit: ergo & omnes parietes, omnia cubicula, omnia vaporaria mihi vendidit.

A partibus ad totum.

Item, Emptio, venditio, locatio, conductio, societas, mandatum, solo consensu contrahentium ineuntur, nec constat alias obligationes hujus farinae aliter contrahi: ergo omnes obligationes, quæ consensu contrahuntur, solo consensu contrahentium contrahuntur.

Divisio à causa finali.

Interdictorum quædam adipiscendæ possessionis causa comparata sunt, quædam retinendæ, quædam recuperandæ. Inst. lib. 4. tit. 15.

Item, Actiones quædam rei perfequendæ gratia comparatae sunt, quædam pænæ perfequendæ, quædam mixtæ sunt. Inst. lib. 4. tit. 6.

De hoc Topico in jure civili, vide Cic. in Top.

Non est grammaticus: quoniam Syntaxin non novit. non Rhetor: quoniam eloquutionis imperitus est. Tune dialecticus: qui neque inveniendi rationem, nec judicandi noveris?

In tres partes distribuitur dies, cūm violatarum legum actio proponitur. Nam prima aqua accusatori & legibus infunditur, ac li-

ac libertati : secunda aqua req & eis qui in ipsam rem dicturi sunt. quod si primò suffragio non soluta fuerit legum violatio. Iam tertia aqua infunditur æstimationi multæ & magnitudi- ni vestræ iracundiæ. Æschines. Dedit præteritum tempus bo- no viro multas declarandæ benevolentia suæ occasiones : in quarum nulla te fuisse constat, non primum, non secundum, non tertium, non quartum, non quintum, non sextum, non denique ullo in numero : non certè cùm patriæ opes augeren- tur. Nam quæ societas tua opera est inita cum Republica ? quod latum auxilium ? quæ parta benevolentia aut gloria ? quæ obita legatio ? quod ministerium, per quod Respub. facta sit honora- tior ? quid nostrarum, quid Græcicarum rerum, aut hospita- lium quibus præfuisisti, per te correctum ? quæ triremes ? quæ ar- ma ? quæ navalia ? quæ murorum instauratio ? qui equitatus ? quæ denique ullis in rebus tui fuit utilitas ? quod vel locupleti- bus, vel tenuibus civile & æquum per te latum est pecuniæ au- xilium ? nullum. Demosth. pro Corona.

*CAP. XXVI. De distributione ex effectis,
ubi de genere & specie.*

Distributio ex effectis est quando partes sunt effecta: ut in navi nautæ alii malos scandunt, alii per foros cursitant, alii sentinâ exhaustiunt, gu- bernator aut clavû tenet in puppi. Distributio generis in species hîc excellit. Genus est totum partib. essentiali: Species est pars generis. Sic a- nimal genus hominis & bestia dicimus. Animal enim est totû, cujus essentia, nepe corporea, ani- mata, sentiens, ad bestia & hominẽ cõmuniter attinet. Sic dicimus hominẽ & bestiam species animalis, quia partes sunt animali subjectæ, quæ animalis essentiam comunẽ habent. Sic dici- mus hominem, genus hominum singulorû, & leonem, singulorû leonum : contra verò singu- los homines, species hominis, singulos leones, leonis. Genus est generalissimû, aut subalternû:

De genere & specie Porphyrius in categoriis.

Arist. in Categor. & 15. c. 2. postea in Topicis lib. 4.

Species subalterna aut specialissima. Genus generalissimum, cujus nullum est genus: ut in Logica inventione, argumentum est genus generalissimum artificialium & inartificialium.

Subalternum genus, ut subalterna itē species, quod species hujus, illius autem genus est: ut causa, species est argumenti absolutē consentanei, genus materiæ & formæ. Species specialissima, quæ est individua in species alias, ut materia & forma singulares. Genus veró & species notæ sunt causarum & effectorum: ut in animali est essentia corporea, quæ materia est ad species cōmuniter attinens: tum facultas vitæ & sensus, quæ forma item cōmuniter ad species spectat. Quare genus continet causas, quæ communiter ad ipsius species attinēt: contrá itaque etiam species effecta generis sui continent. Hinc universale est insigne ac præstabile, quia causam declarat. Distributio generis in species valde quidem excellit, sed difficilis est & rara inventu. Attamen illustrationis & exempli gratia afferemus, quod poterimus. Ovid. i. Metamorph. dividit animal in quinque species, stellas, aves, bestias, pisces, homines: stellis animam tribuit, ut etiam philosophi tribuere:

*Neu regio foret ulla suis animalibus orba,
Astra tenent caeleste solum formæq; deorum:
Cesserunt nitidis habitandæ piscibus unda:
Terra feras cepit, volucres agitabilis aër.
Sanctius his animal menti q; capacius alte*

Deerat

*Deerat adhuc, & quod dominari in cetera posset,
Natus homo est.---*

Sic Cicer. i. Offic. Virtutem dividit in species quatuor, prudentiam, justitiam, fortitudinem, temperantiam. Sed omne, quod honestū est, id quatuor partiū oritur ex aliqua: aut enim in perspicientia veri solertiaque versatur, aut in societate hominū tuenda, tribuendoque suū unicuique, & rerum contractarum fide, aut in animi excelsi atque invicti magnitudine ac robore, aut in omnibus quæ fiunt, quæque dicuntur, ordine & modo, in quo inest modestia & temperantia.

Idolum nihil est: non est Deus igitur idolum Moloch, idolum Baal, idolum Beelzebub. i. Cor. 8.

Omnis trianguli quivis duo anguli, duobus rectis sunt minores: sed scalenus Δ est triangulus: quivis ergo duo anguli scaleni sunt duobus rectis angulis minores.

Febre laborat: ergo vel tertiana, vel quartana, vel ardenti, &c.

Quoniam argentum omne mulieri legatum est, non potest ea pecunia quæ numerata domi relicta est, non esse legata. Forma enim à genere, quoad suum nomen retinet, nunquam se jungitur. Numerata autem pecunia nomen argenti retinet: legata igitur videtur. Cicero in Topic.

Omnia ornamenta muliebria uxori legavit: ergo & in aures, armillas uxori legavit. Usura non est licita: ergo nec centesima usura: ergo nec menstrua usura: ergo nec annua usura est licita.

Distributio generis in formas specierum eadem est, quia formæ cū genere constituunt suas species: ut animalium aliud loquens, aliud mutum. Genus & species non solum tractantur hac simplici divisionis formula, sed etiam separatim alterum ex altero. Pro Archia, Ac ne quis à nobis hoc ita dici forté miretur, quod alia quædam in hoc facultas sit ingenii, atque hæc dicendi ratio aut disciplina: nec nos quidem huic cuncti

studio penitus unquam dediti fuimus. Etenim omnes artes, quæ ad humanitatem pertinet, habent quoddam commune vinculum, & quasi cognatione quadam inter se continentur. Ars est genus: poëtica & eloquentia sunt species. Contra genus tractatur per species: ut 4. de Trist.

Materiamq; tuis tristem virtutibus imple.

Ardua per præceptis gloria vadit iter.

Hectora quis nosset, felix si Troja fuisset?

Publica virtutis per mala facta via est.

Ars tua Tiphys jacet, si non sit in aquore fluctus:

Si valeant homines, ars tua, Phœbe, jacet.

Qua latet, inq; bonis cessat non cognita rebus,

Apparet virtus, arguiturq; malis.

Exempla igitur specialia suo generi accommodata sunt hujus loci. 7. ad Attic. Urbem tu relinquas? ergo idem si Galli venirent? Non est (inquit) in parietibus Respublica. at in aris & focis. Fecit idem Themistocles: fluctum enim totius barbariæ ferre urbs una non poterat. At idem Pericles non fecit, annum ferè post quinquagesimum, cum præter mœnia nil teneret: nostri olim urbe reliqua capta, arcem tamen retinuerunt.

Si Christus prædicatur à mortuis resurrexisse, quomodo dicunt quidam inter vos, non esse resurrectionem mortuorum? Porro si resurrectio mortuorum non est, ne Christus quidem resurrexit. 1. Cor. 15.

Paulus Rom. 4. ab uno Abrahamo colligit omnem hominem fide justificari absque operibus. Scriptura dicit: Credidit Abraham Deo, & imputatum est ei ad justitiam. Addit postea, scriptum id esse propter nos. Idem ad Hebr. pluribus singulis enumeratis idem dogma astruit.

Trianguli quivis duo anguli, duobus rectis angulis sunt minores: ergo alicujus figure quivis duo anguli, duobus rectis angulis sunt minores.

*Si est species,
est etiam genus.
Si non est genus,
neque &
species,*

Tertiana laborat, vel quartana : erga febre laborat.

Si ita Fabii pecunia legata est à viro, si ea uxor materfamilias esset, si ea in manum viri non conuenerit, nihil deberur. Cenus est enim uxor : ejus duæ formæ : una matrumfamilias, hæc tunc quæ in manum conuenerunt : Altera earum quæ tantummodo uxores habetur. Qua in parte cùm fuerit Fabia, legatum ei non videtur. Cicero in Topicis. Si consul est, certè magistratus : si stipulatio, profectò obligatio : Si venditio, contractus : Si furtum, ergo maleficium.

CAP. XXVII. De Distributione è subjectis.

Reliqua distributio est quodammodo consentaneorum, ut subjectorum & adjunctorum. Distributio è subjectis est, cùm partes sunt subjecta, ut apud Catul.

Virginitas non tota tua est : ex parte parentum est :

Tertia pars matri data. pars data tertia patri :

Tertia sola tua est : noli pugnare duobus,

Qui genero sua jura simul cum dote dederunt.

Sic Cicero 5. Tuscul. Sint enim tria genera bonorum, ut jam à laqueis Stoicorū, quib. usum me pluribus quàm soleo, intelligo, recedamus. Sint sanè illa genera bonorum, dum corporis & externa jaceant humi, & tantummodo quia sumenda sunt, appellentur bona. Alia autem diuina illa longè lateque se pandant, cælumque contingant, ut ea qui adeptus sit, cur eum beatum modò & non beatissimum dixerim?

Fortis est populus qui incolit eam regionem, & urbes munitæ sunt, & magnæ admodum : adhæc filios Anac vidimus ibi. Amalech habitat in terra meridiana : & Hetthaus, & Iebusæus, & Emorrhæus habitant in montibus : Chananeus verò habitat juxta mare, & ad ripam Jardenis.

Febre laborat : ergo illa febris vel est in solidis partibus, ut hectica : vel in spiritibus, ut diaria : vel in humoribus, ut putrida.

Omniū autem actionum quibus inter aliquos apud iudices arbitrisve quacunq; re queritur, aut enim in rem sunt, aut in personam. Inst. tit. de actionibus.

*Distributio à
subjecto loci.*

CAP. XXVIII.

De Distributione ex adjunctis.

Distributio ex adjunctis est, quando partes sunt adiuncta: ut hominum alii sani, alii ægri, alii divites, alii pauperes. Sic Virgil. 1. Georgic. mundum dividit in quinque partes, mediã torridam, duas extremas frigidas, & reliquas duas temperatas:

*Quinq; tenent calum zonã, quarum una corusco
Semper sole rubens, & torrida semper abigni:*

*Quam circum extrema dextra leuãq; trahuntur
Cerulea glacie concreta, atq; imbris atris:
Has inter mediamq; duæ mortalibus ægris
Munere concessa diuùm.*

Cæsar 1. belli Gal. Gallia est omnis diuisa in partes tres, quarum unam incolunt Belgæ, aliam Aquitani, tertiam qui ipsorũ lingua Celtæ, nostra Galli appellantur.

Hominum alii Iudæi, alii Græci. Neque Iudæi neque Græci culpa vacant. Rom. 3. Igitur nulli homines culpa vacant coram Deo.

Linearum alia recta, alia circularis, alia mixta. Item superficierum alia plana, alia circularis & sphærica. Numerorum alius par, alius impar.

Febrium alia sicca, alia humida, alia vaporosa.

Summa itaque diuisio de jure personarum hæc est, quod omnes sint aut liberi, aut serui. Inst. l. b. 1. tit. 3.

Arbitror vos omnes id mihi assensuros, hæc in viro populari esse oportere. Primũ, ut sit & à patre & à matre ingenuus: ne ob generis infelicitatem sit inimicus legibus, quæ libertatem populi tuentur. Secundo loco, ut à majoribus ejus aliqua sint in Rempub. beneficia collata: quod summè necessarium est, nullæ ut cum Rempub. eis inimicitia intercesserint: ne majorũ suorum
cala-

calamitates ulciscendo malefacere instituat civitati. Tertio, in quotidiana ratione victus natura temperantem & moderatum esse oportet: ne ob pecuniæ profusionem pecuniam accipiat contra populum. Quarto, benevolum & eloquentem: nã præclara res est, si & animus optima quæque instituit, & disciplina oratoris atque oratio audientibus persuadet: alioqui benevolentia semper est eloquentiæ præferenda. Quinto, animo forti esse præditum, ut ne in dubiis rebus & bellis populum deserat. Considerate igitur quid horum insit in Demosthene. isti patet fuit, & c. quæ omnia eodem refellit, quo proposuit, ordine.

(*AP. XXIX. De Definitione.*)

Definitio est cum explicatur quid res sit, eaque vicissim definito argui potest. Definitio est perfecta aut imperfecta: illa, propriè definitio: hæc, descriptio dicitur. Definitio perfecta est definitio constans è solis causis essentiam constituentibus: quales causæ genere & forma comprehenduntur. Atque hoc modo definitur homo, animal rationale: nempe genere (animal) intelligimus (ut dictum est) essentiam corpoream plenam vitæ & sensus, quæ materies hominis est, & pars formæ: cum qua si addas (rationale) totam formam hominis comprehendes, vitæ, sensus, rationis facultate. Itaque perfecta definitio nihil aliud est, quam universale symbolum causarum essentiam rei & naturam constituentium. Tales definitiones sunt artium: Grammatica est ars benè loquendi: Rhetorica benè dicendi: Dialectica benè differendi: Arithmetica benè numerandi: Geometria benè metiendi.

Arist. 28. c. 1. prior. & totò se ré 2. poster. in c. 5. & 6. & in 7. lib. Topic.
Plato in Theæteto.
Arist. 6. cap. 7. lib. de Philos. & 4. c. 1. Topic.
Cic. in Top.
Arist. 10. c. 2. poster. & 4. Topic. 1.
Quintil. lib. 5. cap. 10.

Paulus ad Hebræos 11. præclarum dogma inculcat, fide nimirum accipi justitiam, & bona spiritualia in hac vita, & gloriam in futura. Nos (inquit) non sumus qui subducamus nos in per-

Definitio. ditionem, sed ad fidem pertinemus in acquisitionem animæ. Ad comprobandum autem quod res ita se habeat, definitionem addit fidei absolutissimam: Fides est rerum quæ sperantur substantia, argumentum eorum quæ non videntur. Hanc fidei naturam exemplis subjectis explicat.

Numerus par est numerus quem in duas partes æquales dividere possumus: sed quaternarius est hujusmodi: ergo est numerus par.

Febris est calor præter naturam, accensus in corde.

Ius civile est æquitas cõstituta iis qui ejusdem civitatis sunt, ad res suas obtinendas: Ejus autem æquitatis utilis est cognitio: Utiles ergo Iuris civilis scientia.

Fidejussor est qui pro aliis se obligat: Sempronius pro Titio se obligavit: ergo Sempronius pro Titio fidejussor factus est.

CAP. XXX. De Descriptione.

Descriptio est definitio ex aliis etiam argumentis rem definiens: ut, Homo est animal mortale, capax disciplinæ. Hic cū aliqua causa miscetur communis itemque propria circumstantia. Atque hæc succincta brevitatis nō est in hac specie perpetua, sed sæpe illustriorem & magnificentiorem explicationem desiderat. Sic gloria describitur in Miloniana: Sed tamen ex omnibus præmiis virtutis si esset habenda ratio præmiorum, amplissimum esse præmium, gloriam: hanc unam, quæ brevitatē vitæ posteritatis memoria consolaretur, quæ efficeret ut absentes adessemus, mortui viveremus: hanc denique esse, cujus gradibus etiam homines in cælum videantur ascendere. Sic 4. Æneid. fama describitur.

*Exempló Libya magnas it fama per urbes,
Fama malum, quo non aliud velocius ullum
Möbilitate viget, viresque acquirit eundo:*

Parva

*Arist. li. 1. Top.
sub nomine pro
prij.*

*Idem 4. c. 1. Top.
pic.*

*Cic. in Topic.
Plato in Theæ-
teto.*

*Arist. 16. ca. 3.
Rhet.*

*Cic. de Orat. 2.
Quintil. 3. cap.
lib. 5.*

*Parva metu primò, mox sese attollit in auras,
 Ingrediturque solo, & caput inter nubila condit.
 Illam terra parens ira irritata Deorum,
 Extremã (ut perhibēt) Cœo Enceladoq; sororem
 Progeniit, pedibus celerem, & perniciousis alis:
 Monstrum horrendum, ingēs, cui quot sunt cor-
 pore plume,
 Tot vigiles oculi subter (mirabile dictu)
 Tot lingua, totidem ora sonant, tot subrigit aures:
 Nocte volat celi medio, terraq; per umbram
 Stridens, nec dulci declinat lumina somno:
 Luce sedet custos, aut summi culmine tecti,
 Turribus aut altis, & magnas territat urbes:
 Tam ficti praveque tenax, quàm nuntia veri.*

Paulus ad Hebræos cap. 5. probat Christum esse verum pontificem, adhibita perspicua quadam descriptione pontificis, in hunc modum. Pontifex est qui ex hominibus vocatur, & pro hominibus constituitur, in his quæ agenda sunt apud Deum: ut nimirum offerat donaria & victimas pro peccatis, oretque tam pro se, quàm pro populo.

Descriptio.

Quæ omnia cum in Christum competere demonstrasset, de- que singulis membris manifestè disleruisset, reliquit probatum quòd Christus sit verus pontifex.

Sic Rom. 13. docet obediendum esse magistratui, argumento à descriptione magistratus sumpto. Idem argumentum repetitur 1. Petri cap. 1. Eiusdem est generis quòd ad Ephesios 5. mariti jubentur diligere uxores, subjicit rationē ab exemplo Christi diligentis Ecclesiam, ubi mox attexitur elegans descriptio Ecclesiæ. Vide Hebr. 13. de descriptione doctoris Ecclesiæ, & ad Rom. cap. 8. de filiorum Dei & spei descriptionibus.

Circulus est figura plana, una linea contenta, quam vocamus circumferentiam, ad quam ab uno aliquo ex punctis, quæ intra ipsam sunt, omnes lineæ rectæ procedentes, inter se sunt æquales: Sed figura cœli spherica est huiusmodi: Ergo est circularis.

Testamentum est voluntatis nostræ iusta sententia de eo, quod quis post mortem suam fieri voluit, cum hæredis institutione.

Fundi possessor est, qui in agro, vel in civitate rem soli possidet, aut ex asse, aut ex parte: Sempronius fundum nec ex asse, nec ex parte possidet: ergo non est fundi possessor.

Tales sunt descriptiones plantarum, animalium in *Physicis*: item fluminum, montium, urbium in *Geographis* & *historicis*.

Arist. 2. cap. 1.

Rhet.

Cic. oratorio 2.

& partitionib.

Plato in Protagora & Gorgia.

Cicer. 1. de nat.

deorum.

Quintil. c. 5.

lib. 1.

Cicero in parti-

tionibus.

CAP. XXXI. *De Testimonio divino.*

Exposito artificiali argumento, sequitur inartificiale. Argumentum inartificiale est, quod non sua natura, sed assumpta artificialis alicujus argumēti vi arguit. Itaque cū exquisita rerum veritas subtilius exquiritur, per exiguā vim probationis habet: in civilibus autem & humanis rebus plerumque hoc argumētum præcipuam fidem é moribus arguentis efficit, si prudentia, virtus & benevolentia adfuerint. Id uno nomine testimonium dicitur: estque divinum vel humanum. In divinis testimoniis numerantur non solum deorū oracula, sed etiam responsa vatum & fatidicorum: quæ omnia 3. Catilin. adhibentur. Nam ut illa omittam (ait Orator) visas nocturno tempore ab occidente faces, ardoremque cæli, ut fulminum jactus, ut terræ motus, cæteraque, quæ ita multa nobis Consulibus facta sunt, ut hæc, quæ nunc fiunt, canere Dii immortales viderentur. Deinde pauló post, Quo quidem tempore, cū Aruspices ex tota Hetruria convenissent, cædes atque incendia, & legum interitum, & bellum civile ac domesticum, & totius urbis ac imperii occasum appropinquare dixerunt, nisi Dii immortales omni ratione placati, su●

ti, suo numine propé fata illa flexissent. Tãdem cum dixisset ut ex Aruspicum respõsis ludi facti & Iovis signum majus factum conversumque ad orientem, tum ait, Illud veró, nonne ita præsens est, ut nutu Iovis optimi maximi factũ esse videatur? ut cum hodierno mane per forũ meo jussu & conjurati & eorum indices in ædẽ Concordiẽ ducerentur, eo ipso tempore signum statueretur, quo collocato atque ad vos Senatunque cõverso, omnia & Senatus & vos (quæ erãt contra salutem omnium cogitata) illustrata & patefacta vidistis. Brevius est illud Tibulli,

Quòd si vera canunt sacris oracula templis,

Hac illi nostro nomine dicta refer:

Hoc tibi conjugium promittit Delius ipse

Fœlix, ac alium desine velle virum.

Si Abrahamus operib. justificatus est, habet quod gloriatur, sed non apud Deum. Verum quid dicunt literæ? Credidit autem Abrahamus Deo, id quod ei justitiæ ductum est. \

Argumentationis negativæ illustre est exemplum Hebr. 7. ubi evincere volens Apostolus Christum veré esse sacerdotem æternum secundum ordinem Melchisedech, ostendit Melchisedech gessisse Christi typũ, utpote in quo permulta sunt animadversa, ob quæ cum Christo apté conferri queat: imprimis veró quòd Melchisedech sit sine patre, sine matre, sine genere, neque initium dierum neque vitæ finem habens. Quid autem hisce verbis vult, nisi quod sic ratiocinatur: Scriptura non exprimit quando natus sit Melchisedech, quem habuerit patrem, quamve matrem, ex quo prodierit genere, quando item mortuus fuerit: igitur Melchisedech, nec initium habuit vitæ, neque patrem, neque matrem, neque ullum omnino genus. Sed dubium non est quin Melchisedech, more omnium aliorum hominum, fuerit de viro & muliere natus, ex certa familia, & tandem morte vitam finierit: etsi divina ordinatione & singulari iudicio, ejus genus, parentes, nativitas & mors tecta sunt silentio, quò videlicet omnibus partibus filio Dei Christo assimilaretur, nomine (inquam) officio, seu functione, & cæteris.

*Argumentum
ab autoritate
negativum.*

CAP. XXXII.

De Testimonio humano legis & sententia, & eorum usu in omni disciplina.

*Arist. 3. cap. ad
Alexan. & 15.
c. 1. Rhes.*

Testimonium humanum est commune aut proprium: commune ut lex & illustris sententia: legis autē & non scriptæ & scriptæ testimonium est pro Milone. Est enim (judices) nō scripta, sed nata lex: quam non didicimus, accepimus, legimus: verūm ex natura ipsa arripimus, hausimus, expressimus: ad quam non docti, sed facti, nō instituti, sed imbuti sumus: ut si vita nostra in aliquas insidias, si in vim, in tela, aut latronum, aut inimicorū incidisset, omnis honesta ratio esset expediendæ salutis. Et ibidem, Quod si duodecim tabulæ nocturnū furem quoquo modo, diurnum autem si se telo defenderit, interfici impunē voluerunt, quis est, qui quoquo modo quis interfectus sit, puniendum putet, cūm videat aliquando gladium nobis ad occidēdum hominem, ab ipsis porrigi legibus?

*Lex naturalis
& scripta.*

Huc refer argumenta Prophetarum, Apostolorum & Evangelistarum, cūm à legis divinæ autoritate, vel aliquid confirmāt, vel refutant. Argumenta ab utraque lege tā naturali quā scripta, vide Rom. cap. 2. ubi Iudæi scripta lege urgentur, & Græci naturali.

Vt autem vera esse quæ dixi intelligatis, cape ipsam legem & recita. Quos municipia quædam coronant, earum coronarum præconia fiant in ipsis municipiis: nisi si quos ipse populus Atheniensis, aut Senatus coronat, eos verō liceat in Theatro, bacchanalibus proclamari. Audis, Æschines, legem perspicuē dicere, præterquam si quos populus aut Senatus corona donaverit, hi verō in Theatro proclamentur? Quid igitur o miser ca
lumnia-

lumniaris? quid fabulas comminiferis? cur helleboro te non purgas ab istis deliriis?

Videntur ad tabulas pertinere quæ de Apostolo Actor. 9. & 20. legimus, accepisse videlicet eum epistolas & mandata scripta à principe sacerdotum, ad persequendos omnes doctrinæ Christi sectatores. Et 2. Theſſalon. 3. jubet Apostolus notari per epistolas, si quis sermoni ipsius non obediret: & Luc. 1. Zacharias in tabellis scripsit, placere sibi ut filio nomen inderetur Ioannis.

Tabula

Iuris periti tabularum nomine testamenta comprehendunt, instrumenta publica, privata scripta, epistolas, apochas, antapochas, scripta autentica & non authentica, libros rationum, chirographa & cætera, quorum quantus usus sit in Iuris scientia, norunt qui eam vel à limine gustarunt.

Sententiæ illustris sunt proverbialia: ut, Pares cum paribus facillimè congregantur. Spartam nactus es, hanc exorna.

*Eras. in Chilia.
Cic. oratorio 2.
& 4. ad Atticum.*

Actor. 10. Galat. 2. Roman. 2. 10. probatur, Deum omnibus hominibus tam gentilibus quàm Iudæis, modò credent in Christum, salutem ex æquo impendere: ab hac generali sententia in Theologia, quæ extat Deut. 10. Apud Deum non est acceptio personarum. de his vide plura Ioan. 7. & Deuter. 1. & Ephes. 6. Col. 3. Iacob. 2. & Deut. 10. & Matth. 6. ex Genes. 9.

Sententia divina.

Nemo cum alterius detrimento locupletari debet: Deceptis non decipientibus jura opitulantur.

Apostolus 1. Cor. 15. vetat Corinthios, ne utantur consortio Epicureorum, qui voluptatibus hic perinde indulgebant, atque si vita melior nulla superesset. Probat id sententia Comici Græci: Commercia prava corrumpunt bonos mores. Et ad Titum 1. Cretenses eò esse ingenio, ut acrius objurgari debeant, ostendit Apostolus pronuntiato Epimenidis Cretensis: Semper Cretes mendaces, &c.

Vfus sententia humana in scriptura pagina.

Age cape Solonis sententias illas, & recita, ut sciat is etiam Soloni homines Demostheni similes fuisse invisos.

*Nostra quidem, fato Iovis, urbs non occidet unquam,
Propitiisque diis salva manere potest.
Mama sed civis stolidi cupidique, lucrorum
Ardua, subverti per sua facta student,
Atque, duces populi: mala mens, elataque corda
Accersunt pœnas & mala multa sibi, &c.*

Audit is, Athenienses, de isto genere hominũ Solò quid dicat.

& de diis : á quibus urbem conservari asserit : Ego veró semper hanc orationem veram esse puto, & opto, conservari urbem nostram divinitus. Æschines contra Ctesiphon.

Proverbia in sacra pagina.

Ex loquutione proverbiali sumpta ex Proverbiis 26. Petrus 2. epist. cap. 2. ostendit non licere agnitam veritatem, abnegatumque in Baptismo mundum, redire ad pristina peccata. Illis (inquit) accidit quod proverbio dici solet: Canis reversus ad sui ipsius vomitum, & sus lota reversa ad volutabrum.

Laertius lib. 1.

Sunt item dicta sapientum, Nosce te ipsum. Ne quid nimis. Sponde, præsto est detrimentum.

Huc adferenda censui quæ á responsis prudentum ducuntur argumenta, prætorum edictis, constitutionibus, more, consuetudine, rumore, opinione & fama.

Respons. prud.

Quod responsis prudentum statutum est, judicaturis sacrosanctum esse debet : sed Pauli jurisprudentis responso statutum est, ne quæ recta contra juris rationem tendant, ad consequentiam producantur : ergo, &c.

Edict. prat.

Bonorum possessio edicto prætoris liberis emancipatis deferitur : ergo illis adimenda non est.

Constit.

Solemnes actionum formulæ constitutione Iustiniani sunt sublatae : ergo illis locus in iudicio esse non potest, nec esse debet.

Rumor in sacra pag.

Rom. 1. congratulatur & confirmat eos Apostolus, cum ait se gratias agere Deo pro omnibus illis, quod fides ipsorum toto mundo annuntietur. Idem ad Ephes. & Colof. scribit. Luc. cap. 4. frequenter legimus longè lateque pervagatum de doctrina & operibus Christi.

Rumor in iure.

Constans est fama Titium á Menio interfectum esse : ergo Menius Titium interfecit. Nam non raro ea vera sunt, quæ populari sermone jactata fuerunt.

Fama apud Horat.

*Quam populi sermo celebrat creber, irrita nunquam
Fama cadit penitus, Dea quadam cum sit & ipsa.*

Atque & te, Æschines, hi omnes dicunt ex legatione accepisse pecuniam. Itaque in te quoque illud profectum valet : Quam populi sermo, &c. Nam quod te longè plures quam illum criminantur, quid illud sit considera. Quare si fama verax est : contra vos etiam valet vulgaris ille rumor, cui fidem esse habendam ait, quædam dea cum sit & ipsa. Demosth. de falsa legatione.

Consuetudo in iure.

Consuetudo est in hac urbe, ut causæ secundum partium affirmationem & negationem transigantur : ergo etiam hæc causa in hac urbe secundum solitum iudicii morem discussa fuit. Sic cum voluntas testatoris pervestigatur, non raro animum ad morem & consuetudinem regionis, in qua testator commoratus est, intendimus.

Pro-

Proprium testimonium est, ut Platonis illud, **1.** ad Quintum Fratrem: Atque ille quidē princeps ingenii & doctrinæ Plato, tum denique fore beatas Respublicas putavit, si aut docti & sapientes homines eas regere cœpissent, aut qui regerent, omne suum studium in doctrina ac sapientia collocassent. Talia sunt in poëtis. **6.** Æneid.

Plato in Charmide.

Plinius lib. 7.

cap. 32.

Cic. 1. Tuscul. & 1. de legibus.

Plato de rep. 5.

Discite justitiam, moniti: & ne temnite divos.

Sic Homericō illo versu:

Αἶας δ' ἐκ Σαλαμῖνος ἄγειν δωκαίδεκα νῆας.

Ajax autem ex Salamine duxit duodecim naves.

A testium dignitate & multitudine probatur **1. Cor. 15.** certitudo resurrectionis Christi, simulque dogma fidei nostræ fulcitur.

Tradidi vobis (inquit) in primis quod & acceperam, quod Christus mortuus fuerit pro peccatis nostris secundum scripturas, & quod sepultus sit, & resurrexit tertio die secundum scripturas, & quod visus sit Caphæ, deinde duodecim illis. Postea visus est plusquam quingentis fratribus simul, ex quibus plures manent in hunc usque diem. *Testes in sacra pag.*

Et Actorum **1.** Christus Apostolos atque discipulos ait futuros sibi testes tum doctrinæ, tum actionum, in Iudæa & Samaria, & usque ad extrema terræ. Iohan. Evangelista subinde repetit se testimonium ferre pro veritate.

Hippocrates septimo mense nasci perfectum partū scripsit: Titius ex justis nuptiis septimo mense natus est: ergo perfectus partus est, & legitimus filius. *Testes in medicina.*

Hæc ut à me vera dici constet, accerse mihi harum rerum testes. Testes. Testificantur Demostheni voce omnium hi: Callias Siniensis, Zeno Phayensis, Cleo Phalereus, Demonicus Marathonius: Cùm populus aliquando designasset Æschinem patronum templi Delphici ad Amphictyonas: nos in confesso iudicavimus Hyperidem digniorem esse, qui pro civitate orationem haberet: & missus est Hyperides. Demosth. pro corona.

Megarenles victi sunt ab Atheniensibus. Victorum testimonia sunt, non tantum cùm quaeritur de fundo aut cæde & ejusmodi negotio ali-

Cic. 2. Tuscul.

Quantil. lit. 5.

cap. 11.

*Arist. 15. c. 1.
Rhet. & Quin-
til. lib. 5. cap. 11.*

quo, sed etiam obligationis, confessionis, jurisjurandi testimonia sunt. Obligationis exemplū est ζ . Phil. Audebo etiam obligare fidem meam (P. C.) vobis populoque Romano, quod profectō, cum me nulla vis cogeret, facere non aude-
rē, pertimesceremque in re maximē periculosa opinionem temeritatis: promitto, recipio, spondeo, (P. C.) Cæsarem talem semper fore civem, qualis hodie sit, qualemque eum maximē velle & optare debemus. Pignus autem obligatio quædam est, ut apud Virgil. Eclog. 3.

*Vis ergo inter nos quid possit uterque, vicissim
Experiamur? ego hanc vitulam (ne forte recuses,
Bis venit ad mulctram, binos alit ubere foetus)
Depono: tu dic mecum quo pignore certes.*

*Arist. 17. c. ad
Alexand.*

Confessio est libera vel expressa tormentis, quæ propriē quæstio dicitur. Liberæ confessionis exempla sunt apud Demosthenem.

*Confessio ad
Arist.*

Quo ego alio majore teste probem, Æschines, te multa & non ferenda in legatione designasse, quam te teste contra te ipsum? Demosth. de falsa legat.

Hoc restare cenfeo, vobis ut ostendatur, iudices, vos nō modo religioni vestræ consulturos, si ea quæ ego dico decreveritis: sed istum ipsum etiam suo prope iudicio Bœoti nomen, non Mantithei habere oportere. Nam cum ego iudicium hoc dictassem Bœoto Mantix filio Thoricio, & statim respondit, & calumniā juravit; se esse Bœotum profitens. Cum itaq; ipse Bœotum jure se pronuntiaret: quid a vobis juratis iudicibus promurtiari postulabit? Demosth. adversus Bœotum.

Coactæ confessionis exemplum extat apud Milonem, sed a Cicerone deridetur. Age verō, quæ erat aut qualis quæstio? Heus, ubi Ruscio? ubi Casca? Clodius insidias fecit Miloni? Fecit: Certa crux. Nullas fecit: Sperata libertas.

Quæstio.

Quæstionum sive tormentorum fit quidem mentio Actor. 22. ubi tribunus jubet Paulum captum induci in castra, & flagris mandat eum examinari, ut sciret propter quam causam Iudæi sic ipsi acclamarent.

Quæstio in sacra pag.

Argius argentarii servus in tormentis se Alexandrum occidisse asseveravit? ergo occidit. Sed hic locus non semper valet. Multi enim impatiëntia dolorum in tormentis ea confessi sunt, quæ nunquam facere in animum induxerunt.

Huc etiam referri potest argumentum, quo utimur, cum affirmationis nostræ approbatione & experiëntiã proponimus. 4. Ver. Ecquis Volcatio, si sua sponte venisset, unam libellam dedisset? Veniat nunc, experiatur: tecto recipiet nemo. Ter. Eunuch.

Act. 3. Scena 2.

--- Fac periculum in literis,

Fac in palastra, fac in musicis, qua liberum

Scire æquum est adolescentem, solertem dabo.

3. Trist.

Quod magis ut liqueat, neve hoc ego fingere credar:

Ipse velim pœnas experiare meas.

Bono animo esto fili, inquit Christus, remittuntur tibi peccata tua, &c. Vtrum est facilius, dicere remittuntur tibi peccata, an dicere surge & ambula? Vt autem sciatis, quod potestatem habet filius hominis in terra remittendi peccata, dixit paralytico? Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam. Matth. 9. Luc. 7.

Experiëntia.

Æschines nunc alicubi dixit: Demosthenes mihi Alexandri hospitium exprobat. ego tibi hospitium Alexandri? unde tibi id contigit? aut qua dignitate es receptus? Neque Philippi hospitem, neque Alexandri amicum ego te dixerim: non ita insanio: nisi etiam messorum & alii mercenarii, amici & hospites appellandi sunt dominorum. Non ita sunt hæc: Vnde? multum certe abest: sed mercenarium ego te Philippi olim, & nunc Alexandri voco, & hi omnes. Quod si non credis: experire, interroga eos, atque adeo ego ipse tuo loco id faciam. Vtrû vobis,

Athenienses, mercenarius Æschines, an hospes esse Alexandri videtur? Audis, quid dicant? nunc ad alia me confero. Demosthen. pro Corona.

Iusjurandum etiam testimonium est: quale est 6. Æneid.

Per superos, & si qua fides tellure sub ima est.

In vitus, regina, tuo de littore cessi.

Testis mihi est Deus, cui servio spiritu meo in Euangelio filii ipsius, quod indefinenter meminerim vestri, &c. Huc refer has loquendi formulas: Vivat Deus, testis est mihi Deus, Deum invoco testem in animam meam. Rom. 1. 9.

Tanta est iurisjurandi in legibus & canonibus autoritas & efficacia, ut non satis de ea dici possit. Cum Titius iurejurando se a causa liberaverit, merito iurejurando illius standum est, & causa non retractari debet. Sed hic non semper valet argumentum: Multi enim natura ad pejerandum sunt propensi, multi mercede conducti, plerique etiam metu iusjurandum præstant.

Huc referuntur imprecationes, quarum exemplum extat apud Demosthenem pro corona. Advoco autem in conspectu vestro, Athenienses, Deos Deasque universos, qui terram Atticam tenent: & Apollinem Pythium, qui est huic urbi patrius, & hos omnes precor, ut si vera nunc apud vos dixerò, & tunc statim pro concione dixi, cum primum vidi impurum istum eam rem aggredi (cognovi enim statim, cognovi) ut mihi felicitatem tribuant & salutem. Sin ex odio, aut propter privatam simultatem crimen isti falsum impingo: ne me ullius boni fructum capere patiantur.

Reciprocatio hinc obscurior est, ut quia testatum verum sit, testis sit etiam verax.

LIBRI PRIMI FINIS.

P. R A-

P. R A M I D I A L E C T I -
C Æ L I B E R S E C V N D V S
D E I V D I C I O .

CAP. I. *Quid iudicium.*

D H V C prima Dialecticæ artis pars fuit in Inventione: pars altera sequitur in iudicio. Iudicium est secunda pars Logicæ de disponendis argumentis ad bene iudicandum: certa enim dispositionis regula unumquodque iudicatur: unde hæc pars Logicæ, & iudicium & dispositio pro eodem dicitur.

Arist. de interpret. & Analyt. omnibus. Quintil. lib. 3. c. 3. & lib. 6. c. 6. Cicer. in orator. 2. in perfecto oratore, in part.

CAP. II.

De Axiomatibus affirmatione ac negatione.

Iudicium est axiomaticum vel dianoeticum. Axioma est dispositio argumenti cū argumento, qua esse aliquid aut non esse iudicatur. Latine enuntiatio, enuntiatio, pronuntiatio, pronuntiatio, effatum dicitur. Axioma est affirmatum aut negatum: affirmatum, quando *vinculum ejus affirmatur: negatum, quando negatur. Hinc nascitur axiomatū contradictio, quando idem axioma affirmatur & negatur.

Cic. in fato, in 1. Tus. & 4. Academic. Laer. li. 1.

*Hic per vinculum, intelligit verbum in simplicibus axiomatis, & conjunctionis copulam in compositis. Ut in axioma, Ignis est vitæ: vinum proprietas: vinculum meorum duorum vel plurium.

CAP. III. *De vero & falso.*

Axioma deinde est verum aut falsum: verum,

Cic. in fato, & Arist. 8. cap. de interpret.

Idem 1. c. 1. priorum & 2. c. 1. poster.

Oratio Turni

10. Æneid.

Arist. 26. cap. 1. poster.

Idē de futuris contingētib.

quando pronuntiat uti res est: falsum, contrā. Axioma verum est contingēs aut necessarium. Contingens, quando sic verum est, ut aliquando falsum esse possit: ut,

Audentes fortuna juvat.

Fac enim id esse hodie verum, cras falsum esse poterit: itaque veritatis hujus contingētis iudicium, opinio dicitur: quæ præteritorū & præsentium homini certa esse potest, futurorū per naturam non admodum potest, quamvis Deo tempora omnia præsentia sint. Itaque Martialis Priscum meritó cavillatur:

Lib. 12.

*Sape rogare soles, qualis sim, Prisce, futurus,
- Si fiam locuples, simque repenté potens.*

*Quenquam posse putas mores narrare futuros?
Dic mihi, si fias tu leo, qualis eris?*

Necessarium, quando semper verum est, nec falsum potest esse: & illud affirmatū appellatur $\kappa\tau\prime\ \pi\alpha\nu\tau\acute{o}\varsigma$, de omni. Impossibile contrā, quod de nullo unquāverū esse potest. Axiomata artiū sic $\kappa\tau\prime\ \pi\alpha\nu\tau\acute{o}\varsigma$ esse debēt, sed præterea homogenea & catholica. Axioma homogeneum est, quando partes sunt essentiales inter se: ut forma formato, subjectū proprio adjuncto, genus speciei. id appellatur $\kappa\alpha\theta\prime\ \alpha\upsilon\tau\acute{o}$, per se. Axioma catholicū est, quando consequens semper verū est de antecedente, nō solūm omni & per se, sed etiā reciproce: ut homo est animal rationale: numerus est par vel impar: lupo est natus ad ululandū. id appellatur $\kappa\alpha\theta\acute{o}\lambda\iota\kappa\ \omega\upsilon\tau\acute{o}\tau\omicron\nu$, universaliter primū. Tres

Quintil. 1. lib. cap. 10. & cap. 8. lib. 3.

hæ

hæ sunt leges documentorū artis priorum: prima καὶ παντὸς lex veritatis: secunda καθ' αὐτὸ lex justitiæ: tertia καθόλου σοφῶτον lex sapientiæ dicatur. Atque ejusmodi axiomatum ita catholicorum judicium verissima & prima scientia est.

Arist. 4. cap. 1. post. & 7. 8. & 9. ejusdem. Arist. 2. 6. c. 1. post. 2. cap. ejusdem & 4. c. 6. Topic. 3. cap. 1. poster. & 18. cap. 2. poster.

CAP. IIII. De axioma simplici.

Atque hæc de communib. axiomatis affectionibus, species sequuntur. Axioma est simplex aut compositum. Simplex est, quod verbi vinculo continetur: Itaque affirmato vel negato verbo affirmatur vel negatur: ut, Ignis urit: Ignis est calidus: Ignis non est aqua: hîc (ignis) est antecedens: urit, consequens. Atque hîc prima est inventarum rerum dispositio, causæ cum effectu, ut in primo exemplo: subjecti cum adjuncto, ut in secundo: dissentanei cum dissentaneo, ut in tertio: quomodo argumentum quodlibet enuntiari potest (exceptis plenis comparationibus & distributionibus) consentanea quidem affirmando, dissentanea negando.

Arist. de interpret. cap. 4.

Axioma simplex est generale aut speciale. Generale quando cōmune consequens attribuitur generaliter cōmuni antecedenti, atque hîc contradictio non semper dividit verū & falsum, sed cōtingentium utraque pars falsa potest esse, ut:

Arist. 5. c. & 6. de interpret. & 1. c. 1. priorum.

Omnis in urbe locus Bajis pralucet amœnis.

Nullus in urbe locus Bajis pralucet amœnis.

Item non contingentium, ut: Omne animal est rationale: Nullum animal est rationale.

Omne & non omne P. Ra. opponuntur. sive enim speciale, sive proprium fuerit, nō omne rectè dici potest: ut in hoc Axiomate, Fabulla est bella: Bella attribuitur nō omni antecedenti, Arist. +.c.t. priorum.

Axioma speciale est, quando consequens specialiter antecedenti attribuitur: & hīc contradictio semper dividit verum á falso. Speciale est particulare aut proprium. Particulare, quando consequens commune antecedenti particulariter attribuitur: Huic autem axiomati generaliter contradicitur.

Aliquid ignoscendum est:

Nihil ignoscendum est.

Aliqua clementia non est laudanda:

Omnis clementia est laudanda.

Axioma proprium est, quando consequens antecedenti proprio attribuitur: ut Fabulla est bella, cujus negatio & contradictio est, Fabulla non est bella.

CAP. V. De Axiomate copulato.

Sub vinculo cōjunctionis intellege etiā notam relationis & cōsequentiæ.

Axioma compositum est, quod vinculo conjunctionis continetur. Itaque é conjunctione affirmata vel negata affirmatur vel negatur. Cōtradictionisque pars vera est, pars falsa. Enuntiatum compositum est pro sua conjunctione congregativum aut segregativum: congregativum enuntiat omnia consentanea affirmando, omnia etiā dissentanea negando. Est veró copulatum aut connexum: Copulatum, cujus conjunctio est copulativa, ut 1 AENEID.

*Undā Eurūsq; Notūsq; ruunt, creberque procellis
Africus.*

Hīc igitur negatio erit & contradictio:

Non

Non uná Euruq₃ Notuq₃ ruunt, creberg₃ procellis Africus.

Verū enuntiati copulati judiciū pendet ex omniū partiū veritate, falsum saltem ex una parte falsa. Huic generi affine est enuntiatum relatæ qualitatis, cuj⁹ cōjunctio est ipsa relatio. 3. Ecl.

Tale tuum carmen nobis divine pœta,

Quale sopor fessis in gramine.

Hic copulatum judicium est tanquam diceretur: Sopor est fessis gratus, & sic tuum carmen nobis gratum est: cujus negatio,

Non tale tuum carmen nobis divine pœta,

Quale sopor fessis in gramine

CAP. VI. De Axiomate connexo.

Axioma connexum est congregativum, cujus conjunctio est connexiva, Si: ut 2. Æneid.

Cicero Acad.
dem. 4.

Si miserum fortuna Sinonem

Finxit, vanum etiam mendacemq₃ improba finget.
cujus negatio est,

Non si miserum fortuna Sinonem

Finxit, vanum etiam mendacemq₃ improba finget.

Conjunctio etiã hæc interdum negatur apertius, negando consequentiã, ut pro Amer. Non continuo si me in ficariorum gregem cõtuli, ficarius sum. De Fato, Nec si omne enuntiatū verū est aut falsum, sequitur illicó causas esse immutabiles. Affirmatio etiam significat, si sit antecedens, etiam consequens esse. Negatio itaque & cōtradictio statuit, si sit antecedens, non ideo cōsequens esse. Quare cūm judicabis con-

nexum absoluté verum esse, necessarium quoque judicabis & intelliges hanc necessitatem é necessaria partium connexionem oriri, quæ ipsa potest esse vel in falsis partibus: ut, Si homo est leo, est etiam quadrupes, necessarium cónexum est. At si connexio sit contingens & pro sua tantúm probabilitate ponatur, judicium ejus tantúm opinio fuerit: ut Terent. Andr.

Pamphile, si id facis, hodie postremúm me vides.
 Connexo axiomati affinis est ista consequentię relatio, ut, Cúm Tullius sit orator, est etiam peritus bene dicendi.

CAP. VII. De Axiomate discreto.

Axioma segregativũ est cujus conjunctio est segregativa: ideoque argumenta dissentanea enuntiat. Enuntiatum segregativum est discretum aut disjunctum. Discretum, cujus conjunctio est discretiva. Itaque é dissentaneis præcipué diversa enuntiat. §. Tusc. Quanquam sensu corporis judicentur, ad animum referri tamen: cujus negatio & contradictio est, Non quamquam corporis sensu judicentur, tamen ad animum referri: vel, Quanquam sensu corporis judicentur, non tamen ad animum referri. Nam, Tamen, est híc conjunctio præcipua: Discretum enuntiatum judicatur esse verum & legitimum, si partes nõ solúm veræ: sed etiam discretæ sint: falsum vel ridiculum contra.

CAP. VIII. De Axiomate disjuncto.

Axioma disjunctum est axiomata segregativũ, cujus

cujus conjunctio est disjunctiva, ut I. Georg:

Illic, ut perhibent, aut intempesta filet nox

Semper, & obtemperata densantur nocte tenebra,

Aut redit à nobis aurora, diemque reducit.

De Fat. Omnis enuntiatio est vera aut falsa:

Hic significatur é disjunctis unicum verum esse:

Negatio igitur erit & contradictio, Non omnis

enuntiatio est vera aut falsa. Et contradictione

significatur non necessarió, alterutrum verum

esse. Nam si disjunctio absoluté vera est, est et-

iam necessaria: partesque disjunctæ sunt oppo-

sitæ sine ullo medio. Veruntamen quamvis ab-

soluté vera disjunctio, necessaria quoque sit: ta-

men nihil necesse est partes separatim necessa-

rias esse: ut, Homo est bonus vel non est bonus;

disjunctio necessaria est: & tamen, Homo est

bonus, non est enuntiatio necessaria. Item, Ho-

mo non est bonus, non est enuntiatio necessa-

ria: sed disjunctio necessaria pendet é necessa-

ria partium oppositione & disjunctioe, non

ex earum necessaria veritate. Disjunctio autem

plerumque est ex conditione, ut si quartatur;

Virum Cleon venerit, an Socrates: quia ita pa-

ctum in alterutrum tantum venturum esse. Ita-

que si disjunctio sit contingens, non est absolu-

té vera, & tantum opinabilis est: qualis est fre-

quenter in hominum usu. Ovid. in Epistola

Leandri,

Aut mihi continget fœlix audacia salvo,

Aut mors solliciti finis amoris erit.

CAP. IX. *De Syllogismo & ejus partibus.*

*Arist. analysis
prior est in com
ponendo syllo-
gismo. Arist.
13. c. 1. priorum.*

Atque ejusmodi judicium est axiomaticum axiomaticis per se manifesti, sequitur dianoëticū. Dianoa est cū aliud axioma ex alio deducitur: estque syllogismus aut methodus. Syllogismus est dianoa, qua quæstio cum argumento ita disponitur, ut posito antecedente necessariō concludatur. Nam cū axioma dubium sit, quæstio efficitur, & ad ejus fidem tertio argumento opus est cum quæstione collocato. Syllogismi antecedens partes duas habet, propositionem & assumptionem.

Propositio est prima pars antecedētis, qua tota quæstio vel quæstionis saltem consequens cū argumento disponitur: Assumptio est secunda pars antecedentis, quæ assumitur é propositione. Syllogismi autem pars consequens est, quæ complectitur partes quæstionis, eamque concludit: unde complexio & conclusio dicitur. Si qua pars syllogismi defuerit, enthymema dicitur: si quid præter illas tres partes accesserit, polysyllogismus. Partium etiam ordo sæpe confunditur: attamen si qua dubitatio propterea fuerit, explenda, quæ desunt: amputanda, quæ superflunt: & pars quæ libet in locum redigenda est.

*Arist. 26. c. 1.
priorum, & 27.
c. 2. priorum, &
1. c. 8. Topic. &
14. c. Elench.*

CAP. X. *De Syllogismo simplici primo,
ejusq. contractione.*

Syllogismus est simplex aut cōpositus: Simplex, ubi pars consequens quæstionis est in propositione: pars antecedens in assumptione: est-

que affirmatus é partibus omnibus affirmatis, negatus é negata antecedentium partium altera cum complexione: generalis é propositione & assumptione generalibus: specialis ex altera tantum generali: propriusex utraque propria. Simplicis syllogismi genera sunt duo, primum & secundum. Primum, quando ex argumento antecedente in propositione utlibet, in assumptione affirmata, complexio specialis efficitur, ut in his exemplis:

AFFIRM. GENERAL.

Constantia est virtus:

At est confidentia:

Quaedam igitur confidentia est virtus.

NEG. GEN.

Audacia non est virtus:

At est confidentia:

Quaedam igitur confidentia non est virtus.

AFF. SPEC.

Sapiens est laudabilis:

At quidam est pauper:

Quidam igitur pauper est laudabilis.

NEG. SPEC.

Stultus non est beatus:

At quidam est fortunatus:

Quidam igitur fortunatus non est beatus.

AFF. PROP.

Socrates est philosophus:

At est homo:

Quidam igitur homo est philosophus.

Thersites non est philosophus:

At est homo:

Quidam igitur homo non est philosophus.

Verum pro iudicii claritate ulus cōtractione hic feré contentus est. Fit autē contractio quando argumētum pro exemplo ita subicitur particulari quæstioni, ut utramque partem antecedens & assumptione affirmarum intelligatur.

Quaedam confidentia est virtus, ut constantia.

Quaedam cōfidentia non est virtus, ut audacia.

Hic enim argumentum quæstionis utramque partem antecedere intelligitur, tanquam esset expressum, Constantiam esse virtutem & confidentiam: ideoque quandam cōfidentiam esse virtutem: item, Audaciam non esse virtutem, & tamen esse confidentiam: ideoque quandam confidentiam non esse virtutem. Sic ulus differendi, magister syllogistici iudicii contrahitur, nec aliter explicatur. Atque ista expositio principium syllogismi partibus explicati ab Aristotele efficitur, tanquam per se pleno syllogismi iudicio sit clarius & illustrior.

CAP. XI. De Syllogismo simplici secundo.

In syllogismo simplici secundi generis propositio est generalis aut propria, & conclusio similis antecedenti aut parti debiliori: Species duæ sunt, prima ubi argumentum semper sequitur, negatum in altera parte.

G E N. I.

Turbatus non bene utitur ratione:

Sapiens bene utitur ratione:

Sapiens igitur non est turbatus.

Hoc iudicium ita fit à Cic. 3. Tul. Et quemadmodum (ait) oculus conturbatus non est probé affectus ad suum munus fungendum: & reliquæ partes totūque corpus à statu cū est motum, deest officio suo ac muneri: sic conturbatus animus non est probé affectus ad exequendū munus suum. Munus aut animi est ratione uti: & sapientis animus ita semper affectus est, ut ratione optimé utatur: nunquam igitur est perturbatus.

G E N. 2.

Res mortalis est composita:

Animus non est compositus:

Animus igitur non est mortalis.

Cic. 1. Tulc. hoc syllogismo iudicat animum immortalem esse. In animi autem cognitione (inquit) dubitare nō possumus, nisi forté in phisicis plumbei sumus, quin nihil sit animis admixtum, nihil concretum, nihil copulatum, nihil coagmentatum, nihil duplex. Quod cū ita sit, certé nec secerni, nec dividi, nec discerpi, nec distrahi potest: nec interire igitur. Est enim interitus, quasi discessus & secretio ac diremptus earum partium, quæ ante interitum iunctione aliqua tenebantur.

S P E. I.

Lividus non est magnanimus:

Maximus est magnanimus:

Maximus igitur non est lividus.

Hoc iudicio Ovid. 3. de Pont. Eleg. 3. cōcludit.

Livoriners vitium, mores non exit in altos:

Vtique latens ima vipera serpit humo:

Mens tua sublimis supra genus eminent ipsum,

Grandius ingenio nec tibi nomen inest.

Ergo alii noceant miseris, optentq; timeri,

Tinctaque mordaci spicula felle gerant.

At tua supplicibus domus est assueta iuvandis,

In quorum numero me precor esse velis.

S P E. 2.

Saltator est luxuriosus:

Murana non est luxuriosus.

Murana igitur non est saltator.

Cic. pro Mur. Nemo enim feré saltat sobrius, nisi forté insanit, neq; in solitudine, neq; in convivio moderato atq; honesto: Intempestivi convivii, amœni loci, multarū deliciarum comes est extrema saltatio: Tu mihi arripis id, quod necesse est omnium vitiorū esse postremum: relinquis illa, quibus remotis hoc vitium omnino esse non potest: nullum turpe convivium, nō amor, non comessatio, non libido, nō sumptus ostenditur: & cū ea non reperiantur, quæ voluptatis nomen habent, quæque vitiosa sunt, in quo ipsam luxuriam reperire non potes, in eo te umbrā luxuriæ reperturum putas? Hoc iudicii modo Ovidius 1. Trist. Eleg. 1. tripliciter concludit, dum carminum suorum excusationem exponit:

Carmina

Carmina proveniunt animo deducta sereno:

Nubila sunt subitis tempora nostra malis.

Carmina secessum scribentis & otia querunt:

Memare, me venti, me fera jactat hyems.

Carminibus metus omnis abest: ego perditus ense

Hesurum jugulo jam puto jamque meo.

Hæc quoque quæ facio judex mirabitur equus:

Scriptaq; cum venia qualiacunq; leget.

P R O. I.

Agésilæus non est pictus ab Apelle:

Alexander est pictus ab Apelle:

Alexander igitur non est Agésilæus.

P R O. 2.

Cæsar oppressit patriam:

Tullius non oppressit patriam:

Tullius igitur non est Cæsar.

*CAP. XII. De secunda specie syllogismi
simplicis explicati.*

Secunda species syllogismi secundi generis est, quando argumentum antecedit in propositione, sequitur affirmatum in assumptione.

A F F. G E N.

Omne justum est utile:

Omne honestum est justum:

Omne igitur honestum est utile.

Quod Cicer. 2. Offic. ita concludit: Summa quidem autoritate philosophi, severè sanè atque honestè hæc tria genera confusa, cogitatione distinguunt: Quidquid enim justum sit, id etiã utile esse censent: Itemque, quod hone-

stum, idem justum: ex quo efficitur, ut quid-
quid honestam sit, idem sit utile.

NEG. GEN.

Timidus non est liber:

Avarus est timidus:

Avarus itaque non est liber.

Hoc ita concluditur & judicatur ab Horatio
I. Epist.

Quo melior servo, quo liberior sit avarus,

In triviis fixum cum se demittit ob assem,

Non video: nam qui cupiet, metuet quoq; porro

Qui metuens vivit, liber mihi non erit unquam.

Sic Terent. in Eunuchis concludit & judicat:

Consilii expers, consilio regi non potest:

Amor est consilii expers:

Consilio itaq; regi non potest.

Syllogismus his verbis sequitur:

Here, quæ res in se neque consilium neq; modum

Habet ullum, eam consilio regere non potes.

In amore omnia hæc insunt vitia: injuria,

Suspiciones, inimicitie, inducie,

Bellum, pax rursus: incerta hæc situ postulas

Ratione certa facere, nihilo plus agas,

Quam si des operam, ut cum ratione insanias.

AFF. SPE.

Cōsules virtute facti, studiosè Remp. tueri debēt:

Cicero est virtute factus Consul:

Cicero igitur Remp. studiosè tueri debet.

Sic Orator diligentiam suam Agrar. 2. cōclu-
dit & judicat: Nam cum omniū Consulū (ait)
gravis

gravis in Republica custodienda, cura ac diligētia debet esse, tum eorum maximé qui non in incunabulis, sed in cāpo sunt Consules facti: Nul-
li populo Romano pro me majores nostri spon-
ponderūt, mihi creditum est: á me petere, quod
debeo, me ipsum appellare debetis. Quemad-
modum cūm petebam, nulli me authores gene-
ris mei vobis commendarūt: sic si quid deliquero,
nullæ sunt imagines quæ me á vobis depre-
cētur. Quare modó ut vita superat (quanquam
ego sum is, qui eam possim ab istotum scelere
in sidiis que defendere) polliceor hoc vobis, Qui-
rites, bona fidé, Remp. vigilantī hominī, non
timido, diligenti, non ignavo commisitis.

Quod optatum redierit, gratum est:

Lesbia Catullo optata rediit:

Grata igitur est.

Catullus sic concludit:

Si quicquam cupidoq, optantiq, obtigit unquam &

In speranti, hoc est gratum animo propriē:

Quare hoc est gratum, nobis quoque charius auro,

Quod te restituis, Lesbia, mi cupido.

Restituis cupido. atque in speranti ipsa referis te

Nobis. ó lucem candidiore nota!

Quis me uno vivit felicior? aut magis hac quid

Optandum vita dicere quis poterit?

NEG. SPE,

Deceptor amantis puella non est laudandus:

Demophon est deceptor amantis puella, ut Phyl-

lidis:

Demophoon igitur non est laudandus.

Phyllis apud Ovidium ita iudicat Demophoontem laudandum non esse:

Fallere credentem non est operosa puellam

Gloria: simplicitas digna favore fuit:

Sum decepta tuis & amans & fœmina verbis,

Du faciant laudis summa sit ista tua.

A F F. P R O.

Octavius est heres Caesaris:

Ego sum Octavius:

Sum igitur heres Caesaris.

N E G. P R O.

Antonius non est filius Caesaris:

Tu es Antonius:

Non es igitur filius Caesaris.

CAP. XIII. De Syllogismo connexo primo.

Adhuc syllogismus simplex fuit: syllogismus compositus est syllogismus, ubi tota quæstio est pars altera propositionis affirmatæ & cõpositæ: argumentum est pars reliqua. Tollere autem in composito syllogismo, est specialem contradictionem ponere. Syllogismus compositus est connexus aut disjunctus. Syllogismus cõnexus, est syllogismus compositus propositionis connexæ, estque duorum modorum: primus modus syllogismi connexi est, qui assumit antecedens, & consequens concludit. Quomodo Cicero iudicat & concludit 2. de Divinat.

Si dii sunt, divinatio est:

Sunt autem dii:

Divina-

Divinatio est igitur.

3. Offic. Arque si etiam hoc natura præscribit, ut homo homini, quicumque sit, ob eam ipsam causam, quod is homo sit, consultum velit, necesse est secundum eandem naturam, omnium utilitatem esse communem. Quod si ita est, una continemur omnes & eadem lege naturæ: Idque ipsum si ita est, certè violare alterum lege naturæ prohibemur: verum autem primum, verum igitur & extremum.

Sic AENEID. 4. Dido judicat AENEÆ remanendum esse:

*Mene fugis? per ego has lachrymas dextramque
tuam, te,*

*Quando aliud mihi jam misera nil ipsa reliqui,
Per connubia nostra, per inceptos hymenæos,
Si bene quid de te merui, fuit aut tibi quicquam
Dulce meum: miserere domus labentis, & istam,
Oro, si quis adhuc precibus locus, exue mentem:
Te propter Libyæ gentes Nomadumque tyranni
Odere, infensi Tyrii: te propter eundem
Extinctus pudor, & qua sola sidera adibam,
Fama prior: cui me moribundam deseris hospes?*

Frequenter hîc non assumitur idè, sed majus, ut 1. Catil. Si te parentes timerent atque odissent tui, neque illos ulla ratione placare posses, ut opinor, ab eorum oculis aliquò concederes: nunc te patria (quæ communis est omnium nostrum parens) odit ac metuit, & jamdiu nihil de te judicat, nisi de parricidio suo cogitare: hujus tu neque auctoritatem verebere? neque judi-

cium sequere? neque vim pertimesces? Concludendi modus hic idem est, quando propositio est relata tēpotis: quo genere nymp̄ha OEnone apud Ovidium concludit errorem stultitię suę:

*Cum Paris OEnone poterit spirare relicta,
Ad fontem Xanthi versa recurret aqua:
Xanthe retró propera, verſeque recurrite l, mpha:
Sustinet OEnonen deſeruiſſe Paris.*

(AP. XIII. De Syllogismo Con. 2.

Secundus modus connexi tollit conſequēs, ut tollat antecedens.

Si ulli rei sapiens aſſentietur uſquam, aliquando etiam opinabitur:

Nunquam autem opinabitur:

Nulli igitur rei aſſentietur.

Eodē ſyllogiſmo Ovidius 2. Trist. ſtultitiām ſuām indicat:

Si ſaperem, doctas odiſſem jure ſorores,

Numina cultori pernicioſa ſuo:

At nunc (tanta meo comes eſt inſania morbo)

Saxa memor refero rursus ad iētā pedem.

Hæ duæ ſyllogiſmi ſpecies ſunt omnium uſitatiſſimæ.

(AP. XV. De Syllogismo diſjuncto primo.

Syllogiſmus diſjunctus, eſt ſyllogiſmus compoſitus propoſitionis diſjunctæ: modi duo ſunt: Primus tollit unum, & reliquum concludit, ut:

Aut dies eſt aut nox eſt:

At dies non eſt:

Nox

Nox igitur est.

Ciceronis pro Cluentio judiciū tale est: Sed cū esset hæc illi proposita conditio, ut aut justè pieque accusaret, aut acerbè indigneque moreretur, accusare quoquo modo possèt, quā illo modo mori maluit: Disjunctio clarior sic erit:

Aut accusandum aut moriendum:

Non moriendum:

Accusandum igitur.

Sic idem 2. Phil. ratiocinatur. Nunquam ne intelliges tibi statuendū esse, utrum illi qui istam rem gesserunt, homicidæ sint, an vindices libertatis? Attende enim paulisper, cogitationemque sobrii hominis ad punctum temporis suscipe: & ego qui sum illorum, ut ipse fateor, familiaris, ut à te arguor, socius, nego quicquā esse medium: confiteor illos, nisi liberatores populi Romani conservatoresque Reipublicæ sint, plus quàm sicarios, plus quàm homicidas, plus quàm parricidas esse: si quidem est atrocius patriæ parentem, quàm suum occidere. Tu homo sapiens & considerate, quid dicis? Si parricidæ, cur honoris causa à te sunt & in hoc ordine, & apud populum Rom. semper appellati? cur M. Brutus, te referente, legib. est solutus, si ab urbe plus quàm decem dies abfuisset? Cur ludi Apollinares incredibili M. Bruti honore celebrati? cur provinciæ Cassio & Bruto datæ? cur Quæstores additi? cur Legatorum numerus auctus? Atque hæc acta per te: non igitur homicidæ: Sequitur ut li

beratores tuo iudicio sint, quandoquidem tertium nihil potest esse. Si partes disjuncte propositionis sint duabus plures, iudicandi cōcludendique ars erit eadem. Sic Cicero iudicat Rabi-rium cum consulibus esse oportere: At qui viderimus (ait) hæc in rerum natura tria fuisse, ut aut cum Saturnino esset, aut cum bonis, aut lateret. Latere autem, mortis erat instar turpissimæ: cum Saturnino esse, furoris & sceleris: virtus & honestas & pudor cum Coss. esse cogebat.

CAP. XVI. De Syllog. Dis. 2.

Disjunctus secundus est propositione partibus omnibus affirmata assumit unum, & reliquum tollit, ut:

Dies est, aut nox est:

At dies est:

Nox igitur non est.

Sic Iuno cum Iove de Turno concludit, 10.
A Eneid.

— *Quid si quod voce gravaris,
Mente dares, atq; hæc Turno rata vita maneret?
Nunc manet in fontē gravis exitus, aut ego veri
Vana feror: quod ut o potius formidine falsa
Ludar, & in melius tua, qui potes, orsa reflectas.*

Ejusmodi syllogism⁹ efficitur est propositione copulata negata, que negata complexio dicitur: quæque disjunctionis affirmatæ vim obtinet.

Non & dies est, & nox est:

At dies est:

Non igitur nox est.

De methodo secundum Aristotelem unica.

Methodus est dianoisia variorum axiomatum homogeneorum pro naturæ suæ claritate præpositorum, unde omnium inter se convenientia judicatur, memoriaque comprehenditur. Atqui ut spectatur in axiome veritas & falsitas, in syllogismo consequentia & inconsequentia, sic in methodo cõsideratur ut per se clarius præcedat, obscurius sequatur, omninoque ordo & confusio judicatur. Sic disponetur ex homogeneis axiomatis primo loco absoluta notione primũ, secundo secundũ, tertio tertium, & ita deinceps, ideoque methodus ab universalib. ad singularia perpetuó progreditur. Hac enim sola & unica via proceditur ab antecedentib. omnino & absoluté notioribus ad cõsequentia ignota declatandum, eamque solam methodum Aristoteles docuit.

CAP. XVIII. De prima Methodi illustratione per exempla artium.

Sed methodi unitatem exempla doctrinarum & artium præcipuè demonstrant præcipueque vendicant, quibus quamvis omnes regulæ generales sint & universales, tamen earum gradus distinguuntur: quantoque unaquæque generalior erit, tanto magis procedet. Generalissima loco & ordine prima erit, quia lumine & notitia prima est: subalternæ consequentur, quia claritate sunt proximæ: atque ex his natura notiores præponentur, minus notæ substituentur, tandemque

specialiffimæ constituentur. Definitio itaque generaliffima prima erit: distributio fequetur, quæ fi multiplex fuerit, præcedet in partes integras partitio, fequetur divifio in fpecies: partesq; ipfæ & fpecies eodem ordine funt rurfus tractandæ, ac definiendæ quo distributæ fuerint: & tranfitionum vinculis, fi longior inter eas interfit explicatio, colligandæ funt: id enim auditorem reficit ac recreat. Atq; ut res familiarius accipiatur, exemplo quoque familiari nobis vtendum eft. Omnes definitiones, distributiones, regulę Grammaticæ repertæ funt, atq; unaquæque figillatim iudicata: omniaque hæc documenta variis tabellis infcripta, unâ confundantur & conturbentur in hydria aliqua, ut in Ollæ ludo fieri folet: hîc fi quæras, quæ pars Dialecticæ te doceat has regulas ita confufas difponere & in ordinem redigere: primó locis inventionis nihil opus eft, cū funt omnia reperta: neq; primo axiomatis iudicio, cū unumquodq; axioma probatū & æftimatum fit: neque fecundo fyllogifimi iudicio opus, cū funt omnes fingularū rerū controversiæ his de rebus difceptatæ & conclusæ: fola methodus fupereft. Dialecticus igitur lumine methodi artificiofæ, feliget in hac urna definitionē Grāmaticę (id enim eft generaliffimū) & primo loco ftatuet, Grāmatica eft doctrina bene loquendi: tum requiret in eadē urna partitionē Grammaticæ, & collocabit fecundo loco: Partes Grammaticæ funt duæ, Etymologia & Syntaxis. Deinceps in eodē vafe defini-
nitionem

nitioem Etymologiæ de vocibus separabit, & tertio gradu antecedentibus adjunget: tum vocis partes in literis & syllabis, speciesque in vocibus numeri & sine numero requireret, exituumq; trāsitiones suis locis collocabit. Atque ita omniū Etymologiæ partium definitiones, distributiones, colligationes, exempla denique specialissima in singulis disponet. Idemq; in Syntaxi faciet. Hanc viam omnes artes sibi proposuerunt.

Illustratio methodi ex sacra pagina & Analyseos exemplum elegans.

Quamvis Prophetæ, Apostoli, & Evangelistæ ubique hanc methodum observare videntur, ut nemini dubium sit, quin divinitus ad nos missa, potius quàm ab ullo excogitata aut inventa sit, adducam tamen unam illam disputationem de mortuorum resurrectione quam Apostolus instituit 1. Corinth. 15. ut vel cæco pateat quàm turpiter hallucinentur, qui satis se officio functos arbitrantur, dummodo quicquid in buccam venerit effutiant.

Porro vobis declaro, fratres, Evangelium, quod evangelizavi vobis, quod & accepistis, in quo etiam statis, &c. Hæc est summa vel generalis propositio disputationis futuræ. Continet autem duo capita, an sit resurrectio, deinde, quis modus resurrectionis. De priori membro primum agit: *Tradidi vobis excitatum fuisse Christum tertio die secundum scripturas, & visum fuisse Cepha, &c.* Et paulo post. *Quod si Christus predicatur ex mortuis excitatus esse, quomodo dicunt quidam inter vos non esse resurrectionem mortuorum?* Hic habes ad primum caput confirmandum, primum argumentum: Christus resurrexit: ergo est resurrectio mortuorū. Antecedens confirmat duobus argumentis, prius est ab autoritate scripturarum: posterius à testium congerie.

Prophetarum oracula Christum resurrecturum pronuntiant: Ergo resurrexit Christus.

Apparuit post mortem Caphæ, &c. ergo resurrexit.
ij Sequitur, *Si resurrectio mortuorum non est, Christus quoque non est excitatus, & quæ sequuntur in 2o versu, secundum argumentum conficiunt.*

1 Si non est resurrectio mortuorum, ergo nec Christus resurrexit.

2 Si Christus non resurrexit: ergo inanis est nostra prædicatio, & sumus falsi testes, falsi Apostoli.

3 Si inanis nostra prædicatio, & sumus falsi testes : ergo inanis est etiam vestra fides.

4 Si inanis est vestra fides: ergo non estis fide justificati, neque remissionem peccatorum consequuti.

5 Si non estis fide remissionem peccatorum consequuti : ergo qui ejusmodi fide in Christo mortui sunt, perierunt.

6 Si autem tales perierunt: ergo fides in Christum prodest tantum in hac vita.

7 Si denique tantum valet fides in Christum in hac vita : ergo sumus omnium miserissimi, qui propter hanc fidem omni tempore in hac vita affligimur.

Sed hæc omnia sunt admodum absurda : igitur absurdum quoque est dicere, non esse resurrectionem mortuorum.

iiij Sequitur primi capitis tertium argumentum a pari: *Nunc autem Christus primitiæ eorum qui obdormierunt, factus est*, &c. quasi diceret : sicut se habent primitiæ frugum ad fruges reliquas : ita se habet Christus ad reliquos homines : Atque cum primitiæ frugum sanctificantur, intelliguntur pariter sanctificatæ fruges reliquæ : Igitur quandoquidem resurrexit Christus, par est intelligantur etiam cæteri homines resurrecturi.

Sed ne quis diceret argumentum ab exemplo uno non inferre conclusionem generalem, illud probat ratione assumpta a contrariis per comparisonem :

Si per Adam omnes moriuntur:

Quidni per Christum omnes vivificentur ut resurgant?

Atque ut hoc etiam de impiis intelligatur, ait omnes resurrecturos, licet quidam ordo servetur, ut post Christum qui Christi sunt, resurgant ad æternam gloriam, alii ad sustinenda æterna supplicia.

iiij *Deinde erit finis*, &c. Hic quartum infert argumentum. Nisi resurgat mortui, nec pater summus rex, nec Christus omnium Dominus haberi potest. Nec enim domita esset Satanae & mortis potestas, nec plena Dei in filio suo, & filii ipsius in suis mæbris gloria. Sed ista omnia absurda : ergo absurdum est dicere, quod non sit resurrectio mortuorum.

v *Alioqui quid faciant qui baptizantur*, &c. Quintum argumentum a fine baptismi. Per multi quum jam de vita periclitantur, & pro mortuis ob morbi magnitudinem habentur, baptismum sibi impendi postulant : Sed abs re id facerent, si non haberent spem resurrectionis futuræ ac vitæ melioris : Igitur confitendum est, quod sit resurrectio mortuorum.

vj *Et cur nos periclitamur*, &c. Hic habes sextum argumentum a tolerantia periculorum. Nunquam sanè pii tam fortiter ferrent extrema pericula, nisi fidem haberent certam de resurrectione mortuorum, & felicioris post has ærumnas conditionem. Pios autem fortiter tolerare pericula, comprobatur suo ipsius exemplo.

vij *Edamus & bibamus*, &c. Septimum argumentum ab absurdo. Si postquam maxima sustinimus pericula, non debemus resurrectionem & vitam meliorem sperare, tum merito dicemus cum Epicureis, Edamus & bibamus: cras enim morimur. Sed nemo nescit impium esse, ita sentire & loqui: Igitur impium quoque est opinari, mortuos non resurrecturos.

Tandem annectit paucula ad deterrendos omnes, ne ejusmodi sermonibus impiorum aurem præbeant, ratione addita ex elegantia sententia Menandri Comici, simulque tractationis primi capituli conclusionem infert.

At dicit aliquis, &c. Hic incipit secundi membri tractatio. Summa rei seu propositio per interrogationem proponitur, his verbis: *Quomodo suscitantur mortui? quali autem corpore procedunt?*

Demens quod tu, &c. Primum argumentum de modo resurrectionis, ubi corporum resurgentium dignitas astruitur.

1 Quemadmodum granum sive semen quod projicitur in terram, planè ibi computrescit & emoritur, postea tamen prodit ex eo sic putrefacto speciosa herba seu planta: ita corpora hominū quamvis per mortem absumentur & computrescant, postea tamen pristinam formam atque eam digniorem recipiunt.

11 *Et quod feminas*, &c. Secundum argumentum a simili, ubi corporum cadentium vilitas, & resurgentium dignitas attingitur, & specierū in resurrectione distinctio annotatur. Quemadmodū cum feminas tu, nihil aliud projicis in terram quàm exiguum & vile granum, postea verò erumpit excellens planta, & hæc ejusdem speciei cujus antea fuerant plantæ, quarum jactum est semē: ita corpus nostrum vile & abjectum sepelitur, corrumpiturque, postea verò erumpit nobile corpus, idque ejusdem planè speciei sive substantiæ, cujus & prius corpus fuerat.

111 *Sed Deus ei dat*, &c. Tertium argumentum a pari. Si Deus pro suo arbitrio & potentia dat unicuique semini corpus conveniens: peræque facile est ei resuscitare mortuorum corpora & excellentiora reddere.

1111 *Non omnis caro*, &c. Quartum argumentum de diversis qualitatibus corporum cadentium & resurgentium, ubi triplex attingitur similitudo:

1 Omnis caro est caro, quod ad substantiam attinet: sed si spectemus qualitates, alia ab alia distinguitur. Sic etiam corpora nūc viventium, & olim resurgentium, sunt corpora & caro eadem: verūm qualitates tunc in illis aliæ erunt quàm nunc sunt.

2 *Et sunt corpora cælestia*, &c. Secunda similitudo. Ut aliæ sunt corporum cælestium qualitates, aliæ terrestrium: Sic etiam aliæ sunt viventium, aliæ resurgentium.

3 *Alia gloria solis*, &c. Tertia similitudo. Sol, Luna, stellæ eadem sunt substantia, verūm qualitatibus differunt: ita corporum quæ circumferimus, & eorum quæ erunt a resurrectione, aliæ atque aliæ sunt qualitates.

Tandem has qualitates novas infert, & antiquis opponit: corruptionem incorruptibilitati, ignominiam gloriæ, infirmitatē potentia, esse animale & esse spirituale.

Deinde quum docuisset aliquod esse corpus animale, Adamū nimirum & ejus progeniem, & aliquod spirituale, Christum videlicet & qui in eum credunt, rationes addit, cur Deus ab initio non dederit corpus spirituale. Ducitur autē ab ordine temporis: primus homo de terra terrenus: secundus homo ipse Dominus ē cælo. Qualis terrenus ille, tales & hi qui terreni sunt: Et qualis ille cælestis, tales & hi qui cælestes sunt. Et quemadmodū gestavimus imaginem terreni: ita gestabimus & imaginem cælestis.

Hoc autem dico, &c. A qualitate corporum in hac vita docet corpora mutari oportere. Bona quæ post hanc vitam piis dabuntur, sunt spiritualia, incorruptibilia, & æterna: Ergo oportet corpora nostra animalia ut illis fruantur, similiter spiritualia, incorruptibilia, & æterna fieri.

Sed ne quis diceret, si corpus animale non est idoneum ad obtinendam gloriam, quid de iis statuetur, qui quum Dominus venerit adhuc erunt in vivis? Statim per præoccupationem respondet, *Ecce mysterium*, &c. & *omnes mutabimur*, &c. Attextuntur rationes cur ita fieri necesse est.

1 *Oportet enim*, &c. prima ratio. Terrena non erunt capacia spiritualium bonorum: ergo oportet ut sint spiritualia.

2 *Cum autem hoc*, &c. secunda ratio. Oportet scripturas impleri, quæ dicunt, Absorpta est mors, &c. atque hoc fieri non potest, nisi mutantur corpora: ergo mutari oportet.

3 *Stimulus vero mortis est peccatum*, &c. tertia ratio. A resurrectione mortuorum, neque peccatum, neque mors, neque infernus, ampliùs adversus homines prævalebunt: sed hoc fieri non potest, nisi terrena facta fuerint spiritualia: ergo necesse est ejusmodi mutationem in omnibus corporibus fieri.

Tandem amplificat liberationem à morte, a causa efficiente videlicet Christo, & brevem conclusionem totius disputationis infert, *Itaque mei fratres*, &c.

Hic habes, Christiane Lector, inventionis Topicæ & judicii triplicis divinum exemplum. Omnia necessariò omninoque vera: omnia homogenea & cognata: omnia prima & propria. Generalia præcedunt, specialia sequuntur. Nihil ambiguum aut falsum: nihil heterogeneum, aut extra propositum. Nulla hinc tautologia & inanis garrulitas: nihil denique quod non sit omnibus ecclesiæ ministris amplectendum & imitandum.

*Illustratio methodi in naturali Philosophia,
Mathematica, & Medicina.*

Aristoteles res naturales expositurus, ab ipsis rerum principiis statim orditur: de quibus tanquã generalissimis agit libris

libris Physicorū: Ex principiis oriuntur corpora: quorū alia sunt simplicia, cælum & quatuor elementa: alia composita ex ipsis elementis. De cælo agit duobus prioribus de cælo libris: in principio terti fit transitio ad quatuor elementa. De cōpositis disputaturus generalia primo loco ponit. Nam quōd omnia cōposita sunt genita & corrumpantur: de ortu rerum & interitu disputationē instituit. Cōpositorum alia sunt imperfectē mista, alia perfectē. De imperfectē mistis agit libris Meteororū, & iis qui metallorū naturas nobis cōplectuntur. Perfectē mistorum alia sunt animata, alia inanimata. Quæ animatis communia sunt, primo tractantur: Hinc disputatio de anima, & ejus facultatibus, libris de anima. Animatorum alia sunt animalia, alia plātæ: de illis agit iis quos de animalium historiis inscripsit: de generatione animalium: de partibus animalium: de motibus: de somno: de vigilia, &c. De hisce agit libris de stirpibus & de plantis, singula definitionibus, divisionibus & transitionibus illustrando, & inventionis Topicæ vi, atque judicii sapientia demonstrando.

Omnis quoque scientia Mathematica hanc naturalem sequitur methodum: Quæcunq; enim ea sit, vel versatur in principiorum explicatione, quæ sine ulla demonstratione recipit: vel in doctrina propositionum earū, quæ ex ipsis demanant principiis, & per ea demonstrantur: generalia præcedunt, specialia sequuntur. Nam principia ipsa, quæ per se manifesta & simplicia sunt, nulla adhibita demonstratione primo explicantur loco: subsequuntur propositiones demonstratione indigentes, & ex ipsis demanantes principiis. Principia definitionibus & divisionibus illustrantur: ad propositiones declarandas omnes modos omniaque genera syllogismorum adhibent. Medici denique (ne in re tā manifesta tempus teram) primū medicinam definiunt, deinde in quinque membra partiuntur. Membra singula eorumque membrorum particulas minimas definitionibus, divisionibus cæterisque Topicis, prout methodi ratio postulat, persequuntur, & transitionum vinculis membra cum membris copulant atque connectunt.

Illustratio methodi in jure civili.

Justinianus primū quid sit jus, definit. Est autem jus, inquit, ars æqui & boni. Deinde in privatum & publicum dividit. Privatum definit quod ad singulorum utilitatem pertinet: & statim in naturale, gentiū, & civile dividit: Naturale & gentiū suis definitionibus persequitur: tandem ad civile accedit. Definitio præcedit: sequitur partitio, in scriptum & nō scriptum. Iuris deinde scripti partes enumerat sex, Legem, Plebiscitum, Senatusconsultum, Principum placita, Magistratuū, Ædicta & Responsa prudentium: quas partes & earum partium particulas recta serie

definitionibus illustrat, & quomodo inter se cōveniant, & quomodo discrepent ostendit. Hęc est illa levis & simplex via quam tantopere commendat Iustinianus. Deinde cū singula diligentissima atque exactissima interpretatione tradere aggreditur, eadem methodo atque ordinis serie in illis utitur qua prius. Primū enim juris data definitione, partitio a subjectis sequitur. Omne, inquit, jus quo utimur, vel ad personas pertinet, vel ad res, vel ad actiones. Personarum tractatio præcedit, definitionibus & divisionibus illustrata: in principio secundi libri fit transitio ad secundum membrum. Superiori, inquit, libro de jure personarum exposuimus: modò videamus de rebus. De rerum divisionibus, iisque quæ ad res pertinent, in tit. sextum libri quarti extenditur disputatio. Ibi transitio ad tertium membrū invenitur, licet imperfectior quòd careat epilogo.

Superest, inquit, ut de actionibus loquamur. Primū actionem definit, deinde dividit, subdividit & exemplis atque legum usu illustrat. Hic vides Iustinianum non temere, sed data opera hanc methodum observasse, quam levem & simplicem viam vocat, quæ sine magno labore, sine ulla diffidentia ad id quod petimus nos perducit. Institut. lib. 1. tit. 1.

Sic Baldus in Commentariis in lib. Iurium, ut vocant, Feudal. primò quid sit feudum ostendit, deinde quàm varium sit jus feudale demonstrat, postremò quæ causæ, quæ effecta, quæ officia, quæ cognata, quæ pugnancia sint feudorum declarat.

Sic Rochus Curtius insignis Iurisconsultus in Commentariis super Rubricā de Consuetudine, quid sit consuetudo, quàm multiplex sit consuetudo docet: quæ officia singularum sint consuetudinum indicat: quo pacto discrepet à ritu, moribus, &c.

*CAP. XIX. De secunda methodi illustratione
per exempla poetarum, oratorum, hi-
storiarum.*

Atqui methodus nō solūm in materia artium & doctrinarum adhibetur, sed in omnibus rebus quas facilè & perspicuè docere volumus: ideoque poëtæ, oratores, omnesque omnino scriptores quoties docendū sibi auditorem proponunt, hanc viam sequi volunt, quamvis non vsquequaque ingrediantur atque insistant. Virgilius in Georgicis distribuit propositā materiam in quatuor

tuor partes, ut antè dixi: primoque libro res communes persequitur, ut Astrologiam, Meteorologiam, deque segetibus & earū cultu differit, quæ pars operis prima erat: tumque transitio adhibetur initio secundi libri:

*Hactenus arborum cultus & sydera cali,
Nunc te Bacche canam:*

Deinceps scribit generaliter de arboribus, tu specialiter de vitibus. Transitio secunda adhibetur ad tertiam partem, sed imperfectior & sine epilogo. Tertii libri initio de bobus, equis, ovibus, capris, canibus:

*Te quoq; magna Pales, & te memorãde canemus
Pastor ab Amphryso.*

Tandem initio quarti libri transitio tertia est de quarta parte, sed item imperfecta e sola propositione de apibus:

*Protinus aerii mellis syluestria dona
Exequar.*

Sicigitur poëta generalissimum primo, subalterna medio, specialissima extremo loco ponere studuit. Sic Ovidius in Fastis, dispositionis hujus gratiam sequitur: proposuit initio summã operis:

*Tempora cum caussis Latium digesta per annum,
Lapsaque sub terras orta que signa canam.*

Mox imploratione facta, partitionē anni statuit, factam a Romulo primū in decem menses, quam reprehendit:

*Tempora digereret cūm conditor urbis, in anno
Constituit menses quinque bis esse suo.*

Et pauló póst Numæ divisionem pleniorẽ
adjungit:

*At Numa nec Ianum nec avitas præterit umbras:
Mensibus antiquis præposuitque duos.*

Denique poeta communes differentias interpretatus diei fasti, nefasti, comitalis, nundinalis, calendarum, nonarum, iduum, tum attri, tandem unumquemque mensem suo loco prosequitur, & præfatione ordinis hujus á generalibus ad specialia studium indicat:

Hæc mihi dicta semel, totis hærentia fastis,

Ne seriem rerum scindere cogar, erunt.

Tandem singulis partibus expositis transitio cõjungitur, ut in fine primi, & initio secundi:

Sed jam prima mei pars est exacta laboris,

Cumque suo finem mense libellus habet.

Ianus habet finem, cum carmine crescat & annus:

Alter ut it mensis, sic liber alter eat.

In singulis libris postea transitiones adhibentur, sed minus accuratè. Oratores in proœmio, narratione, confirmatione, peroratione hunc ordinẽ affectant, eumq; artis & naturæ & rei ordinẽ appellant, & interdũ studio sius affectantur, ut in accusatione Cicero primũ proponẽdo, tum partiẽdo, Quæstor (inquit) Cn. Papyrio Cos. fuisti ab hinc annos quatuordecim, & ex illa die ad hanc diem quæ fecisti, in judiciũ voco: hora nulla vacua furto, scelere, crudelitate, flagitio reperietur. Propositio hîc & definitio summæ rei est, tanquã in hoc judicio generalissima. Partitio sequitur:

tur: Hi sunt anni consumpti in Quæstura & legatione Asiatica, & Prætura urbana, & Prætura Siciliensi: quare hæc eadē erit quadripartita distributio totius accusationis meæ. Quas partes quatuor, earumq; partiū particulas, deinceps suo quaque ordine & loco tractavit, & transitionib. copulavit, tres primas tertio libro: Quamobrē (ait) Quæsturā istius demonstrata, primique magistratus & furto & scelere perspecto, reliqua attēdite. Tū verō expositis legationis criminibus, trāsitio ad præturā sequitur: Verūm ad illā jam veniamus præclarā Præturā, criminaq; ea quę notiora sunt his qui adsunt, quām nobis qui meditati ad dicendum paratiq; venimus. Transitio hæc imperfectior est sine epilogo: tandem principio quartæ orationis transitio est consimilis ad quartam partem de Prætura Siciliensi: Multa mihi necessariō, iudices, prætermittenda sūnt, ut possim aliquo modo de iis rebus quę meæ fidei commissæ sunt, dicere: recepi enim causam Siciliæ: ea me ad hoc negotium provincia attraxit.

Sic Æschines, Demosthenes, Isocrates, cæterique Atticæ eloquentiæ Principes hanc methodum laudant, & in omnibus suis orationibus servare conantur. Adversarias illas Æschinis & Demosthenis orationes, in quarum compositione 20 annos consumpissē feruntur, exempli loco in medium adferam. Non enim dubium est quin in his maximam methodi rationem habuerint. Sed quænam ea est?

(Convincam, Athenienses, (ait Æschines) Ctesiphōtem ea scripissē, quæ & legibus pugnant, & a veritate abhorrent. Propositio hęc & definitio summx rei est, tanquam in hoc iudicio generalissima. Huic annectitur transitio ad partitionem: Ac de universa accusatione mediocriter me præfatum esse arbitror, &c. Partitio sequitur in 3. generalia capita.

Primum est, Demosthenem nõ esse coronandum, qui in magistratu esset: Secundum, non licere in theatro coronam proclamare: Tertium, non esse virum bonum Demosthenem, nec corona dignum. Quas partes tres, earumq; partium particulas, deinceps suo quamque ordine & loco tractat, & transitionibus copulat, primam cum secunda his verbis: *Quo autem pacto quisquam demonstrare posset, hominem legibus magis contraria scripssisse? prater ea jubere eum in suo decreto, etiam corona proclamationem contra leges fieri: id quoque vos docebo.* Quibus singulis ordine expositis, sequitur transi-
 tio ad tertium caput: *Reliqua jam est mihi accusationis pars, que maxime mihi cura est. Ea porro est causa, propter quam eum coronandũ cen-
 set. Sed me quidem accusatorem hinc vobis ostendere oportet, falsas esse lau-
 des que Demostheni tribuntur: eumq; nec cõpisse optima dicere, nec nõ
 constanter ea agere que sunt e re populi. Quod si demonstraro, jure Ctesiphon condemnabitur.* Sequitur partitio hujus 3. capitis in quatuor tempora. *Quoniam, inquit, futurum audio, ut Demosthenes, ubi dicen-
 di vices ad eum redierint, apud vos quatuor tempora enumeret, quibus apud vos Remp. gesserit: quorum unum, idque primum recenset, quo de Amphipoli cum Philippo gessimus bellum. Id autem tempus desinit, facta pace
 & societate, quam Philocrates Hagnusius decrevit. & iste ipse cum eo, ut ego ostendam. Alterum fuisse tempus ait, quo pacem servavimus: ad eum diem quo iste ipse orator, pace qua fruebamur abrogata, bellum decrevit. Tertium, id tempus quo bellum gessimus, usq; ad cladem Cheronensem. Quartum, hoc tempus quod nunc est. Ego eodẽ utar orationis ordine, quẽ istum instituisse audio, ut primum dica de primo tempore, secundo loco de secundo, tertio de eo quod secutum est, & quarto de eo rerum statu qui nũc est. Itaq; me ad pacem confero. Deinde ubi singula primi temporis membra suo ordine atque loco tractavit, transitio ad secundũ sequitur: *Qua igitur ratione ad hanc rerum mutationem pervenerit (nam hoc secundũ tempus est) & que tandem causa sit, cur Philocrates, qui eadem gessit cum Demosthene, ob crimen lese majestatis sit actus in exilium, Demosthenes autem aliorũ extiterit accusator: & qua ratione homo iste nefarius nos in calamitates conjecerit: hæc jam vel in primis est audire opera precium.* His singulis, ut ordinis series postulat, demonstratis, ad tertium tempus se accingit de bello secundo. Hic jam, inquit, tertium collocatũ est tempus: *vel potius omnium acerbissima tempestas, que Demosthenes Gracorum res & urbis nostre perdidit: cum templo Delphico violato, tum societate cum Thebanis injusta & nullo modo æqua, decreta. Auspicabor autem ab iis que in Deos immortales commisit. Tandẽ ad quartum tempus transit: *Vt autem, inquit, de quarto etiam tempore, & iis rebus que nunc sunt, aliquid dicam: illud vobis redigam in memoriam, quod Demosthenes non castrensẽs duntaxat ordines deseruit, sed etiam accepta urbis nostre triremi, a Gracis pecuniam exegit. In orationis fine, quasi de hac methodo gloriaretur, eam his verbis repetit. Primum, inquit, leges protuli, que, rationibus nondum relatis, quequam coronari vetant. Secundo loco, vobis leges præconitorum recensui, in quibus***

apertè interdicitur, ne is qui a populo coronatur, extra concionem proclametur. Tertio, id quod maximum est, dixi eum non dignum esse præconio. Hic in Æschine nostro vivam quandam naturalis methodi imaginem habes. Demosthenes autem (ne in re tam manifesta tempus teram) eundem profusum ordinem servat. Afferam ipsius Demosthenis verba, quæ statim post propositionem summæ rei posita sunt. Quæ igitur, inquit, in decreto accusat, Athenienses, hæc sunt. Ego vero his ipsis declaratum vobis opinor, me justis rationibus omnia refutaturum. Servato enim eodem ordine quem iste in accusatione instituit, de omnibus deinceps sigillatim dicam, & volens nihil prætermittam. Primum tamen agit de tertio membro, ne adversario obsequi videretur, qui in hoc plurimum laboravit, ut Demosthenes vel invirus, eodem ordine respondere cogeretur, quo ipse accusavit. Sequitur transitio ad alterum membrum: Reliquum, inquit, nunc esse mihi puto, ut de præconiis dicam, & rationibus referendis. Ad ultimam partem transitio sequitur: Iam quod ad præconium in theatro attinet, sexcentis sexcentos esse proclamatos prætereo: & me sæpe ipsum prius esse corona donatum.

Sic Livius summam septingentorum annorum initio complectitur, tum per decades dividit.

CAP. XX. De Crypticis methodi.

Hæc igitur in variis axiomatis homogeneis suoque vel syllogismi judicio notis methodus erit, quoties perspicuè res docenda erit: At cum delectatione motive aliquo majore, in parte aliqua fallendus erit auditor, homogenea quædam rejicientur, ut definitionum, partitionum, transitionumque lumina: quædam assumuntur heterogenea, velut digressiones a re, & in re commorationes: sed præcipuè rerum ordo initio invertetur, antecedentiaque nonnulla consequentibus postponentur. Itaque ad illam perfectæ methodi regulam, hæc alicubi imperfectior forma non solum detractis rebus mutila est, vel superadditis redundat, sed ordinis sui quibusdam gradibus inversis præpostera est. Quod poeta facit

majore quadam artificii specie, dum populum ducendum sibi proponit, id est, belluam multorum capitum, ideoque variis modis decipit: incipit á medio, ibique primum sæpe comprehendit, postremum denique incerto aliquo & inopinato casu concludit. Sic (ut Horatius ait) Homerus Iliada disposuit,

*Nec gemino bellum Trojanum orditur ab ovo:
Semper ad eventum festinat, & in medias res
Non secus ac notas auditorem rapit: & quæ
Desperat tractata nitescere posse, relinquit:
Atque ita mentitur, sic veris falsa remiscet,
Primo ne medium, medio ne discrepet immum.*

Sic Virgilius Æneam á Sicilia excepit, & in convivio Carthaginis præterita narrantem fecit: postrema variis perturbata casibus induxit. Sic comici poetæ, tametsi magno judicio comædias per actus & scenas distinguunt, efficiunt tamen ut omnia fortuita videantur. Oratores veró ad victoriam omnia referunt. Itaque non tam docendi, quám permovendi gratia firmissimum quodque primum ab iis collocatur, dum tamen ea quæ æquè excellent, servantur etiam ad extremum, & Homericæ dispositione mediocria

in mediam turbam atque in gregem conferantur.

F I N I S.

Typographus lectori S.

Procul dubio scire cupies lector, quid hæc editio, quam Makilmæus se jubente autore correxisse scribit, ab a tera editione nostra differat. Quod cum ex utriusque collatione deprehensum a nobis sit, ut te levemus confereudi labore, breviter indicabimus. Principio igitur superioris editionis liber primus 33 habet capita: hujus verò, tantum 32, primo & secundo in unum contractis. Deinde pag. 17, versu 24, superior habet, Sic Romulus conditor Romanæ urbis: regis deinde rel. P. 48, versus 34, 35, 36, 37, 38, desiderantur in superiore. nam post -pacem te poscimus omnes, immediate sequitur. Sic albor & nigr. Pag. 86, v. 3, in superiori desunt hæc tituli verba, & eorum usu in omni disciplina. P. 90, v. 17, post hæc verba, quæ propriè quæstio dicitur, in superiori sequitur. Tale fuit argumentum contra Milonem, quod à Cicerone deridetur: Age v. P. 96, v. 1, superior habet, quando consequens non omni antecedenti attrib. Pag. 100, v. 13, in superiore desunt hæc verba, tota quæstio vel. Pag. 100, v. 26, superioris titulus est, De syllogismo simplici contracto. Ibidem v. 29, superior habet, ubi pars consequens quæstionis disponitur in propos. Pag. 101, v. 5, superior post hæc verba, proprius ex utraque propria, habet, simplex syllogismus est contractus partibus, vel explicatus. Contractus, quando argumentum pro exemplo ita subjic. omnis quæ inter quintum versum pagine dictæ, & sextum 102, interjecta sunt. Pag. 102, v. 24, superior habet, De prima specie syllogismi simplicis explicati. Et mox, In syllogismo explicato propositio est gener. Pag. 105, v. 19, superior habet, Secunda species explicati syllogismi est, qu.

Præterea quedam autorum loca aliter hîc citantur, quam in vulgatis eorum editionibus leguntur. ut pag. 29, v. 22, pro Euresus in Stobæi Eclogis à Cætero editis legitur Euryfus, pag. 16. P. 51, v. 10, in aliis editionibus sic legitur, sis, et jam in diff. severitate: sed tam. Ibidem versu 23, Qui tand. Et p. 57, v. 17, in aliis, Quid? cum fatentur fat. Et p. 61, v. 14, in aliis, nec ullo: in aliis, ne ullo quidem in ang. Ibid. v. 19, in aliis, & mala rat. Et pag. 65, v. 26, in aliis, adigere non p. Et pag. 72, v. 8, in aliis, Ælia Sentia: quas voces Lambinus tollit, & mox pro ære legit affe. Et p. 107, v. 4, in aliis, majores mei pop. At p. 17, v. 10, Demosthoes data opera Trometem vocat, quem Ælianus, Suidas, & Æschinus ipse honestiore nomine Atrometum appellant.

Pag. 97, v. 27, pro etiam, repone enim.

F I N I S.

Ob. 6. II. 3232

Friderici Seyerbusi Epigramma in Dia:
lecticam Rami, Contrariū Pisca:

Rami imperfecta est multis dialectica sed mi
Perfecta est sanctis congrua principis
Omnia legitime definit distribuitque

Explicat et proprijs simula membra notis
Indicat exemplis usum praestantibus omnem
Aurea huc methodi lumine clara facit
Totum illud perfecta negant: cur? nihil mihi falsum
Nil est confusum denique nil mutilum
Nil tale emendant quare perfecta manebit
Et perfecta a qui nulla mihi dabitur —

0/6, 6. II, 3232 - 3233

